SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

broj 94 cijena 50 d

Živko Prodanović:

PRVI DAN RATA

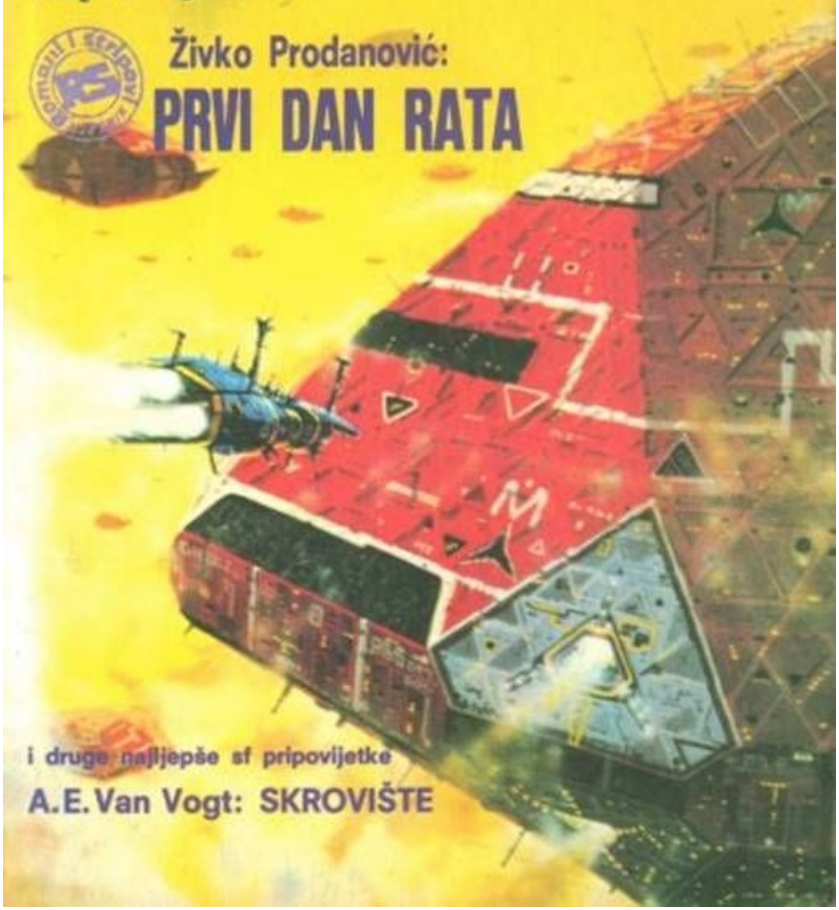

i druge najljepše sf pripovijetke

A. E. Van Vogt: SKROVIŠTE

Sadržaj

Sirius 94

Riječ urednika

Živko Prodanović: Prvi dan rata

Lino Aldani: Laku noć, Sofia

A. E. Van Vogt: Skrovište

Branko Belan: Igranje s Romeom

Ian Watson: Plamen i iscjelitelj

Slobodan Ćurčić: Noć kada su posljednji put vidjeli Mickeyja Mousea

Edmond Hamilton: Mrtvi planet

Isaac Asimov: Rupa u zakonu

Scott Sanders: Vježba iz anatomije

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI

Za Sirius...nije za Sirius

SIRIUS broj 94,

Travanj 1984.

● SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković. dr. Vladimir Anić, Ljudevit Bauer, Nenad Brixy, dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Koščević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 410-00 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4. – Cijena pojedinom primjerku 50 dinara. Pretplata: za jednu godinu 600 dinara (s popustom 10% 540 dinara), za šest mjeseci 300 dinara (s popustom 270 dinara). Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● UREDNIK: Borivoj Jurković. – Recenzent Darije Đokić. – Grafička oprema: Ivica Bartolić i Ljudevit Gaj – Lektor: Đuro Šnajder.

SCAN i OCR: Sekundica

Ispravka: MasterYoda

Prelom: MasterYoda

www.sftim.com

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

● Prošli put naveo sam sva četiri pisma koja sam dobio od Vas na temu SIRIUSA 92 i priče-rečenice »Ljubav na vasionskom brodu« objavljene u njemu. Ako se sjećate: u sva četiri pisma kudili ste objavljivanje te priče, a i izražavali svoje nezadovoljstvo cijelim tim brojem. Moram priznati da sam otada s nestrpljenjem čekao Vaše nove reakcije, i evo što sam dočekao: u posljednjih mjesec dana primio sam 6 (šest) Vaših pisama o toj temi, među kojima samo 3 (tri) u kojima me grdite zbog te pričice. Ta su pisma iz Zagreba, Domžala i Čakovca (Kakve su tek odbijene priče, kad ovako izgledaju prihvaćene? — pitate me u jednom od tih pisama). Ostala tri pisma, iz Pule, Samobora i Sarajeva, drukčije su intonirana, pa da bi se čula i ta druga strana (sve po onoj: audiatur et altera pars), ovaj put nekoliko rečenica iz njih:

● »Ljubav na vasionskom. brodu je za mene zanimljiva i nadasve zabavna dosjetka«; »Pravoga ljubitelja sf-a ne mogu smetati erotski dijelovi priče, čak i kad djeluju pornografski: to dođe kao sporedni užitak čitatelju i ne šteti sf-u kao literaturi... Ne ponašajmo se kao viktorijanci!«; »SIRIUS 92 vrlo mi se svidio, pogotovu priče Stvarno blesavo (super!) i Svijet po izboru, a za pohvalu su Mora i Lep dan...«

● Umjesto komentara na sve ovo, evo još nekoliko Vaših riječi (očito iz jednoga od prva tri pisma): »Ukoliko ne želite izgubiti jednog vjernog čitatelja, he objavljujte više MINI YU-SIRIUSE, bar ne ovakve kvalitete kao u SIRIUSU 92!« — Čitajući ovo, sjetio sam se kako sam jednom, od očaja, zamalo bacio gotovo nove cipele samo zbog jednoga čavlića koji me silno neugodno bockao palac. Hoću reći: shvaćam Vaša ljutnju, dragi čitatelju... no narod kaže da jedna lasta ne čini proljeće, a ja to prevodim ovako: jedan malo lošiji MINI ne čini lošim i cijeli SIRIUS. Znam da ćete mi na ovo opet naći poneki »ali ...«, ali...

● Kad već govorimo o onome što ne valja u SIRIUSU. »...to su sve češće, korektorske greške, naročito u posljednjim brojevima«, pišete mi i nastavljate: »Dovoljan će biti samo jedan primjer iz SIRIUSA 92. Tamo su u samo dvije rečenice čak tri korektorske greške: na str. 105 umjesto uguraju stoji uduraju, umjesto siđe — kiđe, a umjesto priđe — riđe. Najgore je što se te greške javljaju i na kraju priča, pa nije teško pogoditi

kakve muke proživljavaju čitaoci da odgonetnu poentu ili piščevu poruku — jedan od primjera za to je i na kraju priče Mora.«

● Na ovo također nemam što reći. Mogu se samo nadati da će ove Vaše riječi vjerojatno pročitati korektori ... (Napomena: korektori nisu u sastavu SIRIUSA nego tiskare.)

● SF PISCI — JAVITE SE poručuje SIRIUSOV suradnik iz Skoplja: »Uredništvo 'Presvete' iz Skoplja, organa Kulturno-prosvjetne zajednice Makedonije, planira da ove godine izda zbirku neobjavljenih sf-priča jugoslavenskih autora, pa se preko SIRIUSA obraća svim domaćim sf-piscima da najkasnije do 15. lipnja pošalju svoje rukopise (pisane na bilo kojem jeziku naroda i narodnosti Jugoslavije). Radovi moraju biti otipkani s novinarskim proredom i ne duži od 10 strani«a (po 30 redaka). Priče slati na adresu: Prosveta, Radnjanska 17, 91000 Skoplje, p. fah 257. Sve dodatne informacije na tel. 091/226-105 od 8 do 14 sati.«

● Ovaj SIRIUS: iz »malih sf« — Talijan Lino Aldani; iz pera nagrađenih SFerom: priče B. Belana i S. Curčića; iz moga pera:

Vaš BORIVOJ JURKOVIĆ

Živko Prodanović:

Prvi dan rata

Orest Tan, iskusni višegodišnji zapovjednik Četrnaeste kontrolne stanice Vanjskog sektora prvog obrambenog kruga, vrlo je pažljivo promatrao velik ekran u svojoj komandnoj prostoriji. Napeto je razmišljao, slutnje su nadjačavale logiku, i postajao je sve nervozniji i neraspoloženiji, iako su podaci, ispisivani na plavičastom ekranu informacijskog bloka, bili sasvim nevažni i zapravo smirujući. Sve je bilo savršeno mirno, gotovo uspavljujući tiho. Šutjeli su Centri za promatranje i uzbunjivanje, a Glavna komanda združenih snaga nije slala nikakva naređenja. Takrani nisu bili nigdje zapaženi, ni u Orestovu, ni u ostalim područjima djelovanja drugih kontrolnih stanica Vanjskog sektora.

Brojni izvještaji promatračkih stanica, radarskih satelita presretačkih odreda i isturenih samostalnih izviđačkih jedinica upućivali su samo na to da će sedmi dan rujna 2250. godine proteći, najvjerojatnije, bez uobičajenih uzbuna, ratnih uzbuđenja i borbenih zadataka.

A upravo je to najviše zabrinjavalo zapovjednika Oresta. Borbe i opasnosti nije se nikada plašio niti je mnogo mario za vlastiti život i svoju vojničku sudbinu, ali je suviše vremena proveo u raznim jedinicama Združenih armija Ujedinjenih naroda, previše je znao o svemirskom ratovanju i zapovijedanju kontrolnim stanicama da bi mogao tu čudnu, dugotrajnu tišinu primiti bez opravdane bojazni i sumnjičavosti.

Zabrinuto se namrštio. Nešto se krije iza toga, opasno je. Ali što? U ovom surovom ratu čak je i obična tišina mogla biti nekakav nagovještaj; Kakav?

Energičnom kretnjom Orest Tan uključi komandni sistem video-interfona i naredi:

— Neka odmah dođu k meni svi komandanti jurišnih jedinica. Komandanti ostalih sektora koji su na dužnosti neka predaju jedinice svojim zamjenicima i neka također odmah dođu.

Nakon poziva zapovjednik Orest razmisli još malo; kolikogod bila uobičajena, odluka nije bila jednostavna i zahtijevala je punu, promišljenu

odgovornost zapovjednika koji odlučuje o životu i smrti. Nastavi:

— Naređujem punu ratnu pripravnost za sve jedinice Četraeste kontrolne stanice!

Neugodna, uznemirujuća, uzbuđujuća alarmna sirena odjekne istovremeno Četrnaestom kontrolnom stanicom i u svim obližnjim jedinicama. Veliki, do savršenstva uvježbani ratni stroj pokrenut njegovim riječima, munjevito se pokrene, a iznenadni kaos ubrzanog kretanja u nekoliko sekundi nemilice raznese u komadiće dotadašnju smirenu atmosferu. Sve se uskovitla, zabruji, uskomeša, rastrči, ali već nakon nekoliko minuta vratolomne strke i prividne zbrke zavlada red — ledena tišina tisuća iskusnih boraca, prekaljenih u stotinama bitaka i na opasnim zadacima. Sada su na svojim borbenim mjestima odlučno čekali napad surovih takaranskih jedinica, nova zapovjednikova naređenja, pobjedu ili smrt.

U vojničkom životu kao da se tisućljećima ništa nije promijenilo. Ipak, ovaj je rat samo prividno sličan prijašnjima — prvi put u povijesti čovječanstva ovi su vojnici branili opstanak svoje vrste.

• • •

— Gospodo oficiri, pozvao sam vas na ovo hitno ratno savjetovanje, jer očekujem neposredno napad Takarana ili bar neku njihovu novu tešku provokaciju. Uz to mislim da će to biti izvedeno drugačije, opasnije nego ikada do sada — suzdržano je govorio zapovjednik Orest. — Razlog zbog kojega sam vas pozvao i naredio punu ratnu pripravnost, iako zasad nema neke neposredne opasnosti ili trenutnih uznemiravajućih znakova, vrlo je jednostavan, a opet, po mojem mišljenju, nesvakidašnje zabrinjavajući. To tvrdim, iako ne bih želio nepotrebno dramatizirati cijelu situaciju. Kao što znate, kontrolne stanice Vanjskog sektora prvog obrambenog kruga, odnosno kontrolne stanice Devet, Deset, Jedanaest, Dvanaest, Trinaest i ova naša, pokrivaju pravce najčešćih i najžešćih takaranskih napada prema Zemlji i ostalim planetima Sunčeva sistema. Do sada smo, u toku trideset i šest ratnih godina, odbili ovdje desetak tisuća njihovih neprekidnih nasrtaja i stalnih provokacija. Tu nemam što da vam više govorim, jer sve to znate isto tako dobro kao i ja. Međutim, ono što me sada toliko zabrinjava jest tišina, da, dobro ste čuli, tišina. Otkad je ova stanica uspostavljena, otkad je stupila u borbe, još nijednom nije prošlo toliko vremena bez nekog zločinačkog napada takaranskih jedinica. Eto, to je razlog moje zabrinutosti, a pretpostavljam, od sada, i vaše.

Zapovjednik Orest svakako je imao pravo. Oficiri su mirno sjedili i očekivali nastavak izlaganja.

— Svako malo Takarani jurišaju na sve naše položaje svojim odlično naoružanim teškim krstaricama. Stalno suzbijamo pokušaje prodoru besposadnih raketa s novim i sve novijim eksplozivom, neprestano uništavamo njihove lake diverzantske brodove koji uporno pokušavaju proći, provući se kroz naš obrambeni sistem, do sada za njih neprolazan. Borimo se i protiv bakterioloških napada i svega što Takarani mogu smisliti da bi nam naudili. Međutim, bez obzira na to kojim se ratnim sredstvom služe ili na što napadaju, bez obzira na uspješnost svojih ratnih operacija, oni to čine stalno, bez prekida, samoubilački uporno. Od samog početka rata uvijek su isti. A sada je prošlo gotovo četiri mjeseca od njihovog posljednjeg pokušaja. Četiri mjeseca nevjerojatnog, fantastičnog mirovanja! Četiri mjeseca tišine. Gospodo oficiri, što vi mislite o toj pojavi? Molim vas da iznesete svoja mišljenja, čak i ako vam se i samima budu učinila neobična.

Oficiri su sjedili u udobnim bijelim polufoteljama i zamišljeno gledali pred sebe. Ti su ljudi gotovo cijeli svoj vijek proveli radeći samo jedan naporni posao — ratovanje s Takaranima — i zato su predobro znali da nijedna situacija, makar bila samo maglovito i izdaleka povezana s Takaranima, nije bezazlena i da je ne treba potcjenjivati. Najmanje je bezazlena ona situacija u kojoj se ne može predvidjeti gdje će, kada i kako udariti nepredvidivi Takarani. Mnogi nenadani takaranski upadi bili su suzbijeni tek nakon velikih razaranja i žrtava, a po svemu sudeći i sada je bila takva situacija, možda čak sudbonosnija nego što se to moglo zamisliti i predvidjeti na osnovi dosadašnjih iskustava.

Oficiri su lakođer znali da je njihova odgovornost golema, neiskazivo važna, jer im je povjereno vođenje ovog surovog i nadasve iscrpljujućeg rata u kojem Zemlja i čovječanstvo vode nadnaravnu borbu za vlastiti opstanak. Za svaki pogrešni potez, krivo planiranu akciju ili loše vođenu bitku nisu odgovarali političarima i vladama, nego čovječanstvu.

Bio je to rat bez milosti i zarobljenika. Brojali su se samo poginuli, a njih je bilo zaista mnogo. Ujedinjene države svijeta davale su golema materijalna sredstva i najbolje ljude Riječ »vojnik« više nije bila identična toj riječi iz prijašnjih razdoblja.

Takarani nisu poznavali sućut, samilost prema protivnicima, a ni prema sebi. U njihovom rječniku kao da su postojale samo neke riječi, od kojih su

najvažnije svakako bile: ubij i uništi!

Sve što je potjecalo sa Zemlje Takarani su, kad bi im se ukazala prilika, nemilosrdno uništavali ubijajući i ljude, a kad bi im zaprijetila opasnost da će biti zarobljeni, ili kad je bilo sasvim sigurno da će dio njihove ratne opreme pasti Zemljanima u ruke, tada bi upotrebljavali samouništavajuće naprave koje su bile upravo jezovito efikasne. Za sve vrijeme rata Takarani su uvijek izabirali samoubojstvo — samo da ne bi pali u ruke Zemljanima.

Zahvaljujući tome, Zemljani gotovo ništa nisu znali o svojim protivnicima.

• • •

U komandnoj prostoriji kompjuter je ispisivao na ekranu: Orbitalno radno vrijeme 10.00. Vrijeme koordinacije 17.53. Zbirni podatak: sve je mirno, stupanj sigurnosne važnosti nula. Posade na svojim mjestima spremne su za djelovanje. Energetski faktor 98 posto. Posebnih zahtjeva nema. Glavna komanda čekuje hitan izvještaj. Iskazivanje sljedećih zbirnih podataka u 11.00 po orbitalnom radnom vremenu.

— Dakle, gospodo oficiri, zašto je prošlo toliko vremena od posljednjeg takaranskog napada? Što mislite o tome? Recite bez ikakva ustručavanja!

Bilo bi teško kazati da su okupljeni oficiri četrnaeste kontrolne stanice izuzetno zbunjeni, ali da je riječ o teško rješivom problemu bilo je svima više nego jasno. Problem je bio očit, a ako se ne bi pronašao pravi odgovor, mogla je nastati pukotina u obrambenom sistemu!

— Zapovjedniče Orest, iako ne znam pravi odgovor na pitanje zašto je neprijatelj tako dugo neaktivan, moram se i zapitati koliko će naše borbene posade izdržati u punoj ratnoj pripravnosti. Da će se nešto dogoditi to je nedvojbeno, i što se toga tiče potpuno se slažem s vama. Ali, što će se dogoditi? I kada? Danas? Sutra? Za tjedan dana? Možda i kasnije. Tko hi to mogao znati? Nitko. Takarani neće biti toliko ljubazni da nam sami dostave odgovor. Zato se pitam: može li se takvo napeto čekanje izdržati, čak i s ovako iskusnom, probranom i smjelom posadom kao što je naša? Mislim da ne može, bar ne bez ozbiljnih posljedica za našu borbenu pripravnost. Pažnja će popustiti, pojavit će se umor, greške, previdi, možda čak i svađe. Tada će, mislim, Takarani napasti ili poduzeli ono što smjeraju i pripremaju da bi nas, zamorene i izluđene tišinom, iznenadili i svladali. To je moje mišljenje.

— Hvala, komandante Bart. Vaše upozorenje je, na žalost, točno i mislim da ulazi u bitne odrednice problema. Komandante Igor, izvolite.

— Postoji mogućnost da nam pokušavaju odvući pažnju od nečeg što su smislili, važnijeg od dosadašnjih njihovih udara, i da će na kraju napasti ondje gdje ih najmanje očekujemo. Takva strategija nije nepoznata iz ranijih zemaljskih ratova. Zacijelo su predvidjeli da ćemo uočiti prekid njihovih ratnih operacija i da ćemo biti posebno pripremljeni za nastavak borbi. Zapravo, oni nas upozoravaju na nešto, jer je očito da pokušavaju mnogo postići tom tišinom. Nije samo tako jednostavno zaustaviti ratni stroj i opet ga pokrenuti. Možda je najbolje ne reagirati na tu njihovu neaktivnost, praviti se kao da je nema ili bar ne obraćati pažnju na nju, ne postupiti onako kako oni vjerojatno očekuju da ćemo postupiti nakon određenog vremena.

— I to imam na umu, komandante Igore. Ali što da radimo? Ne smijemo se opustiti. Bez obzira na sve moramo stalno biti maksimalno pripremljeni za sve što bi se moglo dogoditi, a u biti ne znamo što je to! U tome je naš problem. A svaki pogrešni potez...

Svi su znali što znači zapovjednikova nedovršena rečenica.

— Čekat ćemo.

— Možda je to najbolje.

— Neprestano u punoj ratnoj pripravnosti?

— Neko vrijeme moramo, bez obzira na sve, tako učiniti — odlučio je zapovjednik — a kasnije ćemo procijeniti u kojem stupnju pripravnosti treba čekati dalje na to novo takaransko iznenađenje. Na svu sreću, iskustva, pa i najgorih, imamo dovoljno. Prekid ratovanja i mir zacijelo nam ne nude. Nisu oni takvi. Također, sigurno je da nisu poraženi i da bi bilo idiotski jurnuti u sferu njihova djelovanja. Ako očekuju da ćemo sada krenuti prema njima u neke moguće zasjede, varaju se. Uostalom, moram se još posavjetovati i s Glavnom komandom Združenih armija. Njoj su već upućeni svi podaci i moja osobna zapažanja o sadašnjoj situaciji, pa će biti zanimljivo čuti što oni misle. Ovdje ste vi zaduženi da, čak i prije odgovora iz Glavne komande, poduzmete sve što se može da bi se izbjeglo iznenađenje. Vi to morate izdržati na svojim leđima, zato do tada puna pažnja, obazrivost i spremnost da se i na najmanji znak opasnosti bacite na njih. Budite pripravni za djelovanje, pripravniji nego ikada, ako je to uopće

još moguće. Vaše jurišne jedinice su srž naše obrane i glavno sredstvo zaustavljanja takaranske zločinačke najezde. Vuk dlaku mijenja, ali ćud nikada. Bez vaših jedinica mi smo praktički izgubljeni i zato morate biti vrlo, vrlo obazrivi i promišljeni. Ako što ustreba, bilo u materijalu, bilo u ljudstvu, odmah me obavijestite. Kada je riječ o vama, štednje nema.

• • •

Zatišje je trajalo.

Dugo. Predugo. Nesnosno. Nepodnošljivo.

Iz drugih kontrolnih stanica javljali su istovjetnu uznemirujuću vijest i vlastite strepnje. Zapovjednici su svakodnevno osobno kontaktirali. Glavna komanda slala je oskudne biltene; nitko nije znao što se zbiva. Sve je bilo na prvi pogled jednostavno, a opet potpuno nepoznato, još nedoživljeno u dugotrajnom tridesetšestogodišnjem iscrpljujućem ratovanju s Takaranima, a po svemu sudeći, svakim je danom postajalo još više iscrpljujuće, negdje na granicama psihičke i fizičke izdržljivosti.

Takarani su šutjeli. Ta uporna tišina razarala je živce Zemljanima.

Boriti se, ginuti za Zemlju, svaki dan požrtvovno stavljati život na kocku, sve je to bilo jednostavnije nego ovo dugo vrijeme teške neizvjesnosti.

Da li su Takarani postigli svoj cilj? Da li se što kvari u mehanizmu obrane? Ako ne, koliko će još dugo Zemljani izdržati, a.da se ne slome?

Takaranima nije bilo ni traga ni glasa. Sve do opasnih granica takaranskog područja djelovanja stizale su izviđačke letjelice čiji su hrabri piloti riskirali živote, samo da bi nešto saznali. Međutim, njihovi su izvještaji bili vrlo skromni i nisu unosili ništa novo što bi moglo .rasvijetliti veliku nepoznanicu koja je i dalje okruživala takaransku neaktivnost. Vrijeme je prolazilo, a radari i oči nisu opažali ništa.

A onda se pojavila takaranska flota.

• • •

Kao zla kob iz dubina svemirskog prostora neumitno je stizala strašna takaranska sila, nešto jezivo što se ni u najtežoj noćnoj mori nije moglo zamisliti. Stotine različitih letjelica — od teških krstarica strašne razorrie moći, vitkih raketa nepoznate namjene, malenih izviđačkih letjelica do

debeljuškastih transportera i nezgrapnih brodova za opskrbu.

Sve se to kretalo prema položajima Zemljana.

Samo da se pokrene takva moćna flota potrebni su deseci milijuna stručnjaka najrazličitijih specijalnosti, a da se o broju takaranskih vojnika ukrcanih na brodove i ne govori, dok bi pretpostavke o materijalnim sredstvima i industrijskom potencijalu sposobnom da stvori takvu silu mogle biti samo okvirne i u domenu fantastičnog.

Brzi, neuhvatljivi presretsči uništavali su sve pred sobom, koristeći se potpuno novim i nepoznatim oružjima koja su ubitačno i sistematski uništavala sve što bi im pokušalo prepriječiti put.

— Ovo je sudnji dan — tiho je promucao zapovjednik Orest kada su luđačkom brzinom počeli stizati prvi izvještaji o pojavi i pravcu kretanja takaranske goleme flote, naoružane novim strašnim oružjima kojima se nije moglo suprotstaviti.

Sve što se do sada događalo u tridesetšestogodišnjem ratu djelovalo je kao neozbiljna, naivna dječja ratna igra u usporedbi s dimenzijama ove invazije. Na žalost, igre nije bilo. Sve je bilo stvarno. Rat je poprimio zastrašujuće razmjere i nagovještavao kraj, tragičan ishod za cijelu ljudsku vrstu.

Tisuće i tisuće raketa s nuklearnim glavama jurilo je prema invazijskim snagama Takarana. Najsuvremeniji laserski topovi čekali su u svojim pažljivo razmještenim isturenim bazama, spremni da se munjevito zarinu u sve bližeg neprijatelja. Ratne krstarice, jurišni brodovi, specijalni odredi komandosa, sve što je čovjek pripremio za posljednju, očajničku obranu Zemlje, smiono je jurilo u sudbonosni susret s napadačima. Ili je, pak, čekalo u široko rasprostranjenoj i duboko ešaloniranoj obrambenoj liniji, stvaranoj desetljećima za ovaj trenutak, kada će, ako će, krenuti Takarani u frontalni napad i navaliti žestoko i s cijelim svojim napadačkim potencijalom.

Sada je bio takav trenutak.

• • •

Raketni napad prošao je bez ikakvog vidljivog učinka, uzaludno, kao da ga nije ni bilo. Prvi, drugi, treći, četvrti, peti raketni napad — svi uzaludni, kao da se običnom kamenom sjekirom ili kopljem pokušava zaustaviti

dobro naoružani tenk.

Hrabre posade teških svemirskih krstarica masovno su ginule, ne nanoseći neprijatelju nikakve štete, čak ni minimalne, ne zaustavljajući ga ni jedne jedine sekunde. Laserske baze, u koje su polagane najveće nade, jednostavno su uništavane prije nego što su uopće počele djelovati.

Jurišni brodovi, najsuvremeniji, najviši izraz sveukupnog čovjekovog dostignuća, tisuće njih, bili su pretvoreni u vatrene kugle blještavog razaranja, a da pri tome nisu uspjeli čak ni poremetiti široku liniju invazije koja je nezaustavljivo napredovala.

Lako su bili odbijeni i napadi koje su očajni komandanti jurišnih jedinica pokušavali bacajući se na Takarane poput davnih japanskih' kamikaza. Čak ni herojstvo samouništenja nije neprijatelju moglo ništa nauditi.

Samolutajuće svemirske nuklearne mine priredile su raskošni vatromet — i ništa više.

Takaranska flota napredovala je bez problema.

Cilj joj je bio Zemlja.

• • •

Zapovjednik Orest je zaprepašteno i s bolom u duši gledao smrt hrabrih branilaca i tragediju zemaljske obrane, koja se rušila kao kula od karata, nagovještavajući da će takva sudbina zadesiti i sam planet.

Smrt i uništenje približavali su se i njegovoj, ključnoj Četrnaestoj kontrolnoj stanici, a znao je da ni ona neće biti više neka ozbiljnija prepreka ovoj strašnoj sili koja je mljela, masakrirala, uništavala sve pred sobom, sama pri tom ne trpeći nikakve gubitke.

— Obavljajte svoju dužnost — kratko je zapovjedio kad se u području Četrnaeste kontrolne stanice pojavila takaranska invazijska flota, odnosno onaj njen dio koji se kretao prema njima u očitoj namjeri da ih razori, kao što je, uostalom, razarao i sve što je do tada bio dosegnuo.

Desetak minuta nakon te zapovijedi, Četrnaesta kontrolna stanica Vanjskog sektora prvog obrambenog kruga praktički više nije postojala, kao ni njene jedinice, bez obzira na to gdje su se zatekle prilikom takaranskog napada na taj sektor obrane.

Takarani su prošli i ovdje — i više ih ništa nije moglo zaustaviti na njihovu putu prema Zemlji.

• • •

Buđenje! Kad je zapovjednik Orest otvorio oči, najprije je zapazio čudne boje prostorije u kojoj je ležao. Koliko je vremena prošlo? Zatim prva misao: živ sam. Druga misao, mnogo bolnija: zarobljen sam i nalazim se na takaranskom ratnom brodu. Treća misao: bilo bi bolje da sam poginuo, zajedno sa svojom posadom.

Zapovjednikove misli, iako su stizale u bunilu buđenja, bile su savršeno točne. Sve je propalo, jer ako je sam zapovjednik Četrnaeste kontrolne stanice zarobljen, i ako se našao na takaranskom brodu, tada to znači da su i ostale stanice doživjele istu sudbinu. Ili su se možda ipak uspjele odrvati takaranskom napadu? Ne, to nije moguće, to je slamka spasa, ali neodrživa. A to opet znači da je obrambeni štit Zemlje razbijen u komadiće kao staklena vaza — i da neprijatelja više ništa, apsolutno ništa ne može zaustaviti u njegovu pobjedničkom napredovanju prema Sunčevu sistemu i samoj Zemlji, čovjekovoj postojbini.

Katastrofa je potpuna.

Rat je izgubljen.

A možda i više od toga: ugrožen je opstanak ljudske vrste.

Zapovjednik Orest, s teškim mislima, zatvori oči. Izlaz ne postoji. Više ništa ne postoji. Pomisli još: zašto su mene zarobili? To ne može biti! Kako to da sam još živ, kad su okrutni Takarani dosad nemilosrdno i bez izuzetka ubijali svakog čovjeka i uništavali sve zemaljsko? Nemajući odgovora na ta izlađujuća pitanja, iscrpljeni zapovjednik četrnaeste kontrolne stanice, koje više nema, bolno uzdahne i utone u težak san.

• • •

Novo buđenje bilo je još sumornije. Kad su mu misli potvrdile da je živ i da unatoč svemu još postoji, i pošto mu se malo izbistrio pogled, pokraj svoga ležaja ugledao je dva ljuskava stvora.

Da, to su Takarani.

Nikada jedan čovjek, bar koliko je to bilo poznato, nije imao priliku vidjeti Takarane iz tako neposredne blizine. Začudio se da su takvi ti krvni

neprijatelji, surovi ratnici, pobjednici nad ljudskom vrstom.

Ljuskavci, nježne, ugodne ljubičaste boje, visoki tek metar i pol, vrlo slični nekim velikim gušterima., imali su sasvim simpatičan izraz i dobrodušno su ga promatrali, čekajući njegovo buđenje. A kad su vidjeli da je budan, uljudno su naklonili glave.

»Ja ih mrzim«, reče u sebi zapovjednik Orest. »Ja ih strašno mrzim i oni ne mogu, ne smiju izgledati ljubazno. Ja ih mrzim!«

Pogleda ih opet, pažljivije, ali na ljuskavcima zaista ništa nije bilo odbojno, a naročito ne velike plave oči. Čudno — pomisli zapovjednik Orest, potpuno zbunjen — zacijelo sam drogiran, ja sada haluciniram, to je nekakva njihova smicalica... Neprijatelj mora biti ogavan! Oni su odgovorni za smrt milijuna ljudi. Oni ne mogu biti simpatični, koliko se god trudili da se tako doimaju. Međutim, oni su se smješkali, vjerojatno pokušavajući da ostave što prijateljskiji dojam i da odagnaju njegov strah.

— Vaša obrana je razbijena, zapravo, ona više ne postoji — mekanim, ugodnim glasom progovori jedan ljuskavac. — Naše je brodovlje prodrlo na svim pravcima i Zemlja više nema vojne snage, a ni drugih načina da nam se suprotstavi i da pri tom izbjegne posvemašnje uništenje svega postojećeg.

— Ja sam Zn, glavni zapovjednik trupa središnjeg udara, a ovo je Un-dvadeset dva, moja zamjenica — produži drugi ljuskavac, podjednako ugodnim glasom. — Mi smo pobijedili, ali nećemo našu veliku i za sva stoljeća slavnu pobjedu koristiti onako kako biste vi to učinili, jer mi nismo ubojice kao što su to pripadnici vaše vrste.

Zapovjednik Orest uzdahne. Vae victi, jao pobijeđenome.

— Sada kad ste ostali bez svojih zločinačkih naprava, oružja i smrtonosnih raketa — nastavi Zn, a izraz gušterolikog lica mu se uozbilji — predlažemo da prestane ovaj besmisleni rat između naših civilizacija i da nastupi mir. Mir koji će trajati za sva vremena koji će biti jamstvo sigurnosti u ovom dijelu svemira.

Zapovjednik Orest bio je potpuno zbunjen. Sve je očekivao samo to nije. Takarani su drugačiji nego što se to mislilo. Ili on dobro ne čuje? O čemu to govore ti ljuskavci? Što se krije iza tih riječi? Što pokušavaju? Zar im nije dosta ovo što su postigli? Ili možda govore iskreno?

— Uostalom, vi, odnosno vaša vrsta, morate prihvatiti ono što vam govorim, svidjelo se to vama ili ne, jer mi smo pobijedili. Našu povijesnu pobjedu nećemo pretvoriti u osvetu, nego u mir. Otkad je uz nas prijateljski narod Ho, toliko smo nadmoćni da je za vas jedina mogućnost da nam se ne suprotstavljate. Narod Ho, čiju ste strašnu silu upoznali i koja nam je omogućila ovu sjajnu prekretnicu u ratu, također neće dopustiti da nekažnjeno divljate po svemirskim prostorima... Svako suprotstavljanje značilo bi smrt i konačno uništenje vaše vrste. Tehnologija koju nam je ustupio narod Ho dovoljno je djelotvorna da vas onemogući, bez obzira na to što biste pokušali da učinite protiv nas ili protiv njih. A uvjeren sam da su oni još mnogo tajni zadržali za sebe.

Dakle, tu je tajna takaranskog uspjeha — pomisli zapovjednik Orest Tan, potpuno svjestan neumoljive činjenice da je rat neponovljivo izgubljen i da su on i njegovi prepušteni na milost i nemilost svojih neprijatelja. Ipak, dosadašnje njihovo vladanje naviješta milost, praštanje i mir, a ne osvetu; razgovor, a ne kažnjavanje i bijes oholih pobjednika. Ili je to možda dio nečeg što se ne može naslutiti, a u biti predstavlja takaranski način pobjeđivanja?

— Ovaj rat traje, mjeren vašim zemaljskim mjerilima, već pedeset tri godine. To je vrlo dugo vrijeme u kojem se dogodilo mnogo strašnih stvari. Rat je odnio mnogo života, takaranskih i zemaljskih, a donio našim civilizacijama strašne nesreće, velika razaranja i nečuvene patnje. Iako ste vi krivi za to, mi vas ipak ne želimo poniziti, uništiti ili podjarmiti, premda ima valjanih razloga zbog kojih bi trebalo da tako postupimo. Nas to ne zanima i ti su pojmovi i takvi oblici ponašanja tuđi takaranskom narodu. Mi želimo mir, stvaran mir, iako ste, ponavljam, vi prvi napali naš miroljubivi narod i izazvali ovaj rat... Premda to nije preduvjet za naše mirovne pregovore, zahtijevamo da nam kažete zašto ste nas tako podlo i kukavički napali prije pedeset i tri godine.

— To nije točno. Ništa o čemu govorite vas dvojica nije točno i ne odgovara pravoj istini — pobuni se zapovjednik Orest, zaista ne shvaćajući smisao ovih optužbi. — Rat traje trideset šest godina, to je jedina istina, a vi ste prvi, bez najave, bez upozorenja i bez povoda počeli uništavati naše svemirske brodove, ubijati ljude, nasrtati na Zemlju i sve što je zemaljsko. Da nas niste vi napali, ne bi bilo rata. Mi smo se samo branili od vaših nasrtaja, a opet ističem da je rat trajao trideset šest godina i to mogu dokazati ako bude potrebno dokazivati tako očitu činjenicu.

Ljuskavci se zbunjeno pogledaše. Progovori Zn:

— Nerazumni čovječe, tvoje su riječi više nego čudne i neshvatljive. Ovo je suviše važan trenutak da bismo se šalili i podvaljivali jedni drugima. Činjenice su činjenice, a istina je jedna i nepromjenjiva. Rat traje pedeset tri godine. To zna svako takanarsko dijete. Devetnaestog siječnja 2197. godine po vašem kalendaru je Sorobam, naš lijepi, glavni grad, središte naše civilizacije, razoren nuklearnom eksplozijom. Poginulo je odmah stotinu tisuća stanovnika, a mnogo ih je umrlo kasnije od posljedica zračenja. Nebrojena kulturna, povijesna i tehnologijska dobra zauvijek su nestala pod ruševinama. One stoje još i danas kao strašni spomenik žrtvama prvog dana rata; Zar to ne govori dovoljno samo po sebi, ili je potrebno tražiti druge dokaze? Nekoliko narednih godina proveli smo u krajnje intenzivnim ratnim pripremama. Nije bilo lako prilagoditi našu miroljubivu kulturu i mirnodopsku industriju ratnim uvjetima i proizvodnji. Sve je to skupo stajalo. Morali smo i točno ustanoviti porijeklo nepoznatih podlih napadača. To smo i saznali: vi ste nas napali. Ja sam osobno sudjelovao u toj istrazi. Kada smo završili najnužnije pripreme i kada smo se dovoljno naoružali, počeli smo nemilosrdno uništavati sve zemaljsko, jer nismo htjeli dopustiti da nas po drugi put kukavički dočekate na spavanju, kao što ste učinili prilikom prvog napada. Iznenadna podlost vašeg prvog nuklearnog napada učinila nas je surovim. »Osvetiti Sorobam!« To je bio ratni poklič, ali i sveti zavjet naših ratnika.

— To ne može biti istina! — uzviknuo je Orest. — Mi nikada nismo stigli ni blizu vašega planeta. Još manje odgovara istini da smo ga napali nuklearnim oružjem. Recite, zašto bismo bacili atomsku bombu na vaš glavni grad? Možete li mi to objasniti? Pokušajte pronaći odgovor. Nema ga. Zašto bismo napali civilizaciju za koju nismo znali ni da postoji? Ja uopće ne razumijem o čemu govorite. Prvi ratni sukob izbio je 24. veljače 2214. godine. Toga dana, bez ikakvog prethodnog upozorenja, uništili ste naš veliki istraživački brod, na kojem su bili samo znanstveni uređaji i znanstvenici koji su proučavali nama nepoznate dijelove svemira. Na njemu nije bilo vojnika i ratne opreme, a jedina vojna osoba bio je pilot broda, kojeg su zbog njegovog velikog iskustva Brazilci poslali u tu ekspediciju. Ali ne ratnog, već istraživačkog iskustva.

— Čovječe, ponavljamo: nije sada trenutak da se šalite s nama, da nam podvaljujete i izmišljate nekakve priče. Moramo saznati zašto ste nas napali, što ste očekivali od tog napada i da li postoje realne mogućnosti za trajno mirno rješenje sukoba između naših civilizacija. Inače — Zn je bio

vidljivo uzbuđen — morat ćemo uništiti Zemlju i tako jednom zauvijek zaštititi Takarane.

— Nama treba istina — gotovo plačno je izgovorila Un — dvadeset dva i raširila ruke. — Bez istine nema pregovora, a bez mirovnih pregovora nema Zemlje i Zemljana. Nemojte nas prisiljavati da postupimo suprotno našim načelima i da budemo onakvi kakvi ne želimo biti. U ratu smo bili surovi, priznajemo, ali smo se borili za opstanak Takarana i nismo nikoga i ništa štedjeli. Sada kada je moguć mir, ostvarimo ga!

Zapovjednik Orest osjećao se kao da lebdi u zrakopraznom prostoru, a u spremniku kisika nestaje i posljednji atom životvornog plina.

— Ne razumijem vas, ni u detaljima, ni u cijelosti, ali vjerujte mi kada vam kažem: ja sam vojnik i govorim istinu. Molim vas da mi vjerujete kada vam kažem da smo u rat ušli tek pošto ste vi prvi počeli uništavati naše svemirske brodove i ubijati naše ijude, bez obzira na to gdje ste ih i u kakvim okolnostima zatekli. Do tada nismo znali ni da postojite. Mislili smo da smo sami u svemirir!

— Da li biste to isto kazali kada bismo vas podvrgli ispitivanju sa serumom istine?

Zapovjednik Orest nije znao kakav su odgovor očekivali ljuškavci ali je opazio da su zadovoljno odahnuli kada je kazao:

— Svakako da pristajem. Vojnih tajni više nema, jer zernaljska vojska očito više ne postoji. Pokušajte s tim svojim serumom istine i vidjet ćete da sam sve vrijeme govorio samo istinu i da nema govora o nekakvoj prijevari.

• • •

Zapovjednik Orest sjedio je u središtu kruga veće skupine Takarana koji su ga pažljivo promatrali, slično kao Zn i Un — dvadeset dva prilikom ptvog susreta. Atmosfera je bila prilično turobna, a tišinu nitko nije pokušavao poremetiti. Čekali su da Zn progovori.

— Potpuno luda situacija, ne može biti luđa. Vi, Zemljani zaista ne znate ništa o napadu na takaranski glavni grad Sorobam, koji je podlo izveden prije pedeset tri godine. Međutim, apsolutno je sigurno da je to bila vaša svemirska raketa. Postoje njene snimke, detaljni opisi i iskazi očevidaca, tako da o njenom pravom porijeklu nema spora. Kako

objašnjavate tu golemu nepodudarnost između onoga što tvrdite i onoga što se dogodilo?

— Ne znam. Mislim da to nitko ne zna — rekao je Orest. — Ne mogu odgovoriti na vaša pitanja, ma koliko želio doznati istinu. Pojedinac to nije mogao učiniti, to je neizvedivo. Kada biste mi omogućili da se posavjetujem sa Zemljom, možda bih uspio naći odgovor i tako riješiti sve nedoumice.

— Učinite to, smijete se konzultirati, uostalom, u vašem je interesu, ali dobro pripazite što radite. Otkrijemo li nekakvu zamku, prijevaru, izdajnički plan, odgovorit ćemo najsurovije, kao nikada dosad, i tek tada ćete upoznati svu dubinu takaranskog gnjeva.

• • •

Jedna od rijetkih preostalih zemaljskih letjelica, gotovo muzejski primjerak, poslana je zapovjedniku Orestu, jedinom preživjelom sa Četrnaeste kontrolne stanice koji je vodio tešku borbu da sazna istinu i spasi ljudsku vrstu.

Na Zemlji je dotle vladao potpun kaos, razmjere poraza bile su svima poznate, pa je s velikim čuđenjem zabilježeno zaustavljanje takaranske invazijske flote. Nada da ipak nije sve izgubljeno počela je rasti.

Preko brodskog kompjutera uspostavljena je veza s kompjuterom Glavne komande združenih snaga, odnosno sa Središnjim informacijskim sistemom Ujedinjenih-naroda. Svi su bili spremni da pomognu.

Zapovjednik Orest saznao je ubrzo da nigdje nije zabilježen podatak kakva bi to mogla biti nuklearna raketa što je razorila glavni takaranski grad, tko ju je, kada i zašto poslao u tom pravcu.

Nastala je vrlo napeta situacija. Sudbina Zemlje bila je neizvjesnija nego ikada dotad, a obruč takaranske flote dobro je naznačavao kakav može biti jedini kraj, ako se Takaranima ne da zadovoljavajući odgovor.

Goleme mase stanovništva počele su se opet sklanjati u planine i nenastanjena područja, ne obazirući se na upozorenja vojnih i civilnih vlasti. Vojska, koja je pokušala zaustaviti upaničene ljude bila je ili pregažena ili se sama pridružila velikom bijegu. Mnogo će još godina proći prije nego što se sazna koliko je ljudskih života nestalo u tim danima očaja i panike.

• • •

Hvatajući se za jednu misao, gotovo nestvarnu, koju još prije nekoliko dana, u malo ozbiljnijem društvu ne bi smio kazati naglas, a da pri tom ne bi postao smiješan, zapovjednik Orest je naredio:

— Potrebne su cjelokupne informacije o svim raketama koje su ikada ispaljene sa Zemlje, bez obzira s kojom namjenom, s posadom ili bez nje, bez obzira na državu koja je to učinila. Počnite kronološki, od samog početka.

Uskoro su zatraženi podaci počeli lagano kliziti niz ekran. Promicala je povijesna slika čovjekova osvajanja svemirskih prostora. Zapovjednik nakon dugih sati zaustavi monotoni slijed brojki i činjenica. Kompjuter je na ekranu otkucavao ključni podatak:

»Dvadeset treći prosinca 1994. Lansirana superraketa Ujedinjenih naroda BAZ-1 (BAZ: bezatomska Zemlja). Teret: atomski otpad. Prvo lansiranje u skladu s Odredbama 992 Ujedinjenih naroda o zabrani deponiranja atomskih otpadaka i atomskih materijala na Zemlji i na svim planetima Sunčeva sistema. Raketa BAZ-1 ima nuklearnu glavu i bit će samouništena u dubinama svemira, dovoljno daleko da ne ugrozi Zemlju. Uređaj za atomsko samouništenje višestruko je osiguran i planirano je njegovo aktiviranje nakon leta koji je detaljno izračunat i provjeren.

• • •

Bilo je nemoguće saznati iz kojih se razloga na raketi programa »Bezatomska Zemlja« tako dugo nije aktivirao uređaj za atomsko samouništenje. To se dogodilo tek 203 godine nakon lansiranja, kada je raketa, nošena hirom slučaja, nakon beskonančog lutanja svemirskim prostorima pala na Takaran. Počeo je prvi dan strašnog rata.

Dakle, slučajna greška, možda neki sitni propust, jedva primjetljiva sitnica ili tko bi znao kakav detalj, izazvali su međuplanetarni rat koji je odnio toliko života i uništio toliko materijalnih dobara, a dvije civilizacije prisilio da seobračunavaju zvjerski.

Zapovjednik Orest, Zn i Un-dvadeset dva, te svi Takarani okupljeni u velikoj prostoriji takaranskog ratnog broda, bili su svjesni kako je zbog jedne nepredvidive gluposti počeo rat i željeli su sada samo mir, suradnju, zajedništvo i toleranciju, znajući da se samo tako mogu izbrisati ratni ožiljci.

Zapovjednik Orest s tugom pomisli na svoje drugove sa Četrnaeste kontrolne stanice.

Nikad više rata! Nikad više!

Kakva zabluda. Jedna vrata prostorije bešumno su kliznula u stranu. Sličan nekoj velikoj meduzi ulazio je dva i pol metra visok plavičast stvor.

• • •

Tako dakle izgleda predstavnik naroda Ho, pomislio je zapovjednik Orest, ne čudeći se previše, jer su ga zbivanja posljednjih dana potpuno odvikla od čuđenja.

Meduza se lagano klatila, pridržavajući jednom rukom te krakove ali je stvor očito imao jednu grupu krakova za malu crnu napravu. Zapravo, doista je smiono nazvati rukom kretanje, a druga je grupa imala funkcije ruku. Crna naprava služila mu je za prijenos misli u govorni sistem.

— Ne, dragi moj Takarani i Zemljani. U svemu ste pogriješili. Rat tek sada počinje, pravi rat. Mi, narod Ho, već dugo ratujemo s izvangalaktičkim neprijateljima sistema Zbug. Najvjerojatnije su oni skrenuli zemaljsku raketu na Takaran, ali to uopće nije važno. Mi ratujemo već gotovo šest stotina vaših godina s njima. U početku nismo obraćali pažnju na vas i na vaš mali rat. Bili ste na rubu događaja, nama potpuno nevažni. Budite bez brige, nakon pobjede nad sistemom Zbug i vi biste došli na red. Međutim, oni su nas u posljednje vrijeme prilično potisnuli i taj rub će uskoro postati glavno poprište ratnih operacija.

— Zašto ratujete sa sistemom Zbug?

— Zašto? Zašto narod Ho ratuje? Kakvo glupo pitanje, ali ne čudim se. Mi, narod Ho, moramo dokazati da smo jedini gospodari svemira.

— Ali zašto ratujete vi, s vašom izuzetno visokom tehničkom kulturom, s vašom starom civilizacijom? — čuo se tih, melodiozan Znov glas. — Zar ne bismo mogli svi živjeti u miru? Svemir je dovoljno velik za sve, pretpostavljam.

— Još jedno tipično glupo pitanje — odvratila je meduza. — Narod Ho je narod gospodara. Sistem Zbug to ne želi priznati. Dovoljni razlog za rat. Naša je logika drukčija od vaše i vi nikada nećete shvatiti što je nama smisao postojanja. Ali jedno morate shvatiti. Nama su potrebni podložni

vojnici, piloti, radnici u rudnicima, tehničari u radionicama, nama su potrebni milijuni radnih ruku; deseci milijuna života potrebni su nam za naš rat. Uzet ćemo ih gdje ih nađemo. Da Zemljani nisu ispalili onu glupu raketu možda danas još ne bismo znali za njih, a možda ni za tisuću godina. Ovako su se sami ponudili.

— A što ako mi ne pristajemo raditi i ratovati za vas? — oprezno upita Zn. — Dosta nam je našeg ratovanja i sretni smo da je sada gotovo s tom žalosnom epizodom.

— Nećemo vas mnogo pitati. Nismo se uzalud umiješali u vaš smiješni mali rat. Cijele su civilizacije nestale, svemir je prorijeđen do krajnjih granica, ali jednog dana će svi, željeli to ili ne, pa i sistem Zbug, morati priznati našu nadmoć i vlast. Mi smo gospodari svemira. Nas nema mnogo, naša se vrsta ne obnavlja tako brzo kao vaše i zato ste nam potrebni..

Zapovjednik Orest odlučno istupi naprijed.

— Nikada nećemo pristati, ratovati za druge. I to ne dolazi u obzir, a naročito ne zbog takvih razloga, koje odbacujem s najvećim gnušanjem.

Zn potvrdi te riječi snažnim kimanjem glave. Ostali Takarani zabrujaše.

Un-dvadeset dva ponosno pogleda svoje suborce i reče:

— Takarani su miroljubivi. Dosta nam je i ovaj slučajni, nepotrebni rat. Mi više ne ratujemo.

Meduza počne proizvoditi zvukove koji su vjerojatno značili smijeh.

— Zaista smiješno. Robovi kažu da neće raditi i ratovati za nas. Zar ne shvaćate da ste od sada samo robovi naroda Ho? O, da, samo robovi, primitivci jedni. Napravit ćemo od vas dobre vojnike, tako mi vaše kože.

Još dugo nakon odlaska meduze hodnicima broda odzvanjao je njen zlobni kreštavi smijeh.

• • •

Zn pogleda zapovjednika Oresta. Snažni osjećaji ispunjali su ova dva hrabra, pametna bića, združena u teškom iskušenju.

— Ovo je prvi dan rata. Ali ne kako to zamišljaju ti prokleti krakati stvorovi. Počinje rat protiv rata. U svemiru mora biti mir.

Zapovjednik Orest pruži mu ruku. Zn je stisne. Dvije su vrste, dvije civilizacije odlučile ratovati protiv rata. Samo jedan gospodar može postojati u svemiru: mir. Znali su da je narod Ho tehnički superioran, ali su bili uvjereni u ispravnost svojih misli.

Godine 2836. Prva intergalaktička konferencija o miru i suradnji dala im je pravo.

Lino Aldani:

Buona notte, Soffia

Preveo: Darie Đokić

Laku noć, Sofia

Sivi i plavi kombinezoni žurili su ulicom, sivi i plavi, nije bilo drugih boja. Nije bilo trgovina, agencija, barova ili izloga. Tu i tamo bi se na kojoj od prljavih fasada pokrivenih mahovinom otvarala vrata. Unutra su bili snovi, onirofilmovi, sreća nadohvat ruke svima, svakom džepu, unutra je bila Sofia Barlow, gola; namijenjena svakom tko ju je želio kupiti.

Bilo ih je sedam i približavali su mu se sa svih strana. Vrlo jakim udarcem u vilicu pošalje prvoga, i ovaj se skljoka niz stepenice od zelenog mramora. Drugi, visok i koščat, zaleti se na njega vitlajući toljagom. Naglo se sagnuvši izbjegnu udarac, dohvati roba oko pasa i tresnu njime o stup hrama. Dok se okretao prema trećem, čvrst mu zahvat stisnu vrat. Pokuša se osloboditi ali mu se još jedan od robova baci u noge.

Savladali su ga svojom težinom. Iz dubine goleme pećine stizali su zvuci sitara i table, mučna i opsesivna glazba otegnutih tonova.

Vezali su ga golog pred oltarom. Nakon toga robovi se razbježaše po hodnicima koji su kao oči lubanje počinjali na zidovima pećine. Snažan, uzbuđujući miris smole i mahovine oslobađao se iz upaljenih baklji i tronožaca.

Kada su se pojavile djevičanske plesačice, glazba načas prestane da bi se odmah nastavila u jačem ritmu, praćena udaljenim zborom ženskih glasova.

Bio je to opojan, raspojasan ples. Djevice su prolazile pored njega jedna za drugom dodirujući mu trbuh, lice i grudi laganim velovima. Dijademe i kopče svjetlucale su u polumraku.

Na kraju velovi popadaše jedan po jedan. Vidio je čvrste djevojačke grudi, gotovo osjetio mekoću svih tih udova koji su se vrtjeli oko njega u vihoru nezadovoljene lascivnosti.

Dugi i snažni udarac gonga prekide plesačice. Glazba utihnu, i djevice,

kao duhovi, nestadoše u dnu pećine. U najdubljoj tišini pojavi se svećenica, prekrasna, ogrnuta u leopardovu kožu. U ruci je držala dug, plavičast nož. Činilo se kao da mu svojim dubokim, crnim očima pretražuje dušu.

Koliko je trajalo to nemoguće iščekivanje? Nož je polako rezao njegove spone, Velike, crne, vlažne oči gledale su ga dok mu je sugestivno šaputala nerazumljive riječi.

Odvukla ga je do podnožja oltara. Leopardov plašt skliznu na tlo i ona se čeznutljivo opruži po njemu povlačeći ga k sebi.

U pećini, kao u školjci punoj šumova i sjena, svijet je živio u ljuljašci uzdaha.

• • •

Bradley isključi uređaj, skine plastičnu kacigu i napusti kabinu znojna čela i dlanova, teško dišući, ubrzana pulsa.

Dvadesetak tehničara, režiser i glavna glumica nestrpljivo se približiše supervizoru. Bradley se osvrnu tražeći naslonjač.

— Htio bih čašu vode — reče.

Zavali se u široki naslonjač brišući znoj. Jedan tehničar pruži mu čašu i on je iskapi.

— Onda? Što ti se čini? — upita režiser nestrpljivo. Bradley strese glavom.

— Nismo uspjeli, Gustafsone.

Sofia Barlow obori oči. Bradley je dotaknu rukom.

— Nema veze s tobom Sofia. Ti si bila izvrsna. Doživio sam odnos kakav samo velika glumica može pružiti. Ipak, onirofilm, ukupno gledajući, disharmoničan je, neizbalansiran, bez ravnoteže...

— Što ne štima? — upita režiser.

— Gustafsone! Rekao sam da je disharmoničan, zar ne razumiješ?

— Naravno da razumijem. Rekao si da je disharmoničan i bez ravnoteže. Slažem se, glazba je indijska od prije četiri stoljeća, a kostimi su iz centralne Afrike, ali Potrošač ne pazi na takve detalje, ono što njega

zanima...

— Gustafsone! Potrošač, uvijek ima pravo, nemoj to nikada zaboraviti. Međutim, ovdje nije u pitanju glazba i kostim. Nedostatak je drugi: ovaj onirofilm je u stanjui smoždditi živčani sistem jednog bika!

Gustafson nabora čelo.

— Dajte mi scenario — reče Bi adly — i pozovite mi estetičara.

Listao je unaprijed i unatrag mrmljajući nerazumljivo.

— Dakle — reče na kraju, zatvarajući fascikl — film počinje dugim putovanjem u čamcu, protagonist je sam u nepoznatom i neprijateljskom svijetu, bori se s krokodilima i čamac tone. Zatim slijedi prilično naporan marš kroz prašumu, žestok okršaj s domorocima. Protagonista zatvore u kolibu, ali ga u toku noći Aloa, poglavičina kći, oslobađa i pokazuje mu put koji vodi prema hramu. Zatim imamo odnos s njom, pod mjesečinom. Da, gdje je Moa Mohagry?

Tehničari se pomakoše i priđe Moa Mohagry, visoka crnkinja kiparskih oblika.

— I ti si, Moa, bila izvrsna, ali bi prizor trebalo ponovo snimiti.

— Još jednom? Mogla bih to snimati još sto puta, ali sumnjam da bih ispala bolja. Trudila sam se koliko sam mogla, Bradley, do granica svojih mogućnosti!

— Upravo je u tome Gustafsonova greška. U ovom onirofilmu glavni je prizor onaj posljednji, kada svećanica zavodi protagonista. Sve ostale scene treba samo da budu priprema za to. Ne može se napraviti onirofilm samo od glavnih prizora. Okrenu se estetičaru.

— Koliki je indeks osjeta na srednjem uzorku?

— U sceni s Aloom?

— Da.

— 84,5.

— A u završnom odnosu?

— Nešto manje od 97. Bradley se počeše po vratu.

— Teoretski bi to još i moglo proći, ali u praksi ne. Ovoga jutra pogledao sam prvi dio. Savršen. Ali film ne završava na obali rijeke ljubavnim odnosom s Aloom nego se nastavlja još jednim napornim maršem kroz prašumu. Pa zatim borba s hramskim robovima. Kad Potrošač stigne do tog mjesta već je izmožden, sposobnost osjeta svedena mu je na minimum. Erotski ples djevica pomaže samo djelomično. Samo zato što sam film gledao dva puta nije mi promakla Sofijina stilska perfekcija u završnoj ljubavnoj sceni. Ali, molim vas, nemojmo miješati apsolutni s relativnim indeksom. Važan je ovaj drugi. Kada bismo film ostavili montiran ovako kako je sada, indeks osjeta pao bi u završnom prizoru za četrdesetak bodova, usprkos Sofijinu majstorstvu.

— Bradley! — uzviknu režiser — sada pretjeruješ.

— Ne pretjerujem — odgovori supervizor polemički. — Ponavljam da je završna scena remek-djelo, ali Potrošač stiže do nje toliko umoran i zadovoljan da mu tada i najslađe voće djeluje neukusno. Ne možemo tražiti od Sofije da čini čuda, ljudski živčani sistem je takav kakav jest, sa svojim ograničenjima i zakonima.

— I što sada?

— Slušaj me, Gustafsone. Bio sam režiser dvadeset pet godina, a supervizor sam šest. Mislim da imam dovoljno iskustva da bi ti mogao dati savjet. Ako ostaviš onirofilm ovakav kakav je, neću mu dati dozvolu. Ne mogu. Osim nezadovoljstva publike riskirali bismo i pad glumice kakva je Sofia Barlow. Snizi sve scene osim posljednje, a odnos s Aloom pretvori u malo milovanja.

Moa Mohagry se ukoči na tren. Bradley je uhvati za ruku.

— Slušaj, Moa. Nemoj misliti da ti želim uskratiti povoljnu priliku. Prizor s obale rijeke otkriva žar, temperament i nevinu strast koja će nesumnjivo oduševiti Potrošače. Bila si izvrsna Moa, ali ne mogu upropastiti film koji stoji milijune; zar ne? Predložit ću koordinatorima produkciju nekoliko filmova u kojima ćeš imati glavnu ulogu. Milijuni Potrošača luduju za primitivnim ambijentima, imat ćeš i ti svoj dio uspjeha, obećavam ti. Ali ne sada, ne u ovom trenutku.

Bradley ustane. Osjećao se slab, noge su ga jedva držale.

— Preporučujem ti, Gustafsone, da skratiš i prizor borbe s robovima. Previše kretanja, previše nasilja. Utrošak živčane energije je golem.

Krene teturajući kroz nepomične tehničare.

— Gdje je Sofija? — upita kada je stigao do dna sale.

Sofia mu mahnu rukom.

— Dođi u moj ured, moramo razgovarati.

• • •

— Slažem se, ne govorim ti ništa novo, te si riječi čula već stotinu puta u školi, na tečajevima. Međutim, o tim riječima treba razmisliti.

Bradley se, s rukama na leđima, polako šetao po sobi. Sofia Barlow se izvalila u fotelju. Povremeno bi ispružila nogu gledajući vrh cipele.

Bradley se načas zaustavi ispred nje.

— Što ti je, Sofia? Imaš krizu?

Žena nervozno odmahnu rukom.

— Krizu? Ja?

— Da. Zato sam te i zvao u ured. Da se razumijemo, ne želim ti držati propovijed. Hoću te samo podsjetiti na postulate koji čine osnovu našega sistema. Nisam više mlad, Sofia, i neke stvari mogu shvatiti otprve. Ti progoniš sablasti!

Sofia Barlow stisnu oči, a zatim ih, kao mače, otvori.

— Sablasti? Kakve sablasti, Bradley?

— Rekao sam da neke stvari razumijem otprve. Ti si u krizi, Sofia. Ne bih se čudio da je to posljedica propagande onih svinja iz Udruženja protiv sna, propagande koju oni neštedimice šire kako bi potkopali naš poredak.

Sofia se pravila da ne shvaća insinuaciju. Reče:

— Zar je Moa stvarno tako dobra?

Bradley stavi ruku za vrat.

— Naravno! Mohagryjeva će uspjeti, siguran sam...

— Više nego ja?

Bradley otpuhnu.

— Pitanja su ti bez smisla.

— Mislim da sam dovoljno jasna. Želim znati koja ti se od nas dvije više svidjela, ja ili ona?

— A ja ti ponavljam da ti je pitanje glupo i to mi samo potvrđuje da si u krizi. Proći će ti. To se dešava svim glumicama. Čini se čak da je neizbježno.

— Željela bih znati samo jednu stvar, Bradley. Ono o čemu se u školi ništa ne govori, o čemu nitko ništa ne priča. Prije, kako je bilo prije? Zar su stvarno svi bili nesretni?

Bradley nastavi šetnju oko fotelje.

— Prije je bio kaos.

— Bradley! Hoću da znam jesu li stvarno bili nesretni.

Čovjek nemoćno raširi ruke.

— Ne znam, Sofia. Mene tada nije bilo, još se nisam bio ni rodio. Jedna je stvar sigurna: ako je sistem opstao, znači da su objektivne okolnosti to i dopustile. Želim da shvatiš jedno: tehnologija je omogućila ostvarenje svih naših, i najtajnovitijih, želja. Tehnika, progres, savršenstvo instrumenata i poznavanje mozga i uma... sve je to realno. Prema tome i naši snovi su realnost. Nemoj zaboraviti, Sofia, da je onirofilm rijetko kad instrument zabave. Gotovo je uvijek sam sebi svrha, sredstvo kompenzacije. Kao malo prije kada sam posjedovao tvoje tijelo, riječi, miris, usred vrtuljka egzotičnih osjećaja.

— Da, ali to je ipak sve umjetno.

— Slažem se, ali ja toga nisam bio svjestan. Osim toga, i značenje riječi se mijenja. Ti upotrebljavaš riječ umjetno u negativnom smislu, koji je imala prije dva stoljeća. Ali danas umjetni proizvod nije više surogat. Dobro namještena fluorna žarulja daje bolju svjetlost od sunca. Tako je i s onirofilmom.

Sofia Barlow pogleda vlastite nokte.

— Kada je počeo, Bradley?

— Što?

— Sistem.

— Prije 85 godina, to bi trebala znati.

— Znam, ja sam govorila o snu. Kada su ljudi počeli san pretpostavljati javi?

Bradley stisnu korijen nosa, kao da se nastojao podsjetiti starih činjenica.

— Kinematografija se počela razvijati početkom dvadesetog stoljeća. Isprva su to bile dvodimenzionalne slike projicirane na bijeli ekran. Zatim su uveli široko platno, zvuk, kolor. Potrošača, njih stotinjak, skupljali su se u zato određenim salama, gledali i slušali film, ali ga nisu osjećali. Tek uz napor mašte mogli su djelomično zamisliti da sudjeluju u radnji. Očito, film je bio surogat, pravi umjetni proizvod koji je služio da bi se zadovoljio erotsko-avanturistički ukus publike. Međutim, čak i takva kinematografija predstavljala je moćan instrument socijalnih i psihičkih promjena. Žene tog vremena osjećale su potrebu da se vladaju, oblače, da govore kao glumice. I muškarci isto tako. Život se živio po filmskom ključu. To je utjecalo i na ekonomiju i potrošnju dobara koji su se propagirali filmom. Već je onda čovjek bio opčinjen snom, dan i noć, ali je bio daleko od toga da bi ga mogao realizirati.

— Bili su nesretni, zar ne?

— Kažem ti da ne znam. Ja ti samo iznosim etape razvoja. Polovicom dvadesetog stoljeća već je postojala standardna žena, standardna situacija. Istina, bilo je i režisera i producenta koji su s uspjehom proizvodili ideološke ili kulturne filmove da bi širili i prenosili ideje, ali je to trajalo relativno kratko. Znanstvenici su 1956. otkrili centre uživanja u mozgu i eksperimentirali s električnom stimulacijom kore. Trebalo je proći još tridesetak godina dok nije počela komercijalna upotreba tih otkrića. Projekcija prvih trodimenzionalnih filmova s prividnim učešćem gledalaca bila je smrtna kazna za intelektualni film. Publika je već osjećala mirise, emocije, sudjelovala je u onome što se događalo na filmu. Ekonomija se promijenila. Čovječanstvo je bilo gladno moći i užitaka i tražilo je zadovoljenje svojih želja, sve za male pare.

— I to je bio onirofilm?

— Onirofilm, u svom današnjem savršenstvu, pojavio se nekoliko godina poslije. Nema realnosti koja može nadmašiti san, u to se publika brzo uvjerila. Kada je sudjelovanje totalno, svako je suparništvo prirode smiješno. Ako je produkt savršen, Potrošač je zadovoljan i društvo je stabilno. To je sistem, Sofia. I tvoje prolazne krize ga neće promijeniti, a ni melodramatska blebetanja naturista, ljudi koji skupljaju fondove radi svojih osobnih interesa, a ne radi ideje koja je ionako bez šanse za uspjeh. Da te malo nasmijem? Prošlog se tjedna Herman Wolfried, jedan od glavešina Udruženja protiv sna, pojavio u uredima kompanije Norfolk da bi naručio privatni onirofilm, orgija za infarkt s pet najtraženijih glumica. Norfolk je prihvatila narudžbu. Ako Wolfried želi odapeti, njegova stvar.

Sofia Barlow naglo ustane. Lažeš, Bradley! Sve si izmislio.

— Imam dokaze, Sofia. Udruženje protiv sna je organizacija koja služi za hvatanje budala, neizlječivih hipohondara. Možda u bazi postoji ostatak religijskih osjećaja, ali glavešine vodi samo zavist.

Sofiji je malo nedostajalo da zaplače. Bradley joj nježno stavi ruke na ramena i gurne je prema stolu.

— Ne razmišljaj više o tome.

Iz ladice izvadi malu, četvrtastu kujtiju.

— Uzmi je.

— Što je to?

— Dar.

— Za mene?

— Da, zato sam te zvao u ured. Snimila si dvadeset onirofilmova za našu kompaniju. To je zavidan uspjeh i ovaj dar je naš mali znak pažnje.

Sofia ga počne razmotavati.

— Pusti to sada. Otvorit ćeš ga kod kuće. Sada imam još dosta posla.

• • •

Red helitaksija bio je parkiran ispred zgrade. Sofia sjedne u prvi, iz

pretinca izvadi časopis, upali cigaretu i polaskana počne promatrati svoju sliku na naslovnoj stranici. Helitaksi se lagano podigne i krene prema središtu grada.

Usta su bila poluotvorena, izazovna, boja i kontrast između svjetla i sjene dobro odmjereni.

Sofia se gledala kao u ogledalu. Nekada je posao glumice imao i neke negativne strane. Kada se snimala ljubavna scena partner je bio od krvi i mesa, trebalo ga je grliti, ljubiti, podnositi fizički kontakt. Kamera je snimala prizor koji se kasnije gledaocima prikazivao na ekranu. Sada je postojao »Adam«, lutak ispunjen usavršenom elektronikom, s minijaturnim kamerama umjesto očiju. »Adam« je bio pravo čudo perceptivnosti. Kada ga je glumica milovala, osjećaj je bivao zapisan na traku onirofilma. Kasnije bi potrošač filma taj dodir osjetio kao pravi. Nije više bio pasivan promatrač već aktivan sudionik.

Naravno, postojali su onirofilmovi za žene i za muškarce i nije ih se moglo mijenjati jer bi izazivali glavobolje, a postojala je i mogućnost da pregori aparat.

Reče vozaču da se zaustavi. Helitaksi je prešao tek nekoliko blokova, ali je Sofia odlučila da nastavi pješice.

Sivi i plavi kombinezoni žurili su ulicom. Sivi i plavi, nije bilo drugih boja. Nije bilo trgovina, agencija, nije bilo barova ili izloga. Tu i tamo bi se na kojemu od prljavih pročelja, pokrivenih mahovinom, otvarala vrata. Unutra je, na kristalnim policama bio san, sreća nadohvat ruke svima, tamo je bila ona, gola, namijenjena svakome tko je želio kupiti.

Hodali su. I Sofia Barlow je hodala među njima, među armijom halucinirajućih bića koja su u grču radila tri sata na dan čekajući tren kad će se povući u svoje sobe s ampleks aparatom i kacigom. I trakama, trakama onirofilmova, milijunima snova o ljubavi, moći i slavi.

Na sredini trga, na velikom zelenom podiju debeo je čovjek širio ruke.

— Građani! — Jak i jasan glas širio se nad glavama prolaznika. — Građani! Jedan stari filozof govorio je da je vrlina kao odijelo. Nisam toliko lud da bih od vas tražio trenutno i potpuno odricanje. Ali, već godinama mi smo robovi labirinta sna, teturamo kroz mrak nekomunikativnosti. Građani, pozivam vas da budete slobodni. Sloboda je vrlina. Suviše smo dugo varali prirodu, vrijeme je da tražimo izlaz prije no

što duh definitivno ne umre..

Koliko je već slušala takvih govora! Propaganda Udruženja protiv sna uvijek ju je smetala, a u posljednje vrijeme osjećala se neugodno. Možda zato što je bila glumica, i kada su govornici s trgova govorili o grijehu i pozivali masu da se odrekne sna, ona se osjećala krivom. Možda su govornici imali pravo, možda im u školama nisu rekli sve, možda je Bradley imao krivo.

Govornika je malo tko slušao.

Oni su možda željeli dobro, ali njihove glavešine? Bradley je više puta govorio da su vođe Udruženja protiv sna svinje. A ako je Bradley lagao?'

Sumnje su je mučile već nekoliko tjedana. Svi ti govori po trgovima, plakati po zidovima, propagandni leci... Zar je sve to laž? Možda čovjek stvarno propada i samo malo ljudi vidi što se događa.

Čovjek je postao otok. Na to su se sveli. S jedne je strane postojala klasa producenata, klasa što je držala moć i kojoj je i ona pripadala, a s druge armije slijepih potrošača željnih samoće i snova.

Sofia je bila rođena u laboratoriju. Uostalom, kao i drugi. Svakog mjeseca milijuni muškaraca i žena odlazili su u Banku života gdje se uzimalo sjeme i pažljivo selekcioniralo. Brak je bio propala institucija. Svaki muškarac stariji od četrdeset godina mogao joj je biti otac, svaka žena između četrdesete i osamdesete majka.

Dok je bila mlada ta ju je misao mučila, ali se s vremenom navikla. Sada su sve stare sumnje ponovo isplivale na površinu.

Aktivisti Udruženja nudili su svoje društvo prolaznicima. I njoj su nekoliko puta pristupili mladići sa crvenim znakom Udruženja, Međutim, te su budale uvijek govorile o dužnosti. Da je koji možda rekao: »Prepoznao sam te usprkos standardnom kombinezonu«, ili »Ti si moja omiljena glumica, želio bih znati kakva si uistinu«...

Ušla je u trgovinu punu ljudi i približila se policama na kojima su bili uredno poslagani onirofilmovi, njih stotine i stotine. Voljela je čitati kratke opise na poleđinama lijepo oblikovanih plastičnih kutija, slušati razgovore kupaca ili savjete lukavih prodavača koji su znali uvjeriti neodlučne.

Pročita neka naslove.

SINGAPUR — Evroazijska pjevačica (Milena Chunglin) bježi s potrošačem. Avantura u luci, vrijeme oko 1950. Noć ljubavi na sampanu.

BITKA — U liku herojskog oficira potrošač prodire u neprijateljski logor i diže u zrak skladište goriva. Završna bitka, okrutna i pobjednička.

EKSTAZA — Privatni avion perzijske princeze, koju magistralno interpretira Sofia Barlow, pada u Grand Canyon. Princeza i pilot (Potrošač) provode noć u pećini.

Detaljni su se opisi nalazili u unutrašnjosti kutija. Nije bilo bojazni da detaljno poznavanje sadržaja smanji indeks uživanja. Mentalna ampleks-projekcija izazivala je stanje u kojem je memorija bivala isključena. Nakon prve scene nije se moglo znati što će se dogoditi u slijedećoj, čak i ako se film osjećao dvadeset puta. Svjesno Ja bilo je prekriveno djelovanjem trake.

Jedan od prodavača joj se približi.

— Treba li vam savjet za dar?

Sofia odjednom shvati da je jedina žena među kupcima. Bio je to muški odio. Krenu na suprotnu stranu i pomiješa se sa ženama svih dobi gledajući goleme fotografije glumaca koji su bili naj traženiji.

SVEMIR JE NAŠ — Komandant svemirskog broda (Alex Morrfron) zaljubi se u brodsku liječnicu (Potrošačica). Galaktičko krstarenje.

TORTUGA — Vrijeme oko 1650. Galantni gusar (Manuel Alvarez) otima dvorsku damu (Potrošačica). Ljubomore i dvoboji. Ljubav i more pod vatrenim nebom.

— Kakav je? — upita visoka djevojka bujna tijela sapetog u kombinezon za broj manji.

— Izvrstan — odgovori joj prijateljica. — Odmah sam kupila četiri kopije.

Ipak, prva je bila još malo skeptična. Dizala se na prste kako bi pročitala naslove najudaljenijih kutija. Sofia se udalji zaustavivši se na tren u odjelu klasika.

Kada je bila mlađa, u školi su joj govorili kako su ljudi nekada držali za tabu sve što se odnosilo na spol. Smatralo se nepristojnim govoriti o raznim

aspektima ljubavnog života i nijedna žena nije se usuđivala otvoreno govoriti o svojim seksualnim fantazijama. Postojale su fotografije i pornografska izdanja katkada zakonski zabranjena. Međutim, te su se publikacije kupovale gotovo potajno, s osjećajem krivnje čak i kada je ukinuta ta vrsta cenzure. Ipak, sekusalna je stidljivost nestala čak i prije osnivanja Sistema. Katkada se još mogla naći u onirofilmovima za pedesetgodišnjake. Uistinu, prava stidljivost bila je nestala, bar ona verbalna. Svatko je mogao bez tračka stida tražiti erotski film kao što je tražio avanturistički ili ratni.

Ali pravi stid? Koliko bi ljudi imalo smjelosti da se skinu pred ostalima? Tko se ne bi užasnuo prirodnog spolnog odnosa? Aktivisti Udruženja protiv sna vrlo su se slobodno nudili drugima, ali je bilo pitanje da li su bili isto tako slobodni pri obavljanju svojih »dužnosti«, ako bi netko od prolaznika prihvatio njihov prijedlog za prirodnim aktom. Istina je bila da su se već gotovo jedno stoljeće muškarci i žene uzdržavali bilo kakvih normalnih spolnih odnosa. Svijet nije tražio ništa drugo osim samoće u polumraku sobe i fotelje s ugrađenim ampleksom. Pred tom željom nestale su ambicije za većom kućom, elegantnim odijelima i privatnim helikarom. Zašto se mučiti da bi se postigao neki cilj kad se s malo novca moglo jedan sat živjeti kao mogul, okružen prekrasnim ženama, obožavan i poštovan?

Osam je milijardi ljudskih bića vegetiralo u bijednim sobičcima, hranjeno vitaminskim koncentratima i brašnom od soje. I nisu osjećali nikakvu potrebu da realno dožive bilo koji od svojih snova. Dio industrije za proizvodnju široke potrošnje napustio je svoje planove i preorijentirao se na onirofilmove, jedinu stvarno traženu robu.

Podigla je glavu prema elektronskoj ploči koja je pokazivala stanje na tržištu i ogadila se sama sebi. Brojke su bile nedvosmislene, najtraženija je glumica bila ona, njezini filmovi imali su najbolju prođu.

Sofia napusti trgovinu i krenu prema kući oborena pogleda, troma i bezvoljha koraka. Kako da procijeni sve te muškarce koji su prolazili pokraj nje ne prepoznavši je? Da li su to bili njezini robovi ili gospodari?

• • •

Videotelefon je zvonio. Tanka pruga svjetla probijala se kroz crni samt zastora ukazujući na zoru. Sofia pruži ruku tražeći taster.

Crvena zmija prošara ekranom, načas nestane, a zatim se na njemu

pojavi Bradleyjevo lice.

— Što je? — upita Sofija pospanim glasom. — Koliko je sati?

— Podne je. Diži se, djevojko, moraš u San Francisco.

— U San Francisco? Jesi li poludio?

— Imamo ugovor za koprodukciju s Norfolkom, Sofia. Trebalo je da počnemo idućeg ponedjeljka, ali su stvari ubrzane. Trebaju te odmah.

— Ali ja sam još u krevetu, strašno mi se spava. Ići ću sutra, Bradley.

— Oblači se — odreže supervizor. — Avion Norfolka već te očekuje na zapadnom aerodromu. Nemaš vremena za gubljenje.

Otpuhnu. Ovaj izvanredni posao nije bio u programu. A baš je htjela provesti dan u odmoru.

Izvuče se iz kreveta zatvorenih očiju i otetura u kupaonicu. Naježi se od hladne vode. Obriše se, odjene na brzinu i napusti kuću gotovo trčeći.

Sistem rada kompanije Norfolk bio joj je poznat. Bili su još veće cjepidlake od Bradleyja, uvijek spremni na zamjerke.

Nakon osam minuta helitaksi ju je već ostavio pred ulazom u aerodrom. Krenu prema pisti za privatne avione tražeći mali mlažnjak. Pilot iziđe iz zgrade rezervirane za osoblje, priđe joj lakim, elastičnim korakom.

— Sofia Barlow?

Bio je visok, lica suncem opaljenog, kao iz kamena isklesanog.

— Ja sam Mirko Gligorić iz kompanije Norfolk.

Sofia nije rekla ništa. Pilot je nije pošteno ni pogledao, hladne, sive oči promatrale su nešto neodređeno preko njezine glave. Uze Sofijinu torbu i brzo krenu prema glavnoj pisti gdje je avion, već spreman za uzlet, mirno čekao. Sofia ga je jedva slijedila.

— Hej! — Uzviknu trčkajući — može li malo lakše? Nisam ja dugoprugaš.

Pilot je nastavio hodati i ne okrenuvši se.

— Već kasnimo. Moramo stići u San Francisco prije tri sata —reče

mirno.

Uspuhala se na putu do aviona.

— Da li bi ti smetalo ako sjednem naprijed?

Pilot slegnu ramenima. Pomogao joj je da se popne, a zatim je sjeo za komande i obavijestio kontrolni toranj.

Znatiželjno se ogledala, malo zastrašena instrumentima i tasterima. Pilot je zviždukao nestrpljivo. Sofia otvori pretinac na sjedalu i izvadi snop časopisa. Neki su bili stari više tjedana, a neki su nosili prošlogodišnje datume. Na svim naslovnim stranama bila je njezina slika. Bio je tu i katalog s filmovima u kojima je imala glavnu ulogu.

— Ovo je tvoje?

Pilot nije odgovorio. Kruto je gledao pred sebe. Uzlet je bio tako blag da Sofia nije ni osjetila kad su se odvojili od piste. Baci pogled kroz prozor i ostane bez daha nad morem zgrada što su se prostirale na sve strane, dok se na horizontu moglo nazreti selo.

— Da li je ovo tvoje? inzistirala je Sofia.

Pilot okrenu glavu. Kratak pogled, a onda se ponovo ukrutio.

— Da — procijedi kroz zube.

Pokušala je sakriti osjećaj zadovoljstva koji ju je hvatao svaki put kad bi naišla na potvrdu svog šarma.

— Što si rekao, kako se zoveš?

— Gligorić — promrmlja pilot. — Mirko Gligorić.

— Rus?

— Jugoslaven.

Neko vrijeme ga je promatrala. Stisnuta usta, oštar profil, izgledao je kao isklesan iz stijene, nijem, nepomičan. Sofia izgubi strpljenje.

— Da te pitam nešto...

— Pitaj.

— Prije... na aerodromu. Prišao si mi i pitao: »Sofia Barlow?«. Zašto? Ti me poznaješ, zar ne? Svi ovi časopisi, katalog. Kladim se da si jedan od mojih obožavatelja. Zašto si se pravio da me ne znaš?

— Nisam se pravio. Vidjeti te uživo je drukčije. Na kraju sam te prepoznao jer sam znao da se moraš pojaviti na ulazu, ali bi u gomili prošla neopažena.

Sofia zapali cigaretu. Možda je pilot imao pravo, možda je u gomili nitko ne bi zapazio, čak i bez tamnih naočala. Osjeti da ju je pilot naljutio.

— Zašto ne uključiš automatskog pilota? — reče Sofia nestrpljivo. — Dosadno mi je, Mirko. Pričaj nešto.

Pilot je ostao nepomičan, osim što trepnu dva, tri puta.

— Mirko! Slušaj me, uključi automatskog pilota pa da malo popričamo.

— Radije upravljam sam.

— Budalo!

Zapalila je novu cigaretu, pa poslije još jednu. Prolistala je časopise nastojeći savladati sve jaču nervozu. Pjevušila je, lupkala po naslonu, čak se pravila da joj je slabo. Mirko zavuče ruku u džep letačkog kombinezona i pruži joj tabletu.

— Budalo! — ponovi ona bijesno. — Idem u salon.

Mali prostor iza pilotske kabine bio je prilično udoban. Otoman, stolić i bar. Natočila je čašu jakog konjaka i odmah je ispila. Već kod druge čaše uhvati je lagana omaglica. Ispruži se na otoman misleći o Mirku. Još jedan Potrošač, glupan kao i svi drugi. Jedva je čekala da stignu u San Francisco, da obavi taj posao i da se vrati u New York.

Sada joj je konjak teško klizio niz grlo. Odloži čašu na stolić i ostade nekoliko trenutaka nepomičan. Odjednom, osjeti kako je nešto gura u jastuke, zatim prazninu ispod sebe kao kada kreće lift. Čaša odskliže sa stola i padne na pod. Zatim bol u ramenu, udarac u čelo, crveni i plavi krugovi, urlik podivljalih motora.

— Mirko! — viknu ustajući. Na tren joj se činilo da su vrata pilotske kabine zakovana. Snažno gurnu kvaku i dotetura do sjedala. Mitko je nešto vikao, ali ga nije razumjela. Zavali se u naslon očekujući udar.

Avion je propadao u kovitlacu.

Kada je ponovo otvorila oči, ugledala je bijeli oblačak na plavom nebu i lešinara kako visoko kruži nad njom. Ležala je na leđima, a nešto vlažno i hladno pokrivalo joj je čelo. Pridignu se skidajući rupčić namočen u vodu.

Mirko je stajao pored ostataka aviona, a nad njima se uzdizala golema crvena stijena.

— Što se dogodilo? — upita umorno.

— Ne znam. — Pilot nemoćno raširi ruke vrteći glavom. — Ne razumijem. Komande su otkazale i avion je počeo padati. U posljednji čas uspio sam ga ispraviti. Pogledaj koliko smo se klizali!

Sofia ustade masirajući rame.

— 1 što sada? Znaš li gdje smo?

— Ovo je Grand Canyon — reče. — Postranični usjek, jedan od najtežih i najudaljenijih, ali tu negdje prolazi staza za Bright Angel...

Sofia raširi oči:

— Grand Canyon? — Nekoliko je trenutaka bila bez riječi a onda se poče dugo smijati. — Grand Canyon! Ovo je divno. Nevjerojatno!

— Što je nevjerojatno?

— Ne pravi se glup. Kvar, prisilno spuštanje baš ovdje u Grand Canyon... Sve kao u filmu »Ekstaza« koji sam snimila prošle godine. Sjećaš se, zar ne?

Odjednom se rodi u njoj sumnja.

— Reci mi nešto — nabora čelo — da ti to nisi učinio namjerno? Ima tu previše pojedinosti koje se slažu. Ti si stvarno pilot, a ja nisam perzijska princeza, ali sam Sofia Barlow. Želio si ostati sa mnom, zar ne? Kao u filmu.

Mirko joj s prezirom okrenu leđa. Zavuče se u avion i izbaci hrpu stvari. Nekoliko pokrivača, plastični kanistar s vodom, kutije sa sintetičkom hranom, električnu svjetiljku. Izađe iz kabine držeći u jednoj ruci bocu konjaka, a u drugoj neki aparat.

— Idemo — reče. — Ponesi stvari koliko možeš.

Sofia ga je gledala ne shvaćajući.

— Idemo; ali kamo?

— Ne želiš valjda istrunuti ovdje? Moramo stići do glavnog kanjona. Phantom Ranch je osamdeset kilometara odavde, ali se uvijek može naići na neku sentimentalnu budalu koja prolazi ovuda i fotografira panorame.

— Da li si pokušao dozvati pomoć radiom?

— Radio se raspao. Požuri. Pokupi stvari pa da krenemo.

Hodao je brzo, dugim i elastičnim koracima. Bocu s konjakom gurnuo je u džep, a na leđa zabacio pokrivač sa svojim ampleksom, baterijama i svjetiljkom. Sofia je trčkarala za njim noseći namirnice i vodu zamotane u drugi pokrivač.

Zastali su nakon pola sata. Sofia se uspuhala hodajući i sada ga je promatrala molećivo. Mirko je gledao pred sebe. Bilo je jasno da mu žena predstavlja teret koji neće moći lako odbaciti.

— Hodaš suviše brzo, Mirko.

Čovjek pogleda u nebo koje se punilo sivim oblacima.

— Idemo. Za nekoliko sati past će mrak.

Sumrak se već hvatao kada su stigli do glavnog kanjona. Mirko pokaže crveno-smeđu stijenu.

— Pećina — reče.

— Pećina — ponovi Sofia. — Kao na filmu. Sve je kao na filmu.

Pomogao joj je da se popne. Pred ulazom u pećinu skinu zavežljaj. Gledala ga je dok je čupao suho grmlje i slagao ga na gomilu.

— Još malo pa će zahladnjeti — reče. — Trebat će nam za vatru,

Baterijskom svjetiljkom pregledao je pećinu. Bila je duboka petnaestak metara, lagano zakrivljena u srednjem dijelu. Naslagao je grmlje na sredini i zapalio vatru, koja divlje zaiskri. Jeli su u tišini plamenova što su obasjavali zidove.

— Razmotala sam tvoj zavežljaj dok si sakupljao granje — reče Sofia. — Vidjela sam što si to ponio. Ampleks! Što ti je trebalo da ga vučeš sa sobom?

— Stoji sto dvadeset tisuća. Za tebe kao glumicu je to sitnica, ali ja moram raditi tri mjeseca da bih toliko zaradio.

Uzeo je aparat i kutiju s trakama.

— I? — Sofia se začudi. — Što ćeš sada?

— Idem u dno pećine. Imam pravo na samoću, zar ne?

— Da, ali što će ti ampleks?

Čovjek otpuhnu. Nije se protivio kad je otvorila kutiju s trakama.

— Pa to su sve moji filmovi! Svi su tu, »Plava nebesa«, »Zavođenje«, »Avantura na Ceylonu«. Vidi, čak i matrica, matrica »Ekstaze«. To je tvoj omiljeni onirofilm, zar ne?

Mirko šutke pogleda u stranu. Sofia zatvori kutiju. Matrica je bila luksuz za malobrojne. Obični onirofilm se mogao gledati samo jednom. Matrica je, pak, bila neuništiva i zato vrlo skupa.

— Kada si je kupio? — upita Sofia.

— Prekini. Znatiželjna si da je to već strašno. Što hoćeš znati o meni? Tvoji se filmovi prodaju u milijunima primjeraka, milijunima Potrošača. Ja sam jedan od mnogih. Kupio sam matricu »Ekstaze«, pa što je tu čudno? Taj mi se film posebno sviđa i...

— Da? —Sofia mu stisnu ruku.

— Gledam ga svaki dan — reče konačno. — A sada me pusti na miru. Spavaj jer sutra imamo još dosta hodati. Ja idem u dno pećine.

— S ampleksom?

— Da, zaboga! Želim sanjati film u miru.

Sofia uzdahnu, osjetivši se frustriranom. To nije moguće, mislila je, što mi se to događa? I, konačno, što hoću od ovog čovjeka koji ima pravo da me i ne pogleda?

Osjeti potrebu da ga vrijeđa, ali je brzo zatomi na pomisao da bi je Mirko mogao grliti, ljubiti.

— Ja sam ovdje. — Njen glas iznenadio je i nju samu.

— Što?

— Rekoh da sam ja tu, Mirko, ove noći ti ne trebaju trake.

— Ne trebaju mi?

— Ne. Možeš sa mnom kao u snu, bolje...

Mirko se nasmije.

— Nije to ista stvar — reče. — A osim toga, nemoj biti smiješna. Govoriš kao kakva aktivistkinja Udruženja protiv sna. Šališ se, zar ne?

— Ponavljam ti da možemo...

— A ja ti ponavljam da to nije isto.

— Mirko! — viknu žena izvan sebe. — Ti me trebaš, svaki dan vrtiš tu matricu, sanjaš ovu pećinu, vatru, moje poljupce. Sve je kao na tom filmu, prokleti glupane. Što čekaš? Možemo raditi sve što želiš, ali stvarno...

Nekoliko je trenutaka bio neodlučan, a onda odmahnu glavom.

— Ja sam Sofia Barlow! Sofia Barlow, razumiješ!?

Potegnu zatvarač kombinezona i odbaci ga u stranu.

— Gledaj me!

Svjetlost vatre plesala je po zidovima pećine, a zapaljene grane oslobađale su divlji, primitivni miris. Mirko neodlučno stisnu šake, a onda pobaca trake i krenu joj u susret.

• • •

Plavo svjetlo, zatim crveno, pa opet plavo. Kada je projekcija završila, prekidač sam iskoči.

Sofia skinu kacigu ampleksa. Čelo joj je bilo orošeno, srce je tuklo ludo, a ruke su se nekontrolirano tresle. Nikada nije tako snažno osjećala ni jedan san, kao ovaj onirofilm u kojem je ona bila ona sama. Morala se odmah

zahvaliti Bradleyu.

Pozvala ga je videotelefonom, ali kad se pojavio, ostala je bez riječi. Konačno zaplače. Bradley je mirno čekao.

— To je bio naš mali poklon, Sofia. Glupost. Kada jedna glumica stigne na vrh uspjeha ima pravo na mnogo veća priznanja. A ti ćeš ih imati, sva zadovoljstva na koja imaš pravo. Zato što je sistem savršen. Nepovratan.

— Da, Bradley. Ja...

— Proći će ti, Sofia. To se dešava svim glumicama. Posljednja prepreka koju treba savladati je taština. Pomislila si da bi te neki muškarac požeo radije nego san i upala si u opasnu herezu. Na sreću, opazili smo to na vrijeme i pomogli ti ovim poklonom. Ta će ti matrica pomoći da prebrodiš krizu.

— Da, Bradley. Zahvali tehničarima, kamermanu, režiseru, glumcu koji je glumio pilota...

— Jedan novi momak, vrlo dobar.

— Zahvali mu se. Proživjela sam predivne trenutke. Hvala i tebi, Bradley. Pretpostavljam koliko ste potrošili za taj film. Savršen je, čuvat ću ga na počasnom mjestu.

— Gluposti, Sofia. Ti pripadaš vladajućoj klasi, možeš dopustiti sebi osobne onirofilmove, rađene po mjeri. Svi mi producenti možemo ih priuštiti sebi. Moramo pomagati jedno drugome, zar ne? Nemoj zaboraviti jednu stvar.

— Što to?

— Onu matricu. To je više upozorenje nego poklon.

— Slažem se, mislim da sam shvatila.

— Nemoj to zaboraviti. Ništa ne može nadmašiti san. I samo u snu može biti drugačije. Siguran sam da ćeš to shvatiti nakon pet, šest puta i konačno baciti tu matricu.

Kimnula je glavom brišući suze.

— Vidjet ćemo se sutra u studiju, na pokusu.

— Slažem se. Laku noć, Bradley.

— Laku noć, Sofia.

A. E. Van Vogt:

Concealment

Preveo Janko Parović

Skrovište

Svemirski brod sa Zemlje pojavio se iza besplanetnog sunca tipa Gisser tako iznenadno da alarmni sistem promatračke stanice na meteoru nije stigao ni reagirati. Bio je već vidljiv golim okom kad ga je otkrio Promatrač.

I alarmni uređaji na brodu mora da su reagirali na stanicu jer je brod znatno usporio, pa nestao. Sad se opet vraćao i milio, očito tražeći mali predmet što je djelovao na njegove energetske zaslone.

Doimao se golemo s udaljenim žutobijelim suncem u pozadini, veći od bilo čega na svjetovima Pedeset zvijezda — pravi pakleni brod iz dalekog svemira, čudovište iz polumitskog svijeta. I nije ga bilo nimalo teško prepoznati — zahvaljujući opisima u povijesnim knjigama — kao bojni brod Zemaljskog carstva. Povijesne knjige zloslutno su upozoravale što će se dogoditi jednog dana — a to se i dogodilo.

Znao je svoju dužnost. Morao je neusmjerenim potprostornim radio-valovima upozoriti Pedeset zvijezda — poslati im upozorenje koje su već odavno očekivali sa stravom. Morao se isto tako pobrinuti da od promatračke stanice ne ostane ništa što bi ih moglo odati.

Nije bilo nikakvog bljeska. Preopterećeni atomski strojevi i masivna zgrada stanice jednostavno su se raspali.

Promatrač nije ni pokušao pobjeći. Nitko nije smio ispitati njegov mozak niti saznati ono što je u njemu bilo pohranjeno. Osjetio je kratku, prodornu bol, a tada ga je energija razriijela u atome.

• • •

Nije pošla s ekipom što se iskrcala na meteor, ali ih je napeto pratila na astroekranu.

Čim su špijunske zrake otkrile prisutnost ljudskog bića u promatračkoj

stanici — u ovom dijelu svemira — shvatila je izuzetnu važnost otkrića. Odmah joj je palo na um nekoliko mogućnosti.

Promatračka stanica ukazivala je na ovladavanje međuzvjezdanim putovanjem. Ljudsko biće bilo je znak zemaljskog porijekla. Zamišljala je kako se to moglo dogoditi: neka davna ekspedicija. Mora da je to bilo davno jer su sada ovladali međuzvjezdanim putovanjem, a to je značilo brojne naseljene planete.

Njegovo će veličanstvo biti zadovoljno, pomisli. Kao što je i ona bila zadovoljna. Velikodušno je pohvalila energetski odjel.

— Vaša promptna akcija, kapetane Glone, — reče srdačno — kojom ste cijeli meteor obuhvatili zaštitnim energetskim plaštom zaslužuje pohvalu i bit će nagrađena.

Muškarac čiji se lik nazirao na astroekranu se pokloni.

— Hvala vam, vaša milosti — reče, pa nastavi: — Mislim da smo uspjeli spasiti elektronske i atomske komponente cijele stanice. Na žalost, koliko mi je poznato, fotografski odjel nije bio toliko uspješan, što se tiče dobivanja jasnih snimaka, zbog interferencije atomske energije same stanice.

Zena se nasmiješi.

— Čovjek nam je dovoljan, a za takvu matricu nisu nam potrebne nikakve snimke.

Prekinula je vezu i dalje se smiješeći, pa se opet posvetila prizoru na meteoru. Promatrajući apsorbere energije i materije kako neumorno obavljaju svoj posao, razmišljala je o svemirskim olujama što su bile označene na karti u promatračkoj stanici. Vidjela ih je pomoću špijunskih zraka. Osim toga, jedna od tih oluja bila je vrlo opsežna, što je značilo da će morati usporiti sve dok se točno ne utvrdi lokacija i pravac oluje.

Sudeći po trenutačnoj slici što su joj prenijele špijunske zrake, mladić u promatračkoj stanici bio je prilično zgodan. Osim toga, njegov postupak odavao je jaku volju i hrabost. Zanimljivo biće, pomisli žena, mada necivilizirano.

Naravno, morat će ga najprije kondicionirati, izvući iz njega sve

vrijedne podatke. Svaka bi pogreška značila, čak i sada, dugo i naporno traganje, stoljeća utrošena na kratke udaljenosti od samo nekoliko svjetlosnih godina, u prostoru gdje brod nije mogao povećavati brzinu niti je održavati bez točnih informacija o »vremenu« u svemiru.

Zapazila je da ekipa napušta meteor. Odlučno je isključila interkomunikator, pa transmiterom prešla u prijemnu halu udaljenu gotovo kilometar.

• • •

Prišao joj je dežurni oficir i salutirao. Bio je namršten.

— Upravo sam primio snimke od fotografskog odjela. Smeta me naročito energetska maglica iznad karte. Mislim da bismo najprije trebali pokušati obnoviti zgradu i sve u njoj, a čovjeka ostaviti za kraj.

Osjetivši njeno nezadovoljstvo, brzo je nastavio. — Na kraju krajeva, on pripada uobičajenoj ljudskoj matrici. Njegova rekonstrukcija, iako je u osnovi nešto složenija, nimalo se ne razlikuje od vašeg prelaska transmiterom od glavnog mosta do ove prostorije. U oba slučaja radi se o razlaganju elemenata koje treba dovesti u prvotno stanje.

— Zašto biste ga ostavljali za kraj? — upita žena.

— Iz tehničkih razloga, to jest zbog veće složenosti neživih predmeta. Kao što vam je poznato, organizirana tvar je zapravo obični ugljikovodični spoj koji se lako može rekonstruirati.

— U redu. — Nije bila toliko uvjerena da su muškarac i njegov mozak, te znanje pomoću kojih je izradio kartu, bili manje važni od same karte. No, ako su mogli spasiti i jedno i drugo... Odlučno je kimnula. — Nastavite rad.

Promatrala je kako zgrada poprima oblik u velikom prijemniku, a zatim polako izlazi iz njega na antigravitacijskim nosačima te se polako spušta na metalni pod goleme hale.

Iz upravljačke komore izišao je tehničar i zbunjeno zatresao glavom. Poveo ju je, zajedno s petoro-šestoro pridošlica, u rekonstruiranu zgradu promatračke stanice, ukazujući pri tome na nedostatke.

— Karta navodi samo dvadeset i sedam zvjezdanih točaka — reče tehničar. — To je smiješno malen broj, čak i kad bismo pretpostavili da su

ti ljudi organizirano prisutni samo u malom dijelu svemira. Osim toga, obratite pažnju na velik broj prikazanih oluja... Neke su od njih znatno iza područja rekonstruiranih zvijezda i...

Zastao je i zagledao se u sjenu, na pod iza stroja udaljenog pet-šest metara.

I žena se zagledala u istom pravcu. Na podu je ležao muškarac i tijelo mu se trzalo.

— Mislila sam — reče žena mršteći se — da je njega trebalo ostaviti za kraj.

— Moj se pomoćnik vjerojatno zabunio — ispričavao se oficir. — On...

— Nije važno! — prekine ga žena. — Pošaljite ga odmah psiholozima i javite im da ću ih uskoro posjetiti.

— Odmah, vaša milosti.

— Čekajte! Pozovite glavnog meteorologa i recite mu da dođe ovamo, pregleda kartu i odmah me izvjesti o nalazima.

Okrenula se prema skupini oko sebe i nasmijala se kroz bijele, ravnomjerne zube. — Tako mi svemira, eto napokon uzbuđenja nakon dosadnog desetogodišnjeg istraživanja. Brzo ćemo ih istjerati iz skrovišta.

Uzbuđenje ju je obuzelo poput životne sile.

• • •

Promatrač je znao zašto je još živ prije nego što se probudio. Ne mnogo prije.

Osjetio je osvješćivnaje i instinktivno počeo uobičajene predsvjesne delijanske vježbe mišića, živaca i razuma. A tada je, usred neobičnog ritmičkog slijeda, zgranut zastao.

Vraćao se svijesti? On?

Činilo mu se da će mozak prsnuti od šoka kad je shvatio što se s njim dogodilo. Zatim se umirio i zamislio. Zagledao se u mladu ženu koja se ležerno opružila na ležaljci uz njegov krevet. Lice joj je bilo profinjeno i ovalno, a njena je vanjština — unatoč mladosti — odavala da je riječ o uglednoj osobi. Njene iskričave oči pomno su ga promatrale. Misli su mu

gotovo zastale od njena upornog pogleda.

Kondicionirali su me za lako buđenje, pomisli napokon. Što su još učinili... pronašli?

Pomisao ga je sve više obuzimala te mu se činilo da će mu provaliti iz lubanje: ŠTO JOŠ?

Žena ga je promatrala podsmješljivo. Još se više umirio kad mu se obratila zvonkim glasom:

— Nemoj se bojati. To jest, ne moraš se previše bojati. Kako se zoveš?

Promatrač otvori usta, a zatim ih ponovo zatvori i odlučno zatrese glavom. Osjetio je poriv da joj objasni kako bi odgovor i na samo jedno pitanje prekinuo nametnutu delijansku mentalnu inerciju i potakao bujicu vrijednih informacija.

No i to objašnjenje bilo bi svojevrstan poraz. Potisnuo je poriv i još jednom zatresao glavom. Mlada se žena namrštila.

— Nećeš mi odgovoriti na tako jednostavno pitanje? Što se može dogoditi ako mi kažeš ime?

Ime, pomisli Promatrač, a zatim planet s kojeg dolazi, položaj planeta u odnosu na sunce-zvijezđu Gisser, oluje na putu do njega... i tako dalje. Nikad kraja.

Što dulje bude tajio od posjetilaca informacije koje su toliko željeli, to će stanovnici Pedeset zvijezda imati više vremena da se organizirano pripreme za obranu od najvećeg stroja što je ikada lutao ovim dijelom svemira.

Misli su mu lutale. Žena se uspravila i pogledala ga očima čija ga je boja sada podsjetila na čelik. I glas joj je poprimio metalni prizvuk.

— Tko god bio, znaj da se nalaziš na brodu »Zvjezdani roj« zemaljske carske flote. Ja sam Veliki vođa Gloria Cecily plemenita Laur. Znaj također da nas ništa neće spriječiti da izvučemo iz tebe podatke o putanji koja će nas bez opasnosti dovesti do glavnog planeta tvog sistema. — Zastala je, pa nastavila svečanim tonom: — Čvrsto sam uvjerena da ti je već poznato kako Zemlja ne priznaje nikakve zasebne vlade. Svemir je nedjeljiv. Svemir ne smije postati područje sukoba i svađa bezbrojnih suverenih naroda. To je zakon. Tko god mu se suprotstavlja taj je odmetnik i

podliježe primjernoj kazni. Zato pazi.

Ne čekajući njegov odgovor, okrenula je glavu. — Poručnice Neslor — obratila se zidu nasuprot Promatraču — jeste li nešto saznali?

Začuo se ženski glas.

— Da, vaša milosti. Postavila sam integral na temelju Muir-Graysonovih studija o kolonijalnim narodima izvan glavnih tokova galaktičkog života. Nisam pronašla nikakav povijesni presedan za ovakvu dugu izolaciju na kakvu smo, kako mi se čini, sada naišli, pa sam stoga sklona pretpostavci da je ovaj narod prošao statičku fazu i samostalno se razvijao. Međutim, mislim da bismo morali početi vrlo jednostavno. Iznudivši silom nekoliko odgovora, otvorit ćemo mu mozak za prodor dodatnih pritisaka, a u međuvremenu možemo doći do vrijednih zaključaka na osnovi brzine kojom podešava otpor na cerebralni stroj. Da počnem?

Žena na ležaljci kimne. Zid nasuprot Promatraču pretvorio se u blještavu plohu. Pokušao je izbjeći svjetlo, i tek je tada ustanovio da ga nešto veže uz krevet. Nije to bio nikakav lanac ili uže, ništa vidljivo, iako je to nešto nalikovalo na elastični čelik.

Svjetlo ga je potpuno zablještilo, prodrlo mu u misli neodoljivom žestinom. Kroz svjetlo kao da su se probijah glasovi, čas visoki čas niski, nalik na pjesmu, glasovi što su se obraćali njegovom umu i govorili:

— Tako jednostavno pitanje... naravno da ću odgovoriti... naravno, naravno, naravno... Zovem se Promatrač Gisser. Rođen sam na planetu Kaider III. Roditelji su mi Delijanci. Ima sedamdeset naseljenih planeta, pedeset zvijezda-sunaca, trideset milijardi stanovnika, četiri stotine značajnih svemirskih oluja, a najznačajnija je na širini 473. Centralna vlada je na planetu Cassidor VII...

Shvativši užasnut što radi, Promatrač delijanskim blokom prekine bujicu otkrića. Znao je da ga više neće nikada ovako uhvatiti na prepad — ali, prekasno, pomisli, zaista prekasno.

• • •

Žena je izišla iz prostorije i transmiterom prešla u psihološki odjel gdje je sredovječna poručnica Neslor sređivala nalaze na receptorskim vrpcama.

Podigla je glavu i rekla začuđeno:

— Zamislite, vaša milosti, njegov otpor u trenutku bloka registrirao je vrijednost koja odgovara kvocijentu inteligencije 800. A to je potpuno nemoguće, to više što je počeo govoriti pri pritisku od 167 K. I., što odgovara njegovom općem izgledu i što je, kao što znate, prosječna vrijednost. Njegov je otpor nedvojbeno rezultat posebnog mentalnog treninga. Mislim da sam naišla na trag kad je spomenuo svoje delijansko porijeklo. Kad je spomenuo tu riječ, intenzitet krivulje porastao je na kvadrat. Sve je to vrlo ozbiljno i može izazvati veliko zakašnjenje ako ne primijenimo mentalnu dekompoziciju.

Veliki vođa zaniječe glavom.

— Izvijestite me o svim promjenama.

Na putu prema transmiteru zastala je da provjeri položaj svemirskog broda. Tapkamo na mjestu, pomisli. Zar će jedan čovjek zadržati brod koji je toliko moćan da može osvojiti cijelu galaksiju?

Poručnik Cannons, glavni meteorolog, ustane kad mu je prišla u golemoj prijemnoj hali gdje je još stajala promatračka stanica sistema Pedeset zvijezda. Bio je sijed i vrlo, vrlo star. Život polako pulzira u tim ljudima koji promatraju veličanstvene svemirske oluje, razmišljala je prilazeći mu. Mora da ih pri tom obuzima osjećaj jalovosti, bezvremenosti. Između tih oluja, kojima ponekad treba i više od stoljeća da se razmašu do maksimuma, i ljudi koji ih prate postojao je nedvojbeno duševni afinitet.

Dostojanstvena sporost osjećala mu se i u glasu pošto se uljudno poklonio.

— Počašćen sam prisutnošću velikog vođe i njene milosti Glorije Cecily Laur.

Uzvratila mu je pozdrav i pružila mu snimljenu vrpcu. Odslušao ju je i namrštio se.

— Koordinata oluje koju on navodi beznačajna je veličina. Ti su nevjerojatni ljudi razradili u Malom Magellanovom Oblaku sistem odnosa zvijezda s proizvoljnim središtem koje nema nikakve prepoznatljive veze s magnetskim centrom oblaka. Vjerojatno su odabrali jednu zvijezdu, nazvali je središtem i tada oko nje razradili cijelu svemirsku geografiju.

Naglo se okrenuo i poveo je u promatračku stanicu, do rekonstruirane karte svemirskih oluja.

— Karta je posve beskorisnaza nas — reče starac.

— Molim?

Njegove svijetloplave oči promatrale su je netremice.

— Recite mi što vi mislite o karti? — upita meteorolog.

Šutjela je .nesklona izjašnjavanju i zatečena neodređenošću pitanja.

— Moj je dojam prilično sličan vašem — reče napokon.

— Razradili su vlastti sistem, i trebali smo samo pronaći ključ... Mislim da bismo prije svega morali utvrditi — nastavila je s više samopouzdanja — u kojem bismo smjeru trebali poći od te promatračke stanice. Ako odaberemo krivi pravac, samo ćemo uzalud utrošiti vrijeme. Osim toga, ne smijemo hitati zbog mogućih oluja.

Pogledala ga je. Starac je ozbiljno kimnuo.

— Na žalost, situacija nije tako jednostavna — reče on.

— Ove svijetle reprodukcije zvijezda nalikuju po veličini na zrna graška zbog distorzije svjetla, ali na metroskopu promjer im iznosi samo nekoliko molekula.. Ako je to njihov razmjer prema zvijezdama koje predstavljaju...

Znala je kako će u kriznim situacijama skrivati osjećaje od podređenih. I sada se, iako je bila zaprepaštena, doimala hladnokrvno, mirno, zamišljeno.

— Hoćete reći da su sve te zvijezde, njihova sunca, skrivene među tisućama drugih zvijezda?

— Još gore. Čini mi se da su naselili samo jedan sistem na deset tisuća. Ne smijemo nipošto smetnuti s uma činjenicu da se Mali Magellanov oblak sastoji od pedeset milijuna zvijezda, što nije malen broj. Ako želite, razradit ću putanje do najbližih zvijezda, s maksimalnom brzinom od deset svjetlosnih dana na minutu. Možda ćemo imati sreće.

Žena žestoko strese glavom.

— Jedna na deset tisuća. Ne budite smiješni. Slučajno mi je poznat zakon prosjeka za deset tisuća. To bi, kad bismo imali sreće, značilo najmanje dvije i po tisuće zvijezda... odnosno trideset i pet do pedeset tisuća ako nas ne posluži sreća.— Ne, ne — nastavi odlučno Gloria. —

Nećemo pet stotina godina tražiti iglu u stogu sijena. Oslonit ću se radije na psihologiju nego na slučaj. Imamo čovjeka koji znade čitati tu kartu i on će napokon progovoriti. Iako će to zahtijevati vremena. — Okrenula se, pa zastala. — A zgrada — upita — jeste li mogli nešto zaključiti na osnovi njene konstrukcije?

Potvrdno je kimnuo.

— Tipa je kakav su upotrebljavali u galaksiji prije otprilike petnaest tisuća godina.

— Jeste li utvrdili bilo kakva poboljšanja ili promjene?

— Za sada nisam. To je jednostavna, primitivna stanica. S jednim promatračem koji obavlja sav posao.

Zamišljeno ga je gledala i tresla glavom kao da hoće odagnati sumaglicu.

— Čudno. Valjda su u toku petnaest tisuća godina mogli nešto dodati. Kolonije su obično statične, ali ne ipak toliko statične...

Tri sata poslije pregledavala je rutinske izvještaje kad se astrokomunikator oglasio tiho dva puta. Dvije poruke... Prva je bila iz psihološkog odjela, jedno jedino pitanje:

— Smijemo li dekomponirati zarobljenikov razum?

— Ne — reče Veliki vođa Gloria Laur.

Druga poruka navela ju je da baci pogled na orbitalni ekran. Na njemu su blistali simboli. Prokleti starac, nije se obazirao na njezinu naredbu da NE izrađuje nikakve putanje.

Kiselo se smiješeći, prišla je orbitalnom ekranu, pa napokon uputila naredbu centralnom pogonu, a zatim promatrala kako golemi brod uranja u svemirsku tamu. Na kraju krajeva, pomisli, zašto ne bismo istodobno igrali dvije igre. Kontrapunkt se u ljudskim odnosima pojavio prije nego u muzici.

• • •

Prvog su dana zastali uz vanjski planet plavobijelog sunea. Lebdio je u tami ispod broda, bezračna masa kamena i stijenja, bezizražajna i odbojna

poput meteora, svijet pretpovijesnih gudura i planina netaknutih dahom života.

Špijunske zrake pokazivale su samo stijene, beskonačne stijene, bez traga ikakvih pokreta ili davnih pokreta.

Sunce je imalo još tri planeta. Jedan od njih bio je topao i zelen; vjetar je šumio njegovim prašumama, a mnoštvo životinja komešalo se na ravnicama.

No, nigdje nikakve zgrade, niti uspravnog ljudskog bića. Gloria se mrka pogleda obrati komunikatoru.

— Koja je dubina prodiranja naših špijunskih zraka?

— Trideset i pet metara.

— Ima li metala koji mogu simulirati trideset i pet metara tla?

— Nekoliko, vaša milosti.

Nezadovoljno je prekinula vezu. Toga dana nije bilo poruka iz psihološkog odjela.

Drugog se dana pred njenim nestrpljivim očima ukazao crveni div. Devedeset i četiri planeta kružilo je oko svog golemog sunca. Dva su bila naseljiva, no i na njima su pronašli samo divljinu i životinjski svijet kakav je obično samo na planetima koje nisu dotakli ruka i metal civilizacije.

Glavni zoolog joj je pedantnim glasom podnio izvještaj: »Postotak životinjskog svijeta odgovara srednjoj vrijednosti za svjetove koji nisu nastanjeni inteligentnim bićima«.

— Nije li vam palo na pamet — otresito je dobacila — da se možda radi o namjernom održavanju obilnog životinjskog svijeta, o zakonima koji sprečavaju obradu tla, čak i iz razonode?

Odgovor nije ni očekivala niti primila. Ni toga dana nije bilo nikakva glasa od glavnog psihologa, poručnice Neslor.

• • •

Treća je zvijezda bila nešto udaljenija. Bila je naredila povećanje brzine na dvadeset svjetlosnih dana na minutu — i odmah osjetila posljedice kad je brod naletio na manju oluju. Mora da je bila mala jer je metalna oplata

gotovo odmah prestala drhtati.

— Brodom se šire glasine — obratila se nešto kasnije tridesetorici oficira okupljenih u zapovjedničkoj prostoriji — da bismo se trebali vratiti u galaksiju i predložiti da se organizira ekspedicija koja će otkriti te Skrivene lopuže. Prema jednom od plačljivijih mišljenja koje mi je doprlo do ušiju bili smo, na kraju krajeva, na putu kući kad sti otkrili stanicu, te smo nakon deset godina provedenih u Oblaku zaslužili odmor. — Sive su joj oči sijevale, a glas poprimio leden ton: — Kao što nedvojbeno znate, oni koji podržavaju ovakav defetizam ne bi morali osobno podnositi izvještaj o neuspjehu vladi njegovog veličanstva. Stoga bih slabiće i sve one koji čeznu za domom htjela podsjetiti da ćemo, ako to bude potrebno, ostati ovdje još deset godina. Obavijestite o tome posadu. To je sve.

• • •

Nije našla nikakvu poruku iz psihološkog odjela kad se vratila na glavni most. Bilo je još srdita i nestrpljiva kad je uključila vezu, ali se ipak svladala kad se na ekranu pojavilo dostojanstveno lice poručnice Neslor.

— Što se događa, poručnice? Nestrpljivo čekam nove informacije o zarobljeniku.

— Nema ništa novo.

— Ništa!? — Njen opori.glas odavao je iznenađenje.

— Dvaput sam od vas zatražila — čuo se odgovor — dopuštenje da izvršim mentalnu dekompoziciju. Znate da ne bih olako predložila tako drastičnu mjeru.

— Ah! — Znala je to, iako je automatski odbijala taj korak zbog neodobravanja ljudi na Zemlji, zbog neizbježnog opravdavanja svakog amoralnog postupka protiv pojedinaca. No sada... Glas psihologa prekinuo je njena razmišljanja.

— Nekoliko sam ga puta pokušala kondicionirati u snu, ističući koliko je beskoristan svaki otpor Zemlji jer ćemo ih ionako jednom otkriti. No to ga je samo učvrstilo u uvjerenju da podaci koje nam je otkrio nisu od koristi.

— Znači li to, poručnice, da mi možete predložiti samo nasilnu mjeru? Ništa drugo?

Lik na astroekranu kimne.

— Nisam još nikada naišla na otpor od 800 K. I. u mozgu sa 167 K. I.

— Neshvatljivo — čudila se naglas Gloria Laur. — Čini mi se da smo propustili neki bitan trag. Nabasali smo posve slučajno na tu promatračku stanicu u sistemu od pedeset milijuna zvijezda, stanicu s jednim ljudskim bićem koje je, suprotno svim zakonima samoočuvanja, počinilo samoubojstvo kako nam ne bi palo u ruke. Nije mi jasna ni ta stanica; to je prastari galaktički model, bez vidljivih poboljšanja nakon petnaest tisuća godina... iako toliko razdoblje, i kapacitet zarobljenikova mozga, navode na zaključak da su morali primijeniti nekakve preinake. Osim toga, i ime tog čovjeka, Promatrač, tipičan je primjer predsvemirskog običaja prema kojemu su ljudima na Zemlji davali imena po zvanju. Možda je i promatračko mjesto uz ono sunce nasljedna služba u njegovoj obitelji. Ima nečeg deprimirajućeg u svemu tome, nečega što... — Zastala je, pa zamišljeno upitala: — Što mi predlažete? — Saslušala je odgovor, pa kimnula. — Shvaćam... — pa, dobro, dovedite ga u jednu od prostorija na glavnom mostu. Još nešto... ne dolazi u obzir nikakvo prerušavanje neke od naših mišićavih djevojaka u moj lik. Ja ću se za sve pobrinuti. Sutra. U redu.

• • •

Promatrala je zarobljenikov lik na ekranu. Promatrač je ležao na krevetu, gotovo nepomičan, zatvorenih očiju, ali mu je lice bilo neobično napeto. Nalikuje na čovjeka, pomisli Gloria Laur, koji je otkrio da ga nakon četiri dana više ne sputavaju nevidljive silnice.

— Još je sumnjičav — prošapta poručnica Neslor — i vjerojatno će i dalje biti na oprezu sve dok ga djelomice ne opustite. Njegove općenite reakcije postat će sve usredotočenije. U njemu će sve više jačati uvjerenje da će imati samo jednu priliku da uništi brod i da mora biti odlučan i nesmiljen bez obzira na opasnost. Već ga deset sati kondicioniram na to da nam se opire na vrlo rafiniran način. Ubrzo ćete vidjeti... ah!

Promatrač je sjeo u krevetu. Izvukao je nogu ispod pokrivača, pa ustao. Kretnja je odavala neobičnu snagu.

Stao je na tren. Očito je isplanirao što će poduzeti jer je, bacivši letimičan pogled prema vratima, prišao nizu ladica ugrađenih u zid, pokušao ih otvoriti, a zatim bez vidljivog napora pokidao brave, jednu po

jednu.

Obje su žene dahnule zaprepašteno.

— Nebesa! — izusti napokon psiholog. — Nemojte me pitati da vam objasnim kako mu uspijeva razbiti te metalne brave. Sigurna sam jedino da je takva snaga rezultat delijanskog treninga. Vaša milosti...

Tjeskobni prizvuk naveo je Gloriju da pogleda stariju ženu.

— Da?

— Mislite li da biste, s obzirom na okolnosti, trebali osobno sudjelovati u njegovu podvrgavanju? On je očito tako snažan da može ubiti svakoga na brodu ...

Gloria je grubom kretnjom prekine.

— Ne namjeravam dopustiti nekakvoj budali da pogriješi. Uzet ću pilulu protiv bola. Kažite mi kad mogu ući.

• • •

Napeto je ušao u kontrolnu prostoriju na glavnom mostu. Bio je pronašao odjeću u zabravljenim ladicama. Nije ni znao da mu je tamo odjeća, ali su mu ladice privukle pažnju. Delijanski trening dao mu je supersnagu kojom je kao od šale razbio brave.

Zastavši na pragu, preletio je pogledom prostoriju s kupolastim krovom. Nakon užasnog straha da su on i njegov narod izgubljeni, osjetio je kako se u njemu ponovo budi nada. Bio je stvarno slobodan. Zemljani očito nisu ni naslućivali istinu. Zemlja je zacijelo zaboravila velikog genija, Josepha Della. Naravno, bilo mu je jasno da su ga oslobodili jer su nešto smjerali, ali...

»Smrt«, pomisli nesmiljeno. »Smrt svima njima... kao što su oni nekoć zadali smrt... kao što bi je opet zadali.«

Pregledavao je upravljačke ploče, a tada spazio ženu kako kroz zid ulazi u prostoriju. Vođa! Obuzela ga je divlja radost. Znao je da je štite oružjem... ali nisu znali da je sve te dane grozničavo razmišljao kako da ih prisili na upotrebu oružja u brodu.

Valjda se nisu pripremili na ponovno prikupljanje njegovih sastavnih

elemenata? Čin oslobađanja je ukazivao na psihološke namjere.

Prije nego što je stigao progovoriti, žena mu se obratila sa smiješkom.

— Ne bih ti zapravo smjela dopustiti da pregledavaš naše upravljačke uređaje. No, odlučili smo da s tobom primijenimo drukčiju taktiku. Da te pustimo da se slobodno krećeš po brodu, da se upoznaš s posadom. Htjeli bismo te uvjeriti... uvjeriti... — Mora da je osjetila njegovu nepokolebljivost jer je zastala, a tada, očito nezadovoljna tim znakom vlastite slabosti, nastavilo energičnijim, uvjerljivijim tonom. — Moraš shvatiti da nismo nikakva čudovišta. Ne smiješ misliti da želimo nauditi tvom narodu. Neka ti bude jasno da je pronalaženje tvog naroda, pošto smo ustanovili da postojite, samo pitanje vremena... Zemlja nije okrutna niti obuzeta željom za dominacijom — nastavila je — barem ne više. Zahtijevamo samo minimalan stupanj podaničke vjernosti, i to samo radi zajedništva, nedjeljivosti svemira. Zahtijevamo također jedinstvenost krivičnih zakona i visoke minimalne nadnice. Osim toga, ratovi bilo koje vrste apsolutno su zabranjeni. Osim tih uvjeta, svaki planet ili skupina planeta može imati vlastitu upravu, trgovati s kim želi, živjeti svojim životom. Uvjerena sam da u tome nema ničega što bi opravdavalo tvoj čudni pokušaj samouništenja kad smo otkrili promatračku stanicu.

Slušajući je, razmišljao je kako bi bilo najbolje da joj odmah smrska glavu. Zgrabit će je za noge i tresnuti o metalni pod ili zid. Kosti se lako lome, a time će postići dva bitna cilja: bit će to strašno i korisno upozorenje svim brodskim oficirima. Osim toga, time će izazvati smrtonosnu vatru njenih stražara.

Zakoraknuo je prema njoj. I počeo jedva zamjetno aktivirati mišiće i živce, pripremajući time svoje delijansko tijelo na nadljudsku snagu. Žena je i dalje govorila:

— Već si nam rekao da je tvoj narod naselio pedeset planeta u ovom dijelu svemira. Zašto samo pedeset? Nakon dvanaest ili više tisuća godina, broj od dvanaest milijardi stanovnika ne bi mi se činio nemogućim.

Prišao joj je još korak. Pa još jedan. Znao je da mora nešto reći kako bi odagnao svaku sumnju i približio joj se, sve više i više.

— Oko dvije trećine brakova su bez djece — rekao je. — To je nezgodna okolnost. No, znate, pripadamo dvjema vrstama i zato, s obzirom na neometano miješane brakove...

Bio je već gotovo dovoljno blizu.

— Hoćeš reći — govorila je žena — da je došlo do mutacije, i da se te dvije vrste ne mogu miješati?

Nije morao na to odgovoriti. Bio je tri metra udaljen od nje, te se bacio poput tigra.

Prva energetska zraka probila mu je tijelo, prenisko da bi bila smrtonosna, ali je ipak izazvala jaku mučninu i užasan osjećaj težine. Čuo je kako vođa broda vrišti.

— Poručnice Neslor, što to radite?

A tada ju je zgrabio. Prstima joj je hvatao ruku, koju je podigla u obrani, kad ga je pogodio drugi udar, visoko među rebra. Na usta mu je navrla krv. Unatoč svoj snazi volje, osjetio je kako mu ruke klize sa žene. Kako bi je rado bio poveo sa sobom u carstvo smrti!

Zena je ponovo zavrištala.

— Poručnice Neslor, jeste li poludjeli. **Prekinite** vatru!

Trenutak prije nego što ga je svom silinom spalila treća zraka stigao je cinično pomisliti: »Ona još ne sumnja. Ali netko je posumnjao, netko je u posljednjem trenutku pogodio istinu... »Prekasno«, razmišljao je posljednjim snagama. »Prekasno, budale! Upozorio sam ih, dao im vremena da se još temeljitije sakriju. A Pedeset zvijezda je raštrkano među milijunima zvijezda, među...«

Smrt je prekinula tok misli.

• • •

Žena se pridigla i omamljena stajala nastojeći se pribrati. Jedva je primjećivala poručnicu Neslor kako izlazi iz transmitera, zastaje kod mrtvog tijela Promatrača Gissera, a tada hita prema njoj.

— Nadam se da vam se ništa ozbiljno nije dogodilo, vaša milosti? Nije mi bilo lako pucati kroz astroekran koji...

— Vi ste ludi! — Gloria Laur je napokon smogla glasa. — Shvaćate li da se tijelo ne može rekonstruirati pošto se unište vitalni organi? Tijelo se ne može rastaviti ili sastaviti komad po komad. Morat ćemo se vratiti kući

bez...

Zastala je kad je zapazila kako je psiholog gleda Zaprepašteno.

— Bilo je posve očito da vas namjerava napasti — reče poručnica Neslor. — Prebrzo, prema mojim dijagramima. Osim toga, nije mi se nikako, od samog početka, uklapao u ljudske psihološke modele... U posljednji čas sjetila sam se Josepha Della i pokolja delijanskih superljudi prije petnaest tisuća godina. Tko bi rekao da su neki od njih pobjegli i osnovali civilizaciju u ovom dalekom dijelu svemira... Shvaćate li sada odakle »delijanski«? Po Josephu Dellu, izumitelju savršenog delijanskog robota.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Branko Belan:

Igranje s Romeom

Dok je majka preuzimala u rodilištu svoje novorođenče, otac, točnije mogući otac, gledao je kroz prozor.

— Ime? — pitao je manipulant spremajući se da na identifikacijskoj tablici unese podatak.

— Livija — reče majka i pogleda preko ramena u oca. Smetala joj je njegova ravnodušnost. — Zar je sve ovo tebi svejedno?

— Nije mi svejedno — odgovori nervozno i ne okrenuvši se. Smatrao je da će mu novorođenče ugroziti dragocjeni mir u kući. Bio je kompozitor, i malo ga je što zanimalo izvan njegova muzička laba, u kojem je baš tada tragao za novim zvukovima koji će, nadao se, gotovo doslovce iskazati mračne i zagonetne stihove najsnažnijeg poete municipija, L. Y. Goua, što još nikome nije uspjelo. Još u mobilu pokušavao ju je odvratiti od preuzimanja djeteta. Tko će se baviti njom, prigovarao je. Ja neću! Dakle ti!

— Ali, molim te, preispitaj malo u koje vrijeme? — Mislio je pri tome koliko sati dnevno provede u proučavanju programa snova da bi što savjesnije obavještavala na 7. lokalnom radio-kanalu koje snove preporučuje, za koje slučajeve i za koju dob.

— Žrtvovat ćemo sat-dva ti, sat-dva ja — branila se.

— Potpišite ovdje! — rekao je manipulant.

Ona potpiše.

— I vi! — manipulant će.

Loo je i dalje gledao kroz prozor.

— Loo! — poviče ona.

Loo se nevoljko okrene, pristupi stolu i potpiše.

— Idioti! — promrmlja, a to se odnosilo na gradske očeve koji su

smislili obavezan roditeljski odgoj djece do njihove četvrte godine kad se mogu posve predati gimnazijumu.

— Četiri godine mrcvarenja — promrmlja Loo.

— Livija će biti s nama dok ja budem htjela — reče ona ne bez gorke odlučnosti.

— Možda samo tri godine — reče Loo — i nešto manje. Toliko je trebalo da traje njihov bračni ugovor.

Livija je gledala čas majku, čas oca. Bila je u nosiljci, držala se za ručke i pokazivala više zanimanja za sve što se oko nje zbiva negoli je to odgovaralo jednom tjednu njezina života.

— Livija je izuzetno pametno dijete — reče manipulant dok je predavao roditeljima sve što pripada novorođenčetu: higijenske potrepštine, evaporirajuće rublje, stimulativne igračke, audio i video tranzistore i na kraju razne upute i kopije atesta.

— Uvjeravam vas, moja su iskustva velika, ovdje sam dvanaest godina, a još nisam vidio novorođenče koje tako živahno gleda roditelje. Livija će za dva-tri tjedna već govoriti.

— To je ono najgore — doda Loo.

— Što ste rekli? — upita manipulant.

— Vjerojatno vam je propisano što treba da kažete žrtvama novorođenčeta! — reče Loo.

— Ah, ne! Vi mislite da su manipulanti budale kojima svaku riječ treba staviti u usta.

— Baš tako mislim.

— Loo, čemu to vrijeđanje?

— Zenta, ti naravno vjeruješ da je to stvorenje... kakvo si mu ime dala... ah, da, Livija, nešto izuzetno?

— Čuo si da manipulant ima dugogodišnje iskustvo.

— Novorođenčad je svakog dana sve pametnija — reče manipulant. — Genetičari u ovom rodilištu čine čudesa. Za koju godinu novorođenčad će

govoriti čim pomole nos iz inkubatora. Kažem vam, prve će im riječi biti: dobar dan, svijete! Tko su mi roditelji? Kojega sam spola? I tome slična pametna pitanja... Eto, tako se razvijaju stvari.

— Da ovo stvorenje zna kakvi su mu roditelji, zacijelo ne bi pristalo da bude s njima — reče Loo.

— Govori u svoje ime, Loo — reče Zenta.

— Možda će poslije pozdrava bijelom svijetu, ako sazna da su mu roditelji bijedni manipulanti, izjaviti da bi bilo mnogo bolje da se nije rodio — jadao se manipulant.

• • •

Livija još nije bila preturila godinu kad je prvi put izustila onaj »zašto?« koji je radosno uzbudio majku, a oca izbacio iz takta.

— Imaš kućni kompjuter. Pamtilo. Obraćaj se njemu! — reče Loo. Zgrabio je Liviju za ruku i poveo je do metalnog čudovišta.

Livija bi nepresušan slijed svojih »zašto?« sipala pamtilu, ali ono na većinu pitanja nije znalo odgovoriti:

— Zašto mama stalno prevrće programe snova?

— Zašto se tata stalno zaključava u labu?

— Zašto se djeca rađaju malena?

Svaka šutnja završila bi Livijinim prezirnim uvredama: Glupane! Glupane! Glupane! Zatim bi ista pitanja ponavljala majci, koja je ubrzo gubila strpljenje i Liviju slala ocu da njega pita. Livija bi morala čekati da se upali zeleleno svjetlo na vratima laba. Zeleno svjetlo se gotovo nikada nije palilo, i Livija bi stala udarati šakama o vrata.

— Pamtilo je glupo, mama je glupa, i ti si glup — vikala je.

Liviji je bilo dvije godine kad je Loo počeo popuštati.

— Livija, tvoja majka nema nikakva smisla za muziku, a ti, ako si proizišla iz mojega spermatozoida, mogla bi, morala bi imati... Pazi sada!

— Ali ja sam htjela pitati...

— Šuti, kad govorim!... Pazi sada!... Slušaj pažljivo ovaj zvuk!... Što ti govori?

— Mačka mijauče!

Loo je pogleda oštro:

— Ja ti nisam otac!

— A zašto si onda ovdje?

Loo će pomirljivije:

— U redu, to ćeš pitati pamtilo...

— Pamtilo je glupo.

— Pazi, možda sam ti postavio preteško pitanje... Sada ćemo nešto jednostavnije... Slušaj!... Zapravo slušaj i misli... Čuješ li?

— Čujem, nisam gluha!

— I što ti ovi zvuci govore?

— Ništa!

— Zar ti ne govore: »Noževi-svjetlaci ispunjavaju strahom nedosezljivu tamu neba«?

Zvukovi su zaista ulijevali Liviji strah, ali ni to nije htjela priznati. Mučilo ju je jedno pitanje.

— A zašto vulkani probijaju vrhove najviših planina, a ne doline gdje je zemaljska kora najtanja?

— To pitaj pamtilo! — poviče Loo.

— Pamtilo zna samo imena najviših planina, ali ne zna koje su najniže. Zna i neke doline, ali ne zna koje su najviše. Ništa ne zna. Zna samo neke adrese, neke telefonske brojeve, recepte, lijekove, što ću sanjati, i je li predviđeno da kiši, ili duše, ili će biti sunčano, i sve takve stvari.

— Dobro, nabavit ću ti drugo, a sada me pusti na miru.

Liviju je mučilo još jedno pitanje.

— Najprije mi odgovori zašto nigdje nema mrtvih ptica?

— Što će ti mrtve ptice?

— Hoću da znam!

— A mene se to ne tiče! — vikao je Loo da bi ga Zenta mogla čuti. — Kako je uopće moguće da majka i ti mene smatrate mužem i ocem? Ti si totalno nemuzikalna!

— Zašto je to važno?

— Eh, to je ono što bih ja htio znati.

— Eh, pa kad ti je važno, pitaj svoje pametno pamtilo!

Loo ju je gledao ne skrivajući svoje nezadovoljstvo.

— Livija, palim crveno svjetlo! Ako smjesta ne nestaneš i ako mi se pojaviš ovdje prije nego i prođu bar još dvije godine, bacit ću te...

Livija ga prekine:

— U respirator koji će me razložiti u korisnu sirovinu — dovrši ona znanu joj prijetnju.

• • •

— Trebalo bi joj kupiti robot-partnera za igru — reče Loo uoči Livijina rođendana. — Više nisam u stanju izdržati njezinu gramzivu radoznalost.

Za to vrijeme homonumer Buba uklanjala je sa stola ljušture u kojima je pripremila ihtiomanu po receptu kućnog pamtila. I Buba je išla Loou na živce. Utrapili su mu je kao ispitna kunića. Bila je jedan od prvih primjeraka genetski promašenih jedinki kojima je oduzeta svijest o sebi. Čovjek-broj. Programirana je kao kućna pomoćnica. Loo ju je promatrao nezadovoljan. Nije joj mogao s pokvarenim zadovoljstvom prigovoriti da je ihtiomana imala okus pokvarene ribe. Ona nije bila nešto što misli i odlučuje, već nešto što se pokorava uvjetnim refleksima. Nije to odgovaralo ni Liviji jer se nije mogla na nju iskaliti. Odgovaralo je jedino Zenti. Ona je institutu za genetiku redovno slala povoljne izvještaje o primjerku homonumera. Što se, pak, tiče robota za igru, tu je bila sumnjičava.

— Ti roboti za igru vrlo su skupi i opasni — primijeti Zenta.

— U kojem smislu opasni? — zapita Loo.

— Ja volim da su opasni — uplete se Livija. — Zašto...

— Šuti! Ne prekidaj me! — grakne Loo.

— Neki dan sam na stereoteveu vidjela kako je robot-partner za igru skočio s dvanaestog kata s dječakom u naručju.

— Zašto? — upadne Livija.

— Pa valjda mu je dječak nešto besmisleno rekao dok mu je bio u naručju — reče Zenta. — Možda je pitao zna li letjeti...

— Taj je dječak glup! — reče Livija. — Ja nisam.

— Mogu se nabaviti i roboti koji ne govore — reče Loo.

— Što će mi takvi?

— Znam da ima i modela s kojima se može igrati ping-pong, košarka, odbojka... Livija će se igrati i manje će nas gnjaviti besmislenim pitanjima — reče Loo.

— Ne želim se samo igrati. Nisam dijete.

Loo je pogleda. Kopkala ga je neka misao koju nije izgovorio, jer je smatrao da bi se Zenta usprotivila.

— Naručit ću ti igrača koji će te posve zaokupiti — reče Loo.

— Kakva igrača? — zapita Zenta.

— Prepusti stvar meni.

— Neka to bude igrač za šestogodišnju ili sedmogodišnju djevojčicu. Livija je u svemu više nego napredna.

— Razmišljam o tome — reče Loo tajanstveno se smiješeći. — Budi sigurna da će je posve zaokupiti.

— Zašto ga ja ne bih izabrala? — zapita Livija.

Preko tog pitanja prešli su i Loo i Zenta. Njemu je u prvom redu bilo stalo da ga Livija ne prekida u iznalaženju zvukova koji će prenositi u medij muzike stihove velebnog L. Y. Goua. Zenti je u prvom redu bilo

stalo da je Livija ne ometa dok priprema emisiju »Odaberi svoj san«.

— Ako mi se ne bude sviđao, bacit ću ga kroz prozor — reče Livija.

— Svidjet će ti se — reče Loo. — Nabavit ću ti igrača koji koješta može. Neću štjedjeti novac.

— Što može? — zapita Livija.

— Saznat ćeš! — reče Loo.

• • •

Svečani rođendan: ROMEO TIP ES, posve nag ljepotan dizajniran u liku i veličini desetgodišnjaka. Poklon nepokretan koji je ostavljao dojam blage usnulosti.

Livija ga je promatrala oduševljeno. Njezin se pogled najprije zadržao na Romeovu penisu, zatim je obišao mišiće nogu, vratio se penisu i zadržao nešto dulje nego prvi put, i tek tada krenuo prema licu. Trebalo joj je dugo dok je smogla snage (što je to što me obeshrabruje, pitala se) da mu dodirne plave malje tek izniklih brčića.

Na ovaj dodir Romeo se nasmiješio.

— Pogledaj, mama, Romeo mi se smiješi — kliktala je.

— Ostavi ga dok ne proučimo upute! — reče Zenta.

U rukama joj je bio priloženi monitor. Pritisne nasumce jedan od gumba.

— Pogledaj ovo! — upozori Liviju, ali ona se ne osvrne; nije mogla skinuti oči s Romea.

Na monitoru se odvijao prizor: Neka je djevojka bacala loptu koju je Romeo hvatao i vraćao joj točno u ruke. Čuo se glas: Romeo, tip es, hvata svaku loptu i uspješno je vraća u ruke bacača. Romeo može biti programiran i tako da loptu vraća izvan dohvata bacača koji stoji na mjestu, u kojem slučaju bacača stavlja na kušnju spretnosti...

Loo je za to vrijeme proučavao sistem energopopunjenja. Čitao je: Romeo, tip es, automatski se puni fotonskom energijom, bilo solarnom, bilo nekim drugim izvorom jake svjetlosti, koju upija kroz pore svoje mekane epiderme. Romeo, tip es, izgubit će energiju ako dulje vremena

ostane u mraku, što se može utvrditi opipom. Hladi se. Ako mu temperatura padne ispod 30°, pokreti su mu primjetljivo sporiji, k tome tvrđi. S obzirom na to treba ga izložiti izvoru energije dok se ne zagrije na 36°.

— Mogu li ga odnijeti u svoju sobu? — upitala je Livija. Ona je htjela biti sama s Romeom. Gledala ga je kriomice u penis, ali je osjećala stanovitu zbunjenost zbog koje je tražila dopuštenje, što mače ne bi učinila.

— Čekaj! — reče Zenta i pritisne prvo dugme monitora. Prizor: djevojčica Romeove dobi primila je njegovu ruku, koja se nježno sklopila oko njezine (krupni plan), a zatim je (plan blizu) Romea polako, polako povukla. Romeo se počeo dizati iz kutije (plan srednji) slijedeći pokrete djevojčice.

— Jesi li vidjela kako se to radi? — pitala je Zenta.

— Nisam glupa — odgovori Livija, koju je sve to odugovlačenje nerviralo.

— Ako nisi, onda izvoli dati Romeu ruku, kao što si vidjela na monitoru!

Liviji se odviše žurilo. Uhvatila je Romeovu ruku i povukla tako jako da ju je ovak povukao k sebi.

— Što radiš! — ljutila se Zenta. — Zar nisi vidjela na monitoru kako se to radi?

Livija pusti Romeovu ruku i upravi se. Ono što se dogodilo njezinom brzopletošću na neki joj je neobjašnjivi način prijalo.

— Livija je nemuzikalna, a nemuzikalni nemaju nikakva smisla za ritam — komentirao je Loo.

Livija ga pogleda s negodovanjem.

Zenta ponovno pritisne odgovarajući gumb na monitoru i uperi prizor prema Liviji.

— Znam i bez toga — mrsko će Livija.

Ovaj put je učinila onako kao što je vidjela na ekranu. Romeo se polako uspravi i iziđe iz kutije slijedeći Livijino kretanje.

— Povest ću ga u svoju sobu — reče Livija, upitno pogleda majku, što

inače ne bi učinila da je nisu ometali oni čudni osjećaji koji su od nje zahtijevali da se što prije nađe nasamu s Romeom. Pokušavala je od sebe ukloniti razloge, premda nije znala zašto.

— Uzmi monitor — reče Zenta i pruži joj ga. — Ne čini ništa prije nego li na monitoru vidiš kako se u svakom pojedinom slučaju s njim postupa.

Bilo je pedesetak programa. Zenta se nije trudila da ih sve ispita, jer je ionako kasnila s pripremama za emisiju »Odaberi svoj san!«.

I Loou se žurilo. Ostalo mu je još samo nekoliko Gouovih stihova za koje je morao naći značenjske zvukove. Večeras ima prvu probu s orkestrom.

— Povedi ga u svoju sobu i loptaj se s njim — reče Zenta. — I da nisi ni pokušala da mu sjedneš u krilo.

— Onaj koji je s dječakom skočio kroz prozor nije bio Romeo tip es — reče Loo s vrata laba. — Pitao sam u trgovini postoji li opasnost. Rekli su mi da je inspekcija odmah zabranila onaj tip robota.

Zaključavši vrata laba i paleći crveno svjetlo, Loo je žalio što Romeo nije onaj tip robota koji mu se baca kroz prozor s dosadnom djecom u naručju, ali nekako se nadao da će Livija otkriti neke njegove osobine koje je zatajio Zenti. Uostalom, ako stvari i ne budu tekle prema predviđanjima, bilo je smicalica s energopunjenjem koje će zaposliti Liviju.

— Idi napokon s njim u svoju sobu — sada je inzistirala Zenta, jer se Livija nije micala. Njoj je ono nešto (je li to bilo zabranjeno ili nije?) sapletalo korake.

Livija, ruku u ruku s Romeom, napokon krene.

— I ne otvaraj prozor.

— Zašto?

— Za svaki slučaj! Ponavljam ti! Koju god igru odabereš, najprije prouči prizor na monitoru!

— Hoću, mama! — obeća Livija.

• • •

Čim se Livija s Romeom našla u svojoj sobi, prvo što je htjela učiniti bilo je da mu dodirne penis, ali je strah djelovao i dalje. Bit će razočarana ako se na taj dodir ne dogodi ono što je očekivala i što je znala iz stereotevea u obrazovnim programima za starije. Ti su programi bili isključeni, ali Livija je otkrila kako da ih uključi i pratila ih je napetom radoznalošću kad god je homonumer Buba bila u svojoj klijetki, majka u studiju, a otac na probama. Ali želja da dodirne Romeov penis nadvladala je strah. Dok je Romeo stajao nasred sobe, prišuljala se vratima i oslušnula ne prilazi li tko. Tišina je još više ohrabri. Povukla je Romea u stranu, tako da se može odmaknuti prije negoli tko otvori vrata, a zatim mu je brzo dodirnula penis i odmah povukla ruku. Penis se micao neko vrijeme poslije dodira, a zatim se vratio u prvotni položaj.

Livija je od uznemirenosti gotovo daščući disala, ali prije nego što će ponoviti dodir još jednom je prislonila uho na vrata. Nikakvi koraci! Tek je izdaleka dopirao zvuk iz laba. To joj je ulilo hrabrost i ona priđe Romeu i cijelom mu rukom obujmi penis. Kako se nije dogodilo ništa od očekivanoga, počela ga je trljati, i oh, oh, oh, penis je stao bubriti. To je bilo ono, kliktala je u sebi, ali ovaj put je strah bio jači od nje. Odmakla je ruku. Trebalo joj je vremena da se smiri. Bar donekle. Ipak nije ponovila dodir prije no što se treći put prišuljala vratima, otvorila ih tek toliko da izvana uzme ključ i da ga prebaci iznutra, a potom jednom zavrne u bravi. Za svaki slučaj, kako bi rekla majka. I već je bila pripremila odgovor ako majka ili otac (ili Buba čijoj je brižnoj nesvjesnosti bila povjerena kad ih ne bi bilo u kući) ustanove da se zaključala. Reći će: Romeo je htio izaći, možda sam nešto zabrljala, zato sam zaključala.

Livija je znala kako stvari teku dalje, vidjela je ona sve to u obrazovnim programima, njoj nedopuštenim, ali suprotni su je osjećaji ometali u onom što sama mora poduzeti. Ponovo je trljala Romeov penis i pokušavala spoznati što se to u njoj zbiva. Penis je bubrio, ali ona je odustajala i opet prianjala čudesnoj igri u kojoj je libido nalagao jedno, a nešto nepoznato, nikada neiskušano, nalagalo suprotno.

Po četvrti put je prišla vratima, najprije provjerila je li zaista okrenula ključ u bravi, a zatim, uvjerivši se da jest, okrenula ga još jednom.

Premda još nije bila sigurna u bravu, ipak se vratila Romeu.

— Sada ću se i ja svući gola da budem kao ti — šaptala je. — Tada ćemo se lijepo igrati, vidjet ćeš — šaptaia je dalje svlačeći se i gledajući Romea sad u penis, sad u oči.

Romeo je uzvraćao smiješkom.

Tad se svukla, uzela Romea za ruku i usmjerila ležaju.Romeo je slijedio njezinu želju, ali kad je htjela da ga položi otkazao je posluh.

— Ležat ću uz tebe, Romeo — povjerila mu se tiho.

Bila je čudno uzbuđena. Želja i strah. Neprekidno je pogledavala prema vratima. Zaboravljala je da li ih je zaključala, provjeravala, prilazila Romeu, pokušala ga svaliti.

— Lezi, Romeo! — počela se ljutiti. — Glupane, zar ne shvaćaš? Hoću ono... ono...

Gubila je dah od nestrpljenja, ali Romeo se nije dao. Kad god bi mu guranjem poremetila ravnotežu, on bi pružio otpor i ostajao na nogama.

— Nisi se valjda odmah pokvario?

Sjetila se monitora, ali prije nego je u njemu potražila odgovor, uhvatila ga je za penis. Nije se pokvario! Trljala ga je i počeo je bubriti. Kako ga povaliti na ležaj?

— Uf, Romeo, što si dosadan! — govorila mu je pokušavajući ga dignuti. Nije išlo. Bio je pretežak za nju. Ali dok se upinjala morala se sagnuti i lice joj se našlo medju njegovim preponama. Penis je reagirao. Novo iskustvo, novi strah! Ruke su joj bile ispod njegovih koljena, ali obrazi su bili uz penis. Bubrio je i dalje. Strah je jačao želju. Više to nije bila čudna radoznalost, već buđenje libida. Milujući penis obrazima, dodirnula ga je i usnama. Penis je postajao sve tvrđi, a u njoj je rasla želja da se sve pretvori u »noževe-svjetlave što ispunjavaju strahom nedosezljivu tamu neba«.

— Romeo, ljubim te, ljubim te, ljubim te... — dahtala je.

Znala je za prianjanje tijela, za lelujanje bokova, za nanos u očima, za poluotvorena usta, dok se zbivalo ono što je gledala u prizorima na stereoteveu.

Ali Romeove ruke su mirovale ovješene niz tijelo, a ona je poželjela stisak, možda čak i da je te ruke gnječe, tuku, drobe.

Odjednom je prekine šum ručke na vratima. Čula je majku.

— Što radiš, Livija? Zašto si se zaključala?

Nije mogla odmah odgovoriti.

— Livija! — vikala je majka tresući kvaku.

— Odmah, mama! — jedva je istisnula.

Odmakla se od Romea. Majka ne smije vidjeti što je uradala s Romeom.

— Livija, smjesta otvori! Ako si razbila ili pokvarila Romea, nije važno! Otvori!

— Odmah, mama! — nešto sigurnije poviče Livija. — Romeo je zaključao i negdje sakrio ključ. Igrali smo se...

Trčkarala je po sobi kao da traži ključ. Trebalo je vremena da se Romeo smiri, a kad se smirio, htjela je otvoriti, ali sjetila se da je gola.

— Mislim da ga je stavio u neku ladicu — reče odijevajući se.

Napokon je sve bilo u redu.

Otključala je vrata,

Zenta sumnjičavo razgleda sobu.

— Htjela bih vidjeti tu igru skrivanja ključa — napokon reče.

— Zašto? To je sasvim glupa igra!

Zenta nije vjerovala.

— Ključ ću zadržati — rekla je. — Loptaj se!

— Loptala sam se i dosadilo mi je.

— Jesi li igrala košarku? Nisi!

Zenta se ogleda za monitorom, pronađe ga, pritisne odgovarajući gumb. Na ekranu se pojavi Romeo i djevojka njegove dobi. »Romeo, tip es« — čuo se glas — »igrat ćeš košarku ako partner ubaci loptu u koš...«

Livija nije slušala. Znala je da nije dovoljno visoka da bi bila Romeov partner u košarci, ali proučila je kako igra i kako se vine u zrak da dohvati loptu. Tada se dosjeti da bi ga mogla svaliti na ležaj, bacivši se na nj u

trenutku kad mu noge ne dodiruju tlo. Postavit će ležaj pod košem.

— Dobro, igrat ću košarku s Romeom — reče.

— Ne možeš jer je Romeo mnogo viši od tebe — reče Zeita. — Ti znaš i sama da ne možeš!

Pritiskala je gumb za gumbom.

— Možeš igrati damu, možeš igrati šah, možeš ...

— Igrat ću damu ... igrat ću šah...

Ne, to nije bila Livija! Nikada nije ona tako brzo pristajala da učini ono što joj se kaže. Uvijek je htjela nešto drugo. Možda joj Romeo to nešto može pružiti, ali ovog trenutka nije imala vremena da prouči što sve može s njim. Možda... Ne, o tome nije htjela razmišljati. Loo je neodgovoran, to je znala posve sigurno. Ne voli Liviju. Možda je zaista nabavio robota koji je, nešto što najprije mora proučiti majka.

Zenta uhvati Romea za ruku, krene prema vratima i otkloni za sada svako razmišljanje.

— Zašto ga vodiš?

— Nemam sada vremena da se pozabavim Romeom ... Najprije moram saznati kako se s njim postupa — govorila je Zenta nesigurno.

— Zašto ti? Nisam glupa!

— Nisi! Daleko od toga... Ali neke stvari nisam previdjela, a sada žurim u uredništvo. Romeo je skupa igračka i ne bih htjela da ga prvi dan pokvariš... Ni Loo nije kod kuće ..

Zenta je mislila da će tako otkloniti svaku opasnost. Potcijenila je Liviju.

— Kada ćeš se vratiti?

— Ne znam. Ako se Loo ne vrati, večeraj sama. On je na probi orkestra koji svira njegovu muziku, a ti znaš da se neće vratiti dok svi muzičari ne padnu od iscrpljenosti. Buba će ti prirediti što god ti padne na um.

— Ja bih htjela večerati U društvu s Romeom.

Ne, to nije bila Livija! Ona ne bi obavijestila majku što namjerava. Možda je ipak bilo bolje da joj se kupi robot enciklopedist, ili robot za igru, ali bespolan.

— Bubu bi Romeo sasvim zbunio, a vjerojatno i Buba Romea. Ja ću ga zaključati.

Livija nije pitala zašto, ali ne zato što je znala da joj majka neće zadovoljavajuće odgovoriti, nego zato što je imala plan.

Zenta se žurila. Bio bi joj sumnjiv Livijin mir, onaj izostali »zašto«, ali se i odviše žurila. Zaključala je Romea u jednom od ormara predsoblja (Livija je osluškivala njezine šumove) i izišla. Toliko se žurila da je zakasni na svoju emisiju da je zaboravila Bubu upozoriti da bezuvjetno čuva ključeve.

• • •

Čim su se kućna vrata zatvorila, Livija je krenula na posao. Otišla je do klijetke za Bubu, otvorila je i rekla:

— Molim ključ ormara iz predsoblja.

To nije bilo dovoljno Bubi, jer ima više ključeva ormara.

— Moli sve ključeve ormara iz predsoblja.

Buba se nije micala. Ona reagira samo na točne formulacije.

— Molim otvori ormare u predsoblju!

Buba ustane sa svog ležaja, uzme ključeve s klina, krene u predsoblje i stane otključavati jedan po jedan ormar. Kad je Livija ugledala Romea, uhvatila ga je za ruku i povukla van.

— Molim zaključaj sve ormare u predsoblju.

Buba otključa preostale ormare (prvi nalog), a zatim ih redom počne zaključavati (drugi nalog).

— Molim neka večera bude za jedan sat. Molim pripremi dvije fruktoabondane.

Buba će to učiniti savršeno točno, zatim će servirati, a onda i sama jesti ako u međuvremenu ogladni. Ako ne uslijedi neki šum ili prizor koji

uvjetno-refleksno zahtijeva njezino djelovanje, povući će se u svoju klijetku. Livija će imati dovoljio vremena da se igra s Romeom onako kako hoće.

Ipak je za svaki slučaj zaključala vrata svoje sobe. Buba bi je mogla omesti ako čuje išta sumnjivo.

— Neće mene budala učiti što smijem, a što ne smijem — reče Romeu kao da ima pred sobom živo biće.

Dodirnula mu je usne i Romeo se nasmiješi.

— I ti se slažeš, Romeo!

Povukla je ležaj ispod koša za košarku, uzela loptu i hitnula je. On se istegne, uhvati je i vrati. Ona se namjesti pod košem. Uhvativši loptu baci je kroz koš. Romeo vitko skoči u zrak, uhvati loptu, dva puta udari o tlo, zatrči se zaobilazeći Liviju, a zatim je baci kroz koš i povuče se nekoliko koraka, spreman da Liviji otme loptu, bilo dok je u zraku, bilo kad prođe kroz koš.

Livija je proučila njegovo kretanje, namjestila se uz ležaj, dočekala loptu koju je Romeo bacio kroz koš, a zatim je uhvatila, izbacila kroz koš, a kad je Romeo skočio da je uhvati, ona ga pokuša srušiti na ležaj.

Nije uspjela. Romeo je, izbjegavši njezin pokušaj, zgrabio loptu, dva je puta s njom udario o tlo, a zatim je bacio kroz koš i povukao se kao i prije.

Nekoliko je puta Livija ponovila igru, ali Romeo bi neshvatljivo brzo uspijevao izbjeći Livijin zahvat.

— Glupane! — reču mu Livija. — Ništa ne razumiješ! Ništa!

Bila je zaboravila zašto sve to poduzima. Igra je postala samo igra. Htjela ga je nadmudriti. Samo to i ništa više. Bacila je loptu, ne u koš, nego na ležaj. Za Romea je to bio novi program. Uhvatio je loptu i vratio Liviji u ruke.

Stajali su tako jedno naspram drugome.

Padne joj na pamet da baci loptu pod ležaj. To je još bila igra nadmudrivanja, ali dok se Romeo svinuo da izvuče loptu, odjednom joj padne na um da mu zatvori put dok bude ležao. Ni to nije pomoglo. Romeo je bio tako hitar da je izvukao loptu i bacio je Liviji u ruke, a da ga ona nije

ni dodirnula.

Tog trenutka igra više nije bila igra loptom.

Livija je uzela loptu, hitnula u hodnik i zaključala vrata.

Sada su stajali jedno naspram drugome.

Romeo se smiješio.

• • •

Romeo je stajao nasred sobe nogu malko raskrečenih radi ravnoteže. Slijedio je pogledom Liviju koja se pomicala lijevo i desno.

Livija mu pristupi, sagne se i stade mu obrazima i usnama dražiti penis. Penis je bubrio.

Ono nešto tajanstveno slatko bilo je ponovo u njoj. Bilo je jače nego prije, jer nije bilo ometano strahom.

— Vidjet ćeš što ću sada, Romeo! — rekla mu je i uzela stolicu, približila je uza nj, popela se. Sada je bilo dovoljno da se malko sagne i njezin je pubis bio uz penis. Htjela je rukama trljati pubis uz penis; ali nije mogla održavati ravnotežu. Ono nešto je raslo u njoj i sililo je da cikće. Ne, nije mogla tako stajati. Odskliznula se. Da bi bila čvršće uz njega, zajahala je penis, a njega je uhvatila za ramena.

— Ah, Romeo, Romeo, Romeo... — dahtala je.

Htjela je da je penis rascijepa, da je raznese, da udara u njezinu nutrinu, ali to nije mogla postići; njegove su ruke mrtvo ležale uz tijelo, nisu je obujmile, nisu stegle da bi bila s njm jedno.

Digla mu je ruke i stavila ih najprije na svoja ramena, ali tu ruke nisu ostale, padale su. Tada mu je ruke stavila oko vrata, i one su tu ostale. To joj učvrsti položaj, pa je mogla jednom rukom zahvatiti penis i trljati ga o pubis.

Penis je odjednom poskočio, tvrd i uperen prema gore.

A ruke su stezale vrat, milovale ga i stezale kao da ga modeliraju. Ona ga uhvati za prste, a prsti se stegnu.

— Ne, Romeo, ne! Boli me! ... Ne...

Pokušavala mu je razmaknuti prste, ali oni su se sve više stezali. Nešto nije bilo u redu, ali ona nije znala što.

— Gubim dah, Romeo! Romeo, jesi li poludio?...

Bol se pretvarala u dragost. Dragost se pretvarala u bol, zatim je dragosti nestalo, ostajalo je samo gušenje. To više nije bila igra. Livija je hroptala. U tom trenutku čula je Bubin poziv:

— Večera je servirana.

Livija smogne snage da poviče: »Buba!« —ali glas je bio preslab da probije vrata.

— Večera je servirana! — ponovila je Buba.

Livija je gubila svijest. Još jedno joj je preostajalo. Odgurnuti nogama stolicu i težinom srušiti Romea.

— Večera je servirana!

Odgurnula je stolicu.

Romeo nije pao. Ostao je raskrečen, čvrst, malko nagnut natrag da zadrži ravnotežu.

Livija je visjela.

Netko je pokušavao ući u sobu.

Čula je kvaku.

Buba je uvjetno-refleksno tražila Liviju da joj pomogne, jer se nije odazvala njezinu pozivu.

Šum kvake je bilo posljednje što je Livija čula, a Buba je i dalje pritiskala kvaku.

Njezin program nije išao dalje...

Ian Watson:

Flame and the Heater

Prevela Jasenka Planinc

Plamen i iscjelitelj

Izbrazdana i prašnjava crvena cesta presijeca guštaru i vodi prema obzoru. Velike faličke kobasice vise s grana drveća s tikvičastim plodovima. Tu i tamo uzdižu se mlječike kao goleme svjetiljke. Sunce nemilosrdno prži s neba na kojemu nema ni jednog oblačka...

Afrika. Afrička guštara.

Usamljeni balegar, uspravljen na stražnje noge, polako puzi preko ceste i gura pred sobom kuglicu dragocjenog izmeta...

Taj mi je kukac poznat. Prije dvadeset godina zastao sam negdje na cesti između Lungalunge i Kvalea da bih ga promatrao! Kad sam radio u istočnoj Africi.

Znam da je ovo san. A ja sam budan. San je postao »lucidan«.

Brzo trepćem očima i nastojim to ispričati gospođici Noguchi, koja sjedi kraj mog kreveta u laboratoriju i promatra moje uspavano lice dok istovremeno drži na oku katodni ekran eneefalografa.

»Ako je život poslije smrti beskrajan san«, govorio nam je dr Richter, »ako su raj i pakao snovi koje sanjamo kad umremo i koji se temelje na onom što smo radili u životu, onda je očito da treba da naučimo kako da snove usmjerimo u onom pravcu u kojem mi želimo — i to onda dok još možemo. Inače ćemo možda zauvijek trpjeti u paklu, progonjeni vlastitim zvijerima i demonima, mučeni krivnjama i inhibicijama, pržiti se u vječnom ognju.«

Dr Richter je svakoga učio kako da sanja stvaralački, potpuno svjestan da sanja, uz potpunu kontrolu nad krajolikom svog sna i događajima. On nas je sve učio kako da dođemo u raj i ondje ostanemo.

Cesta je crvena: to je boja požude. Duboko je izbrazdana. Jesam li seksualno uzbuđen? Je li mi penis ukrućen dok spavam gol u laboratoriju

pored gole Angele, Tonyja, Sama, Fox, Maxa i Donne?

Angela! Ako zaželim, u suhoj će se šikari otvoriti udubina s vodom. I ona će se ondje kupati. Ako ja to budem želio. A možda će me čekati kraj usamljene kolibe.

Ona. Pa ipak ne ona. Bit će to stvorenje koje je zazvao moj duh — ono što su ljudi u srednjem vijeku nazivali sukobom, ženski demon koji opći s usnulim muškarcima. Bit će pohotna kao što nikada nije na javi. Ili bar poslušna.

Zašto je ne zovem? Da li me je stid što bi me pri tom promatrali? Što gospođica Noguchi promatra moje tijelo? Što bi me čula?

Dr Richter nas je naučio kako da govorimo u snu, tako da promatračima u laboratoriju možemo jasno opisivati svoj san. No, njegovo je pravilo: »Učini točno ono što želiš! Želim znati da li u snu postoje granice naših moći. Hoću znati gdje su te granice.«

Ne. Moje sumnje potječu iz drugog izvora. Ako Richter ima pravo da se život poslije smrti sastoji od snova, zar onda moji snovi ne bi trebalo da budu »odgovorni« snovi? Zar ne bi trebalo da koristim moć snova na dobar način, a ne da ih eksploatiram? Inače...

Da sam musliman, vjerovao bih da je raj pun hurija —razbludnih, zavodljivih žena koje su tu da mi pruže zadovoljstvo. Musliman zacijelo može sanjati o hurijama i uživati s njima potpuno sigurno. Pa onda, zašto ja ne bih sanjao Angelu i uživao s njom točno onako kako želim? Zauvijek.

»Čini točno ono što želiš... «

No, s druge strane... »Ne iskorištavaj tvorevine svog duha...«

(Možda ne noćas? Možda još ne?)

Naravno, ova mi napetost može potpuno pokvariti san. Angela se u mojim rukama može pretvoriti u truli leš ili u moju majku, i tim me šokom vratiti u stanje običnog sna. Ili bi na mene mogao skočiti lav — iz moga duha — da me razdere.

No, neću se baciti na pravu Angelu. Prava će Angela sanjati svoj vlastiti san iza paravana u velikoj sobi gdje svi spavamo za vrijeme eksperimenta. Ona neće biti ozlijeđena. A neće se ni uvrijediti.

Afričko sunce žari. Zrak zuji. Cvrčci cvrče.

Zapažam sićušnu kućicu u Rundi-stilu, kućicu travnata krova koja nalikuje na zlatnu košnicu. Stoji sama na maloj čistini oko pedeset metara od prazne ceste.

Vrata od trske se otvaraju.

Ondje stoji Angela, u trapericama i kariranoj košulji. E, ovo je glupo! Ja sam je zamislio u labavo podvezanom kimonu javanskog uzorka, omotanom oko tijela, ali golih ramena.

Nema veze. Još mi je glava bistra. Još sam budan u snu. Još ga kontroliram. Njezina je odjeća pitanje preciznog podešavanja koje, zbog nekog trika svoje podsvijesti, ne mogu ispraviti.

Trčim stazom prema njoj. Pri tom me udara trnje.

— Ja sam u Africi — šapućem gospođici Noguchi, kako bi ona to snimila na magnetofon. — Sam u šikari s Angelom. Ona nije odjevena onako kako sam želio. Sve je drugo pod kontrolom. Stvorio sam kolibu travnata krova za nas dvoje. Unutra će biti postelja od trave. Ono što slijedi je privatno.

Nježno sam gurnuo svoju Angelu u afričku kolibu. Začudo, ona se odupire.

— Bit ću u tvom snu — govori Angela — ako ti budeš u mom. — To zvuči kao stih iz neke pjesme Boba Dylana, ali ipak ne sasvim. Ona se smješka, zadirkuje me.

— Ja jesam u tvom snu, Paul. Ovaj put jesam. Nikada nisam bila u Africi... a ovo je Afrika, zar ne? Ne bismo li mogli malo razgledati ovo mjesto?

— Slušaj, ovo je lucidan san. Moj san. Moj vlastiti. Ljudi ne mogu dijeliti snove. — Zašto da se gnjavim objašnjavajući nešto svojoj sukubi?

— Mogu dijeliti snove kad su mrtvi. Ako sanjaju lucidno.

— Ti si sukuba. Hurija. Do vraga, zašto ti uopće pričam? Ti si moja!

— O, da, to je tvoj san. Točno. No, odjevena sam onako kako ja želim. Zar nisi opazio?

— Ovo je zacijelo zbog napetosti između krivnje i ugode. Id i superego. To je to.

— Mislim da sam došao do »granice«, Noguchi — prošaptao sam. — No još kontroliram cijeli prizor. Samo što se stvari razvijaju pogrešno. Slušaš li me, Noguchi?

— Slušaj ti mene, Paul! Slušaj pažljivo, radi sebe! Snovi koje sanjaš sam i nesvjesno kad si mrtav, jesu pakao. Pakao je zatvoren u tvojim vlastitim nesvjesnim snovima. Bez obzira na to koliko robova ili kurvi ili žrtava stvoriš svojim duhom. Naposljetku će te dohvatiti. Prevarit će te i mučiti. Ali, ako sanjaš lucidno, ako si potpuno svjestan, možeš svoje snove podijeliti s nekim. To je raj.

— Želiš li time reći da ti nisi hurija? Da smo u telepatskoj vezi ili tako nešto tamo u laboratoriju?

— Telepatskoj vezi u laboratoriju? U laboratoriju! — Angela se smije. — O, ludosti!

— Noguchi, ona me ne sluša! Možda je ona dio moje podsvijesti koja mi pokušava reći nešto o svijetu snova? Ili čak nešto o teoriji dra Richtera o životu poslije smrti!

— Život poslije smrti možeš zamisliti kao saće, Paul — odgovara Angela reagirajući, naravno, na moje pitanje. — Odvojene ćelije, ali isti med kolektivnog nesvjesnog od snova, skupljen iz cvjetova života. No, lucidni spavači napuštaju svoje ćelije. Dok su nesvjesni spavači zatvoreni. I njihov med ima gorak okus.

Odlučujem da oboje budemo goli. I, gle, sljedećeg trenutka ja sam gol, ali ona nije. Morat ću razgolititi huriju svojim rukama. Možda je to dio unutrašnje logike svega ovoga.

Angela se ogleda, nimalo zbunjena mojom iznenadnom golotinjom.

— Ovaj je san bolji od mog starog morbidnog sna. Sanjala sam neku praznu kuću s tamnim i praznim podrumom i rupom na dnu podruma, u kojoj je bilo ništavilo. Tvoj je krajolik bogatiji i svjetliji.

Postajem sve ljući. Zašto moram braniti svoj san — pred njom?

— Iako je suha kao prašina, svijetao je — veli Angela.

Najradije bih je ćušnuo. Umjesto toga, odlučujem se za drugu taktiku. Možda treba da zavedem svoju sukubu da bih se zadovoljio.

— Gle, Angela, ako je božanski san pitanje dijeljenja stvari, hoćeš li, molim te, podijeliti sebe sa mnom? Ovog trenutka! Osim toga, ako stvarno misliš da si u mom snu, zar to neće biti dobra šala u odnosu na njih ako budemo vodili ljubav ovdje, dok nam tijela leže udaljena nekoliko metara? To je zadnja riječ seksualne obijesti. Zamisli da ležiš u krevetu sa svojim mužem a u snovima imaš pravi seksualni odnos?

— Ne želim.

— Pa u stvarnosti i nećeš. Tvoje će stvarno tijelo ostati djevičanski čisto. — Do đavola, ovo je apsurdno! Vladam se prema njoj kao prema stvarnoj osobi.

— Paul, pa ja jesam prava Angela. Ovo ovdje je tijelo moga duha.

Oh, nikada nije bila tako stvarna u mojim snovima! Muči me. Pa zašto da onda dopustim da budem frustriran? Nema nikakva razloga.

— Hajdemo prošetati! Želim istraživati, Paul. Želim ti nešto pokazati.

— Ma nemoj! Ti želiš. Ja želim. Tebe. Angela odmahuje glavom.

— To nije ista stvar.

— Jest, ista je. — Guram je natrag u kolibu, tako da naposljetku oboje ležimo na postelji od trave.

— Vjerojatno me možeš silovati. Ti si jači. Samo naprijed! Ti upravljaš ovim prizorom. Ja upravljam samo sobom.

Raskopčavam joj košulju i otvaram zatvarač na trapericama. K vragu, ne može se »silovati« sukuba! Vruća nam se tijela trljaju na ležaju od suhe trave. Slatko, rasplamsano trljanje!

Do đavola, kakav je to miris?

Dim. Osjećam miris dima. Vatra! Šumski požar. Vječni oganj...

Iznenada se zidovi zlatne košnice pretvaraju u plamen.

Sve je to podvala moje podsvijesti, kojoj je cilj da me frustrira, da me zaplaši i vrati u stanje polumrtvog sna! Pa ipak, glava mi je još bistra, još

znam da sanjam. No, ne mogu svojim htijenjem otjerati vatru. Zato što vatra gori u meni. Postoji samo jedan način da se ta vatra ugasi. A sada je prekasno za to.

— Bježimo odavde!

Vučem je za sobom, ona pridržava rukom svoje raskopčane traperice. Ne, neću dopustiti da Angela nestane u ovom kaosu.

Vani pucketa šikara u plamenim jezicima. Držeći se za ruke, Angela i ja trčimo stazom do ceste. Vatra nas slijedi, proždire stazu. Užurbano zamišljam neku odjeću za sebe: kratke hlače, sandale i košulju. Angela popravlja košulju i traperice.

Sada vatra plazi s obje strane ceste. Plazi? Ne, širi se u skokovima. Sada juri kroz šikaru. Podiže se plameni vjetar, raspiruje je. Počinjemo bježati. Iza nas dva se plamena reda spajaju preko ceste. Trčimo niz vatreni tunel.

Crn dim preprečuje nam bijeg. Gusti dim. Nešto kao... zgrada u mračnoj maglovitoj noći. Crni zid sa sivim vratima.

— Uđimo! — viče Angela. — To su moja vrata! Kroz njih ćemo pobjeći. Hajde!

Ne želim ući u taj mrak, ali nemam izbora. Jurimo kroz vrata od dima u mračnu, praznu kuću koju uopće ne poznajem. Nema namještaja. Stepenice vode dolje u mračan podrum. Na neki način ja sam dospio u njezin san — ali to je nemoguće.

Angela, lijepa i poželjna Angela, zar je ova ogoljelost, praznina i tama u tebi?

— Što si rekla, kamo vode ove stepenice?

— Onome mjestu ondje dolje dala sam ime Catatonia. — Angela sliježe ramenima. — Zvuči lijepo, zar ne? Kao malen i pospan talijanski gradić gdje se za sieste ništa ne miče. Čak ni pas. A siesta traje i traje, vječito. Tu sam ja živjela. Tu sam željela živjeti. Ali sada ne želim.

Plamen navaljuje na prozore. Vatra iz mog vlastitog gorućeg krajolika puzi po zidovima. Zidovi počinju pucketati kao da su od papira.

— Kuća gori!

— Morat ćemo se skloniti dolje u podrum, Paul, sve dok vatra ne prođe.

Grede od ljepenke postaju crne. Svjetlo vatre osvjetljava stepenice do podruma. Dok silazimo niz njih, vatra provaljuje i tjera tamu, pobjeđuje je. U središtu podruma nema nijednog tamnog zakutka. Pod je čvrst. Iznad nas kuća se urušava, obavija nas mrak.

— Ostani budan! — zapovijeda mi Angela. — Ostani priseban! To je vrlo važno. Samo što nismo stigli.

— Kamo?

Ona šuti. Čekamo. Ubrzo nakon toga iznenadni vjetar odnosi sav pocrnjeli papir iznad nas. Na vhru podrumskih stepenica vidi se plavo nebo. Sunčev sjaj preplavljuje svaku pukotinu. Tamni se podrum rastvorio kao sjemenka koja može proklijati samo uz pomoć vatre. Plamen je proždro praznu kuću. Prazna je kuća upila cijeli plamen. Osjećam se nekako... lakše. Angela mi se ceri u lice.

— A sada si zaista u mom snu. Zauvijek. U mom kasnijem snu. Hajdemo gore k ostalima.

— Ostalima! Kojima ostalima? — Oblak prolazi preko sunca. Osjećam dodir hladnog vjetra.

— Ovo nije samo moj san. Dođi! — Žustro je potrčala uz stepenice prema površini vukući me za sobom.

Zemlja gdje je nekada stajala kuća sada je ravna, spaljena. No, iz nje već niču sjemenke. Mladice se izvijaju kao seleni plameni jezici. U daljini se uzdiže svježa, otvorena šuma. Krivuda rijeka. Na jednom otoku u rijeci uzdiže se germanski dvorac iz bajke, sa zastavama što lepršaju s tornjeva. Podsjeća me na jedan dvorac ludog Ludwiga od Bavarske. No, ovaj je manji, a rijeka se rašlja i okružuje ga kao jarak.

Moj spaljeni komadić Afrike sada ima jedva pola jutra. Pripaja se drugom krajoliku kao tkivo koje zacjeljuje. Sunce je sjajno ali blago. Nije kao afričko sunce. Ugodno toplo, a ne usijano. Upućujemo se prema rijeci i dvorcu.

— Ali, kako... ?

— Ti si mrtav, Paul. Zar ne shvaćaš? Mrtav si već neko vdjieme.

— Mrtav?

— Naravno da si mrtav! I ja isto. Dobro došao u raj! Konačno si uspio stići ovamo.

— Ne razumijem.

Zemlja po kojoj gazimo obrasla je travom i mahovinom. Preostala crna površina bogata je glina, a ne pepeo.

— Doktor Richter je imao potpuno pravo. Mi smo njegovi studenti: ti i ja, Sam, Tony i Fox.

Sada se sjećam još nečeg u vezi s tim »eksperimentom«... To nije običan eksperiment. Mi nismo bili pravi dobrovoljci. I eksperiment nije izvršen u laboratoriju, već na jednoj klinici.

— To je bila terapija, zar ne? Bila je to eksperimentalna terapija za — zastao sam — za »pomaknute«. Za nekoliko luđaka. To je bila psihoterapija. Mi...

Richter nas je pokušavao spasiti učeći nas kako da sanjamo lucidno. Koristeći se drogama i hipnotičkim trikovima.

— Točno. Tebe i tvoje seksualne probleme i cijeli tvoj bolesni stav prdema svijetu, kao nečem mrtvom i punom živih mrtvaca. Mene i moju piromaniju, moje podmetanje vatre.

— Ti si spalila moju Afriku!

Angela klima glavom.

— I svoje crne depresije. Vatra je bila jedina dovoljno svijetla stvar da me obrani od te tamne i prazne kuće. Trebalo je izabrati: ili spaliti to mjesto ili sjediti kao kip u tom praznom podrumu. Kolebala sam se između dva ekstrema: izgorjeti i smrznuti se, smrznuti se i izgorjeti. I Sam i Tony, svi smo mi, u stvarnosti, izgledali kao netko kome nema spasa, tako da...

— Tako da se Richter nadao da će u našim snovima... — Osjećam se kao da već godinama hodam po toj prašnjavoj cesti u Africi mog sna. Još sam zbunjen.

— Zar ima boljeg načina liječenja onih koji nisu sasvim normalni nego što je taj da im se pokaže kako da kontroliraju cio svijet... svojih snova?

Koji im se bolji motiv može dati nego taj da nauče vladati svojim privatnim svijetom? I tako će naučiti upravljati svojim duhom.

— Nemoguće je da sam mrtav. Opisivao sam svoj san gospođici Noguchi u laboratoriju. Hoću reći, na klinici. To znači da sam još živ.

— Ne moraš mi zato gnječiti ruku, Paul.

— Oprosti. — Ona jest živo biće, a ne sukuba.

— Ti si sanjao o seansama psihoterapije. Sanjao si o lucidnom sanjanju. Tako da si za trenutak postao lucidan, onoliko dugo koliko je bilo potrebno da se s tobom uspostavi komunikacija. Lucidni mogu uvijek uspostaviti vezu jedan s drugim kad su mrtvi. Osim toga, zvao si me. Iako je, do đavola, drugo pitanje zašto si to učinio! Zato sam te domamila u svoju vlastitu kuću... nenormalnosti, u kojoj ne živim dugo vremena. A preko nje ovamo. Do travnjaka. Do obale rijeke i dvorca iz bajke.

— Mrtvi — ponavlja Angela. — Mi smo mrtvi. Lucidni mrtvi.

— Ali...

— Mlažnjak koji je prevozio tisuće galona goriva srušio se na kliniku dok smo spavali. Eksplodirao je. Cijela je bolnica sravnjena sa zemljom ili spržena. O, kakav je to požar morao biti! A Richter je imao pravo što se tiče života poslije smrti. Oh, kako je samo imao pravo!

— Čekaj malo! Kako ti znaš za taj avion? Ako smo svi spavali...

— Doktor Richter ga je vidio baš prije nego što se srušio. Čuo je kako pište mlaznice. Imao je vremena da pogleda van. Bio je budan.

— Zar je i on stigao ovamo?

— I gospođica Noguchi. Oni su odmah postali lucidni čim su umrli. Zato što su znali kako. Ja sam bila lucidna kad sam umrla. Isto tako i Sam, Fox i Tony. Ali Donna i Max... — Angela je napućila usne. — Oni nisu bili tako dobro upoznati s time kao mi. Na žalost.

— Hoćeš li time reći da u cijelom raju ima samo sedam duša?

— O, ne! Ima tisuće nas lucidnih. Gotovo svatko voli drugačiji krajolik. Međutim, svi se možemo posjećivati. Vrata do njihovih svjetova sna širom su otvorena. No, milijarde drugih svjetova sna čvrsto su zatvorene. Ondje

spavači nemaju kontrolu. Ne mogu se probuditi u svom snu. Tako da snovi vladaju njima. Oni su u paklu.

— Kao što sam bio ja? Dok ti nisi došla po mene?

— Ti si bio nadomak spasu. No, trebalo ti je malo pomoći. Mi možemo pomoći drugima ako se za trenutak probude u svojim snovima. Ili moramo. Onda možemo ući u njih. Sindhartha Gautama spasio je nekoliko desetaka spavača otkako je umro. No, postoje milijarde duša u vlastitom paklu. Život poslije smrti je kao ludnica, pun zaključanih ćelija. Zatvornici nikada nisu naučili kako da svjesno sanjaju dok su bili živi.

Sada smo stigli do obale rijeke. Spušta se pokretni most. Preko dasaka, iza podignutih rešetkastih vrata, u dvorani za bankete čeka poznati lik, a pokraj njega gospođica Noguchi, Dr Richter — mršav, sijede kose, plavih očiju. Tu su i drugi koje ne prepoznajem. Članovi bratstva lucidnih mrtvaca, iz drugih vremena i mjesta. Ipak prepoznajem Fox s njezinom kovrčavom crvenkastom kosom zavezanom u rep. Ona toči tamno pivo ili medovinu iz vrča u srebrni pehar.

Prelazimo preko mosta i ulazimo.

Na sredini lijevog zida dvorane stoje širom otvorena velika vrata presvučena rožnatom tvari. Iza njih je dug hodnik, iz kojeg vode bezbrojna druga vrata, i sva su otvorena. Na sredini desnog zida nalaze se druga velika vrata s intarzijama od bjelokosti. Vrata od bjelokosti čvrsto su zatvorena. Ispred njih stoji redovnik u smeđoj halji i razmišlja. Lice mu skriva kukuljica. Na drugim zidovima vise obojeni štitovi, ukršteni mačevi, koplja i sjekire — i vatreno oružje, staro i moderno.

Znam zašto je to oružje tu, a da uopće ne pitam.

Mi smo vitezovi i dame nesvjesnog u snu, lucidno spoznatog, svjesno kontroliranog.

Pokazujem otvorena vrata.

— Ona vode do drugih lucidnih snova.

— A ta vrata od bjelokosti?

— Iza njih su svi usamljeni pakli mrtvih duša, Paul. S vremena na vrijeme i ta se vrata otvaraju. Bljesak lucidnosti prolazi kroz san pakla, kao munja. Onda se vrata opet čvrsto zatvaraju. Osim ako netko od nas ne uđe

da bi nekog spasio. A možda se više nikada neće otvoriti tom mrtvom spavaču.

— A iza njih?

— Ima zmajeva. Često. Zmajeva duha.

Odjedanput mi Angela daje poljubac. Sestrinski, poljubac dobrodošlice. Uzvraćam joj na isti način. Onda trči do Fax. i obje se grle — na drugačiji način.

Dr Richter uzima kalež od Fox, prilazi mi i stavlja mi kalež u ruke.

— Zdravo, Paul. — Smješka se iskrivljenih usana. — Još jedan spašen, a ima ih još deset milijardi. A cijelo vrijeme pristižu u pakao. No, ne treba kriviti vraga, već samo naš vlastiti duh. San smrti je poremećen san ako u njemu nismo budni. Ipak, mislim da imamo cijelu vječnost.

Podižem srebrni pehar.

— Onda, nazdravimo vječnosti!

Ispijam tekućinu. Slatka je.

U tom trenutku redovnik pljesne rukama — vrata od bjelokosti tiho se otvaraju. Iza praga prostire se odurna vlažna močvara. Crn čovjek u prnjama posrče kroz prljavu vodu koja mu dopire do koljena vukući za sobom slomljen lanac. Progone ga bijeli jahači s bičevima i puškama. Psi plivaju i skaču kroz močvaru. Nebo ima boju krvi.

— Ne! — čujemo kako rob vrišti u daljini posljednjim snagama. — Velim vam ne! Vi niste stvarni! Vi ste samo mora! Ja sam mrtav... mrtav!

Redovnik zadiže skute i brzo ulazi u ustajalu vodu dok se odbjegli rob i dalje probija kroz močvaru.

Vrata od bjelokosti pokušavaju se zatvoriti, ali ne mogu.

Slobodan Ćurčić:

Noć kada su posljednji put vidjeli Mickeyja Mousea

Pet se osoba nalazilo u prostranom salonu madame Chiapunđom, kakvu inspektor Gustav Mammon još nikada nije video u svom burnom životu. Bilo je očito da mu je veoma neugodno u ovom društvu. Bio je debeo i mnogo se znojio. Nije znao da li bi bilo pristojno da malo popusti čvor na svojoj kravati, ali imao je utisak da će se ugušiti ako to uskoro ne uradi. No, čini se, da je samo on robovao takvim zastarelim modnim običajima kao što je bilo nošenje kravata. Erkondišn se nije čuo, a inspektor nikako nije mogao da zna da madame Vivian Chiaparelli uživa u temperaturama višim od 25 stupnjeva. Inspektor sa čežnjom pomisli na vrč hladnog piva, tamo dole kod »Kestena«. Ali je to »dole« nešto značilo, pošto je Zemlja ipak prilično udaljena od Meseca.

Diskretno se nakašljao i pri tom više nego li upitno pogledao Charlesa Vintbouma, ličnog sekretara madame Chiaparelli. Nalikovao mu je na dimljenu haringu, onako štrkljast i bled, no, na njegovom licu nije naišao ni na jedan trag podrške. Odlučio je da ipak popusti čvor na kravati, bez obzira kako će to shvatiti prisutni. Pri tome je osjetio silno olakšanje.

Četvrta osoba u salonu bio je dr Vic Holmes, u potpunosti zaokupljen sa madame. Blago ju je tapšao po ruci. Peta i poslednja osoba bila je lična sobarica madame. Uloga joj se svodila na puko dodavanje snežnobelih maramica sa zlatom izvezenim monogramom u uglu, koje je madame Chiaparelli kvasila neštedimice. Čudni svati, pomisli odsutno inspektor, toliko zanimljivih lica na jednom mestu.

Nakon nekoliko minuta produžene pauze, madame Chiaparelli šmrknu u snežnobelu maramicu s inicijalima i podiže pogled.

Debeli čovek sa licem okruglim kao jabuka ohrabrujući joj se nasmeši.

— Oprotite, inpektore... inpektore...? — progovori ona.

— Mammon. Gustav Mammon, madame. — Debeli čovek je imao tako umirujući osmeh.

— Mammon, da, svakako... To ste mi već jednom rekli... Vidite,

inspektore, sve ovo tako snažno utiče na mene da ja nikako...

Madame Chiaparelli priguši jecaj. Inspektor je ćutao. Kada je ocenio da je vreme da se razgovor nastavi, upita što je mogao obzirnije:

— Mogu li znati razlog zbog čega ste me pozvali, madame?

— Potrebna mi je vaša pomoć, inspektore Dammon...

— Mammon — debeli čovek se gotovo izvinjavajući nakloni.

— Da, da. Oprostite. Vidite, inspektore, moj sekretar Charles —uperi svoj prodorni pogled u Vintbouma, koji se učtivo nakloni — Charles mi je skrenuo pažnju da ste nekim poslom boravili ovde kod nas, u Luna Cityju, i da ste imali dosta uspeha u rešavanju nekih zapetljanih slučajeva. Imali ste uspeha, inspektore?

— Može se reći, madame... uglavnom, mislim.

— Takođe i da ste nadasve diskretna osoba?

Gustav Mammon se nakloni.

— U potpunosti, madame. Dokle god se to ne kosi sa potrebama zvanične istrage.

Odgovor kao da je zadovoljio madame Chiaparelli. Nešto slično osmehu prelete krupnim licem.

— Onda ste vi prava osoba koja mi može pomoći. Hoćete li, inspektore?

— Rado, madame, rado. No, kada biste mi rekli o čemu se radi...

— Oh, pa da! Svakako. Oprostite, inspektore, ali poslednjih nekoliko časova potpuno sam van sebe. Vidite, reč je o mom Mickeyu... On .. on je nestao!

To je već bio podatak za koji se Gustav Mammon mogao uhvatiti.

— Nestao? Kada? Ko ga je poslednji video? Recite mi sve o njemu: navike, osobine, opišite ga, no, mogla bi i projekcija, ukratko sve... — Inspektor izvadi iz unutrašnjosti džepa ponešto izgužvan notes i kratko, zastarelo penkalo.

Na licu Charlesa Vintbouma nije se mogao sakriti prezir. Inspektor, za koga su mu rekli da je jedan od najuspješnijih, koristio se potpuno zastarelim načinom beleženja podataka — notesom i perom! Mammon kao da je shvatio šta misli Vintboum, okrene se prema madame Chiaparelli.

— Oprostitćete, madame, ovaj...

— Da?

— Vidite — inspektor se doimao zbunjeno. — Ovaj, hm... moj memorator je u kvaru, a na Mesec nisam imao potrbe nositi drugi, pa ću vas zamoliti da nešto sporije izložite činjenice.

Charles Vintboum uopšte nije poverovao da inspektor Gustav Mammon ima memorator. Inspektorovi mali, puni prsti, nisu se mogli slagati sa sitnim tipkama memoratora. Pa ti ogromni brkovi koji su prelazili gornju usnu i silazili do same ivice brade...!

Madame Chiaparelli ponovo šmrknu u maramicu, dok joj je dr Holmes nešto blago šaptao u uvo. Ispravila se i pogledavši inspektora nastavila:

Mickey je moj sin, moj jedini sin i naslednik. On... ovaj, bio je uvek po prirodi malo nestašan, no nikada se ništa slično nije desilo. Od sinoć nema mu ni traga ni glasa... Bojim se da...

— Sinoć? To se desilo, mislim, nestao je sinoć?

— Da. — Madame Chiaparelli iznenada briţnu u plač. Dr Holmes se opet prignu ka njenom uvu.

Inspektor pomisli da sve ovo i uopšte sva ta atmosfera u salonu počinje da deluje na njega prilično zamarajuće. Pa ta paklena vrućina! Njegovo dobro raspoloženje otišlo je bestraga.

— Vi... vi ga morate pronaći, zar ne, inspektore?

Kimao je glavom posmatrajući ih kako se muvaju oko nje, kao masa pčela radilica oko matice, koja kao da je uživala što je tako, avaj, bespomoćna i da ih je što više oko njenih skuta. Sećao se videfonskog razgovora sa Zemljom pre nekoliko časova. Sa uvijenim a na kraju i sa dosta otvorenim isticanjem ko je madame Chiaparelli, i šta ona znači u vrhovima bogatih krugova, itd., njegov komesar stavio mu je u zadatak da učini što može, pre povratka na Zemlju. Na kraju je dodao neka taj slučaj i razreši. Kao da je on, Gustav Mammon, običan iluzionista koji sve rešava

pokretom ruke! A ako je svog komesara morao da sasluša, ovo prenemaganje nije. Pomisli da ustane, no onda se zavali još dublje u naslonjač. Polako, staro momče, polako. Nemoj dopustiti da ti sve ovo pokvari zadovoljstvo ponovnog viđenja sa Mesecom, ponavljao je u sebi. Ovaj je slučaj možda odlučujući korak do mirovine. A ti to želiš, zar ne? O, da. Jako želim. Onda pokaži malo obzira prema prebogatoj ucveljenoj bogatašici. Ako želiš loviti plovke tamo dole, na dobroj, staroj Zemlji. I svoj ranojutarnji ribolov. Samo to i želim. Pa, ništa jednostavnije. Onda ih moraš saslušati, redom, sve polako i čak sa osmehom. No, dobro. Može i bez osmeha, ali ih saslušaj. Moraš sačuvati svoje dobro raspoloženje, da bi izveo svoje nepogrešive zaključke, upotrebio svoju ispravnu logiku i rešio ovaj bizarni slučaj. Momak je negde odskitao, jasno. Luna City je dosta prostran, ali ipak neće valjda biti toliko teško.

— ... Jer, znate inspektore, moj mali bambino je tako, tako nezaštićen. Sve ovo je tako, **tako** grozno. Oh, slušate li me, inspektore?

Jadni bambino. Trebalo je da nestane mnogo pre. Oh, ne! Ne slušam te napudrana veštice. Bogata veštice.

— Da, svakako, madame. Slušam vas pažljivo — reče.

— Vi ga morate naći, inspektore! **Morate**.

Ne, ne moram. Ništa ja ne moram, pomisli.

— Pokušaću, madame — reče.

— Znala sam, inspektore. Reći ću to vašim pretpostavljenima.

Progutaj i ovo, staro momče. Pomisli na vetar. Samo na vetar koji donosi šum dolazećih plovki. Samo na to.

— Baš lepo od vas, madame. Mickey, vaš sin... Kada je tačno nestao?

To je pitanje, čini se, bilo detonator jer madame Chiaparelli briznu u plač. Dr Holmes raširi ruke, odmahnuvši glavom u pravcu inspektora.

— Bojim se da je dalji razgovor sa madame nemoguć. Više nije u stanju da odgovara na vaša pitanja, suviše je potresena.

Mammon ustade, sa izvesnim teškoćama, iz vazdušastog naslonjača. Vivian Chiaparelli je jecala, dr Holmes je spremao neki sedativ, a uslužna sobarica sa licem gipsane maske prinosila je nove blistave bele maramice.

Vintboum je negda nestao. Mammon promrmlja nešto kao pozdrav i okrene se prema vratima.

Njegova beležnica bila je prazna.

• • •

No, u hodniku je stajao Vintboum. Bilo je očito da ga je čekao.

— Izvolite u moju radnu sobu, inspektore. Mislim da madame nije u stanju da odgovara na vaša pitanja. Biće mi drago da vam ja pomognem.

Mammon slegnu ramenima. Bilo mu je potpuno svejedno ko će odgovarati na pitanja.

Radna soba Charlesa Vintbouma bila je izvanredno uređena i odisala je skladom. Mammon prigušeno zviždukne ugledavši redove videokaseta na policama. Veliki sto od pravog mahagonija nalazio se u kutu. I samo dopremanje stola sa Zemlje stajalo je imetak. Nekoliko udobnih kožnih fotelja činilo je ostatak nameštaja u prostranoj i svetloj sobi. Temperatura je bila ugodna i Mammon oseti olakšanje. Ovde madame Chiaparelli očigledno nije često navraćala.

— Sedite, inspektore — reče Vintboum, pokazujući fotelju nasuprot stolu. — Piće?

Ne sačekavši odgovor, izvuče iz donje fijoke stola okruglastu flašu sa konjakom i dve čaše. Minut kasnije obojica su sedela i pijuckala konjak.

— Verovatno očekujete dodatne pojedinosti, inspektore — upita Vintboum promatrajući ga preko oboda čaše.

— Pa, moglo bi se reći — odgovori Mammon. — Kada sam već ostao u Luna Cityju.

— Svakako. Razumljivo. Vidite, inspektore, stvar je više negoli osetljiva i razumljivo je što madame Chiaparelli insistira na diskreciji, što mi i očekujemo od vas.

— Razumem — odgovori Mammon. — Nastavite.

— Možda vam se madame čini malo, hm... ekscentrična, no, to je mislim osobina svih bogataša. A madame Chiaparelli je **jako** bogata, inspektore...

A ti si jako zadovoljan što si njen sekretar, pomisli Mammon.

— Pređimo na Mickeyja — reče Mammon.

— Pa sad... Možda će vas to i iznenaditi, inspektore. Vidite, madame nije bila najpreciznija maločas.

— Bojim se da vas ne razumem najbolje, Vintboume. Ne biste li se, za razliku od madame, izražavali malo preciznije?

Vintboum iskrivi lice, tako da je još više nalikovao na dimljenu haringu. Činio se vrlo smeten. Osvrnuo se nelagodno oko sebe.

— Madame zabranjuje da se o Mickeyju govori bilo kako drukčije nego li kao o njenom rođenom sinu...

Mammon kimnu.

— Shvatam. Mickey je usvojenik. No, pa to je i razumljivo donekle. Ne vidim u tome ništa čudno.

— Da, da. No, hm... ovaj. Mickey nije ni to.

— Pa sad, šta je? — nervozno upita Mammon. — Vanbračni sin?

Vintboum je bio sav crven u licu.

— Mickey je... On je android, inspektore!

• • •

Ostatak konjaka u čaši pomože Mammondu da dođe k sebi od iznenađenja. Istraga je odjednom poprimila potpuno drugačije okvire.

— Čujte me, Vintboume, ako je to zaista istina...

— Potpuno, inspektore. Ovo sam morao da vam kažem da bih vam olakšao istragu. I samo spominjanje prave prirode Mickeyjeve ličnosti pred nekom drugom, manje diskretnom osobom, stajalo bi me nameštenja.

U potpunosti, pomisli Mammon, **toga** se ti i plašiš, prijane, a onda reče glasno:

— Izgleda da ja nisam bio dovoljno jasan, Vintboume. Ma kako je to madame Chiaparelli sebi umišljala, i bilo kako to predstavljala svetu, Mickey JESTE android, nije li tako? Dopustite da završim — Inspektor

podiže ruku, sprečavajući Vintbouma da se uplete — Mickey je android i to stoji. Koliko ja znam, zakoni na Mesecu dozvoljavaju madame da usvoji ili prizna androida za svog zakonskog naslednika sa svim pravima. U tome ste mnogo napredniji od tradicionalističke, zastarele Zemlje, gde se taj predlog vuče već deset godina. No, to i sami znate. Moja jurisdikcija su ljudi, a ne andridi, Vintboume. Nisam antiandroidist, budite uvereni, čak su mi i simpatični, jer je po meni sve to glupa, nastrana, obesna ljudska igra! Ali, zakon je zakon, i ja tu ne mogu ništa! Za nalaženje nestalih androida nadležne su specijalne službe, a takva postoji i u Luna Cityju. Shvatam madame Chiaparelli, ali...

Mammon odloži čašu na stolić kraj sebe. Vintboum skoči kao oparen i stvori se kraj njega ne dopustivši mu da ustane.

— Nipošto, inspektore! To nikako! Nemojte misliti da to madame ne zna! Ali, ovo je Mesec, a ne Zemlja, i po našim zakonima imate pravo da tragate za Mickeyjem kao privatni istražitelj.

Mammon lagano protrlja čelo. Mora je da prekine ovaj razgovor.

— Čujte, Vintboume, ne vrtimo se u krugu. Androidi su androidi a ljudi su ljudi! Ne želim da izazovem komplikacije svojim kolegama u Luna Cityju, a niti da me oni optuže, jasno?

— Još samo jedan trenutak, inspektore! Pokazaću vam Mickeyjeva dokumenta da se lično uverite.

— U šta?

— U to da je Mickey ovde tretiran kao ljudsko biće a ne kao android, pa prema tome...

— Pa prema tome to nimalo ne menja stvar! — dovrši Mammon. — A sada se odmaknite, hoću da ustanem!

— Čekajte, inspektore... čemu tolika žurba? Madame neće brojati nule na vašem čeku, vjerujte...

Do vraga! Mammon oseti da počinje da ključa. Dimljena haringa je počela i da ga vređa.

— Slušajte, Vintboume! Da smo na Zemlji, sada bih vam drugačije odgovorio! Sretni ste što je ovo Luna City, pa...

Vintboumovo lice se obli crvenim pečatima.

— Nisam želeo da vas uvredim, inspektore. Zamolio bih vas još samo minut strpljenja. Reći ću vam sve, možda ćete na kraju i prihvatiti...

Hajde, staro momče, još samo ovaj napor. I onako si propustio jedan let do Zemlje. Sledeći je tek za pet časova. Nemaš šta izgubiti, zar ne?

— Da čujem — reče.

— Madame Chiaparelli ne može da zamisli život bez Mickeyja, vjerujte...

Ne verujem, pomisli. Ne može da zamisli svet bez sebe, to da.

— ... Mickey je i pre pokušao nekoliko puta pobeći, no to je uvek bilo sprečeno. Sada nije. No, bio se primirio, uspeo je da nas zavara svojom mirnoću. Madame je bila tako zadovoljna, mogu vam reći. Sinoć je nestao...

— Pređite na stvar, Vintboume.

— Svakako, inspektore. Vidite, madame je izgubila svog sina jedinca mnogo pre. Bio je pilot i stradao je na svom prvom letu. Stvar je bila čisto subjektivne prirode, to se znalo. Momak nije bio dorastao pilotskom pozivu i tako... U prvoj teškoj istuaciji povukao je krivi potez. No, ona mu nikada ništa nije mogla odbiti. Sa njim je otišlo u smrt i sto dvadeset i osam nevinih lica. Madame je bila vlasnik kompanije (a i sada je) koja je prevozila putnike. To sebi nije mogla nikada da oprosti. Ostalo joj je stalno osjećanje krivice koje je i danas uznemirava.

— Zašto se nije obratila lekarima? Današnja psihijatrija, kombinovana sa medicinskom hipnozom može da izleči i najteže fobije i frustracije. Sa njenim bogatstvom to bi bila sitnica.

— Nije želela. Jednostavno, ona to nikada nije htela. I to niko nije smeo da se usudi da joj sugeriše. Moj je bivši kolega dobio automatski otkaz posle deset godina predanog rada samo zato što je pokušao da joj to savetuje. Shvatate onda...

— Zašto ste vi tako oprezni? — upade Mammon, sa zadovoljstvom primećujući kako se bledo Vintboumovo lice prekriva crvenim pečatima.

— Svako čuva svoje nameštenje, inspektore, pogotovo ovde na

Mesecu. Ni ja nisam izuzetak.

— U redu, Vintboume. Nastavite. Zapravo, želeo bih jednu Mickeyjevu fotografiju, ako je imate. Možda će mi zatrebati uskoro.

Vintboum mrdnu ušima, a zatim se ponovo zacrvene opazivši da ga Mammon promatra podsmešljivo.

— Do vraga! I ta mi je navika ostala od onog malog, zločestog miša! Terao me je da mrdam ušima, zamislite! Ali, svi smo morali da mu ispunjavamo želje.

— Nemojte da vas čuje madam Chiaparelli, Vintboume. Brzo ćete se pridružiti bivšem kolegi. — Vidjevši prestrašeni Vintboumov pogled, Mammon se nasmeši. — Hajde, hajde, ne plašite se. Otkrivanje tuđih intimnosti nije moj posao, Vintboume. No, ipak mi se čini da novi Mickey nije bio naročito omiljen kod vas. Androidi su često čudni, zar ne?

— Otvoreno govoreći, inspektore, pouzdajem se u vašu diskreciju: nimalo omiljen!

— Da, da ... — promrmlja zamišljeno Mammon. — No, molio bih sada sliku.

— Ah, svakako. Madame je naredila da njegova projekcija bude u svakoj prostoriji. Ne mogu ni da zaspim a da ne vidim njegovo pakosno nacereno lice. Jedino se ovde odmaram od njega. Pokazaću vam ga u prirodnoj veličini.

Pritisnuo je jedno od dugmadi na stolu i deo zida je bešumno skliznuo u stranu otkrivajući veliki ekran. Zatim pritisnu drugo i na ekranu zasja projekcija.

Lice inspektora Gustava Mammona bilo je klasičan primer totalne preneraženosti.

Sa zida se smešilo odavno znano i zapamćeno lice... Lice MICKEYJA MOUSEA!

• • •

— I vi, Vintboume, i dalje tvrdite...

— Da, inspektore. To je Mickey u pravoj veličini, ni pedalj gore ni

pedalj dole! Upravo njega treba da pronađete.

— Dobro, Vintboume, recite mi kada ste poslednji put konsultovali psihijatra? Ja razumem dobar vic, ali ovo...

Vintboumovo je lice izgledalo poput grimiznog plašta.

— Znam, inspektore, i shvatam vašu nevericu, ali, ponavljam vam, TO JE PRAVI MICKEY CHIAPARELLI! Vama je njegov lik, kao i milionima drugih koje bismo mogli da pitamo, frapantno nalik na jedinstveni lik poznatog i slavnog miša, Mickeyja Mousea.

— Polako, Vintboume, polako. Navikao sam da svaka priča, ma kako bila luda, ima početak i kraj. A svaka mora da ima i svoju sredinu. Početak sam čuo, sredinu ćemo sada razmotriti, a kraj ću pronaći sam! Prvi utisak, priznajem, bio je frapantna sličnost sa slavnim mišom... Ali, ne i...

— ... Da je miš? — upade Vintboum. — Velike uši, prekrivene dlakom, crna kosa, ogromni nos, maleni rast i utisak je zapanjujući! Na prvi pogled svi bi se prevarili. Rekao sam vam da je madame obožavala svog sina, **pravog** Mickeyja, a ne ovog androida. Nije bilo stvari koju pravi Mickey nije dobio. Jednostavno, trebalo je samo da upre prst i imao ju je! Ali, ona ga je tako potpuno vezala uz sebe. Nije imao drugova, niko nije smeo do njega, niko! Zaostao je u psihičkom razvoju, okružio se svojim imaginativnim svetom. Rešenje je našao u čitanju, gutao je projekcije stripova. Njegov omiljeni junak je bio... pogađate li, inspektore?

— Vintboume, ja nikad ne pogađam. Ja zaključujem.

— Oprostite, inspektore. Rekoh, Mickey je čitao i imao sve projekcije dogodovština tog malog miša. Rastao je i, na žalost, počeo, se interesovati za pilotiranje, no ostala mu je ljubav prema tom najčuvenijem mišu u istoriji. Čak i kada je poginuo, nosio je zlatan privesak sa malenom Mickeyjevom figuricom.

— U redu, Vintboume. Jasni su mi koreni. Ali, zašto je ova farsa bila uopšte potrebna madame Chiaparelli? Pravi Mickey je bio stasit mladić, dok...

— Ali, od njega ništa nije ostalo posle nesreće, inspektore. Samo taj mali, zlatni privesak ...

Posle duže pauze, dok je Mammon brižljivo beležio u svoj notes, a

Vintboum nestrpljivo dobovao prstima, inspektor ga upita:

— Dakle, android nije mogao biti napravljen prema liku stvarnog Mickevja, mislim prema sinu madame Chiaparelli?

— Nikako. — Vintboum odmahnu rukom. — Sve je moguće uraditi ako postoji nekakva osnova. Iz preostalih olupina na mestu nesreće od njega ništa nije izvučeno, kao ni od ostalih sto dvadeset osam putnika, osim tog priveska koji je nekim čudom ostao neoštećen. Možete li shvatiti snagu bola madame Chiaparelli? Ali, upravo joj je to i dalo podstrek da izdrži. Mislila je da je ta figurica znak koji joj šalje njen Mickey. Dala je napraviti androida, a kako to nije moglo da se izvede sa obličjem njenog sina, načinjen je ovaj čiju sliku upravo gledate. On u sebi nosi neke crte njenog pravog sina ... mislim samo na neke periferne detalje, svakako, a najviše podseća na slavnog miša, koga je njen sin neobično voleo. Tako je i svoju i sinovu ljubav spojila u liku Mickeyja, novog Mickeyja. Modernoj androidskoj industriji nije bilo komplikovano da to napravi, samo što je ovaj novi Mickey bio pakosnik, tiranin, svojeglava, samovoljna mišja napast!

— I?

— I Mickey, ovaj Mickey, najzad je shvatio stanje stvari. Pokušavao je pobeći, mada je sve bilo stihijski, tek da se pobegne.

— Želeo je da pobegne, kažete. Kamo?

— Na Zemlju. Ne znamo zašto, jednostavno je mrmljao danima dok je lutao kroz prostorije: »na Zemlju, na Zemlju«. Samo je to govorio. Šta bi onde uradio, izvan svoje sredine? Rastom petogodišnjeg djeteta, sa uspomenama i ponašanjem odrasle osobe koja je živela u posebnom svetu, sa likom koji mnogo podseća na čuveni lik iz stripova prošlosti? Ludost, koja se mogla očekivati od te tvorevine.

— Da li je sa nekim ovde bio u zavadi? Na primer, sa vama?

Vintboum se nakašlja. Pitanje mu je očito bilo nezgodno. No, inspektor je čekao odgovor.

— Mickey je bio svojeglav. Nije bilo baš prijatno slušati naređenja od jednog androida i izlaziti u susret tim... tim glupostima... No, možda bi Mary bolje znala, sa njom je često bili zajedno.

— Mary?

— Sobarica. Videli ste je u salonu kod madame. Naravno, i ona je android, sa niskim koeficijentom inteligencije.

— Opet neka kopija stare, zaslužne sluškinje?

— Pogodili ste, inspektore! Kako? — Vintboum je zinuo u čudu.

— Analogija, Vintboum, analogija. No, to bi bilo za sada sve. Samo još jedno pitanje...

— Da?

— Ta noć... Mislim, sinoć, kada je nestao, jeste li ga videli?

— Mickeyja? O, da, nekoliko puta.

— Kako vam se činio? Je li bio uznemiren, da li je bio drukčiji nego pre? Da li je spominjao Zemlju, bekstvo, bilo šta?

Vintboum zatrese odrečno glavom. Uši su mu pri tome smešno mrdale. Mammon se koncentrisao na odgovor.

— Ne, čini mi se da nije, inspektore. Čak je bio začuđujući miran, brzo se povukao u svoju sobu i nije iz nje više izlazio.

— Da, da... — mrmljao je inspektor beležeći nešto. — A sada bih pogledao njegovu sobu. I, da ne zaboravim, pre toga razgovarao bih se Mary.

— Naći ćemo je u nekoj od soba. Poći ću sa vama.

Prošli su kroz mnogo soba apartmana madame Chiaparelli. Silno bogatstvo visilo je po zidovima ili stajalo na podu. Bilo je dosta neprocjenjivih predmeta iz prošlosti od plemenitih kovina, ali je ponegdje kič nadmašivao vrednost.

Mary su pronašli u jednoj od prostorija, koja je istovremeno mogla biti i salon a i omanje igralište. Marljivo je brisala prašinu sa zlatnog kipa neke starogrčke boginje. Gipsano lice nije se ni pomerilo dok je Vintboum nije oslovio:

— Mary... budi na usluzi inspektoru. — Okrenuo se prema Mammonu. — Ja ću biti u svojoj sobi, ako vam zatrebam.

Mammon ga otprati pogledom. Vintboum je posedovao dar da brzo opet poprima staro hladno držanje. Onda se inspektor okrete prema Mary.

— Mary... hm, rado bih pogledao Mickeyjevu sobu. — Dovela ga je do nekih vrata; otvorivši ih, stala je kraj njih. Mammon je upita: — Ti verovatno nisi videla maloga gospodara kad je otišao?

Gipsano lice nije promenilo izraz.

— Nisam. Gospodina Mickeyja videla sam poslednji put sinoć. Zatražio je svoj čaj i više me nije zvao.

— Da li je bio uznemiren... mislim, nervozan, ljutit?

— Ne. Nije vikao na mene.

— No, dobro. Možeš da ideš.

Ušao jer i zatvorio vrata za sobom. Odjednom kao da je ušao u poseban, minijaturan svet. Mali krevet sa baldahinom, hrpa rasutih videotraka u kutu prostorije... Očigledno ništa nije dirano dok on nije došao. Prošetao se kroz sobu, pazeći da nešto ne slomi svojim krupnim telom. Mickey je izgleda naročito voleo videokasete. Mammon ih je pokupio sa poda i ubacio u projektor. Sa mukom se spustio na pod i čekao. Čekao ga je poduži rad u gomili nepoznatoga...

• • •

Vintboum je bio u svojoj sobi, nagnut nad nekakve spise. Mammon odmah pređe na stvar:

— Recite, Vintboume, da li je Mickey sinoć razgovarao sa nekim izvana?

— Pa sad... Ne znam da li bi to bilo...

— O, dajte, Vintboume! Svaki podatak mi može koristiti. Dakle... šta ste to propustili da mi kažete?

— Ovaj... vidite, inspektore, kada bi madame za to saznala, ja...

— Rekoh li vam da mi nije posao da provaljujem među tuđe intimno prljavo rublje... Ali, morate mi sve reći, ako želite da ponovo vidite svog Mickeyja.

— Da, imao je. Razgovarao je direktno iz sobe madam Chiaparelli, i to telefonski, a ta veza nije pokrivena odavne. Mogu samo da vam kažem da je razgovor bio lokalni u Luna Cityju, a ne sa Zemljom. Nije voleo video-veze, jer ja ih pokrivam sve iz ove sobe.

— Mudro od njega. Time je sprečio da razgovor dopre u vaše uši. A da li je neka osoba dolazila k madame?

— Čujte, inspektore, **mnogo** osoba svakodnevno dolazi kod madame. Veći deo razgovora i konzultacija obavljam ja, ali dosta toga učini i ona, tu je mnogo firmi kojima rukovodi, zatim lični maser, frizer i ostalo osoblje...

— Znači, teorijski je neka osoba mogla da se prijavi za razgovor sa madame Chiaparelli, da uđe i da otme Mickeyja pored svih vas?

— Teorijski... Ali, ne, ne. Svaka se osoba proverava automatski. Nego, da li vam je poseta Mickeyjevoj sobi nešto pomogla?

— I više nego što mislite, Vintboume, i više nego što mislite! Sada idem. Obavestiću vas ako nastanu neke promene.

Izašao je iz apartmana zadovoljan. Neke stvari počele su da mu se oblikuju u glavi. Onda pomisli da je vreme za kriglu piva u hotelu; uz nju je najbolje razmišljjao.

• • •

Baric izađe iz automatskog taksija-klizaljke i pričeka da taksi odjuri, povučen novim pozivom. Nije bilo mnogo sveta na ulicama Luna Cityja. Dnevno vreme naveštavalo je da će skoro noć. Bio je umoran i znojav. Proveo je trideset šest časova u zagrejanoj drugoj klasi putničkog broda na liniji Zemlja — Mesec, sa ljudima čija se usta nisu uopšte zatvarala dok su brbljali o svemu i svačemu. No, nije želeo da na sebe privuče pažnju putujući prvom klasom. Obezbedio je već ranije sobu u hotelu u kome je odsedao. Posao koji je prihvatio zahtevao je maksimalan oprez; uz to, donosio je i brdo novaca, koji je Baricu bio neophodan.

Išao je preko Champs Elysees, čudeći se neiscrpnoj mašti onoga koji je ovoj malo prometnoj ulici u Luna Cityju dao to ime. Ušao je u predvorje hotela koje je jarko svetlelo i čudno mirisalo.

— Šta je ovo? — upitao je portira koji je stajao iza pulta.

— Cveće — odgovori portir ne osvrćući se.

— To vidim. Poslednji put kada sam bio ovde toga nije bilo.

— Koliko vas nije bilo?

— Tako... sedam-osam meseci.

— A, pa da. Ovo su doneli teretnjakom sa Zemlje, pre nekoliko nedelja. Direktor kaže da su mu garantirali bar tri cvetanja. Jedino što troši dosta vode.

— Svašta — reče Baric.

— To i ja velim, ali direktor misli drugačije. Zbog posete. kaže.

Baric sleže ramenima i upisa se u knjigu gostiju. Ako nešto nije voleo, bilo je to cveće. No, sada je morao da se ispava, želi li da izvede posao dobro. U sobi se istuširao i smesta svalio u krevet.

Izgleda da je spavao prilično dugo, jer ga ni automatska budilica nije uspela probuditi. Pogledao je na svoj hronometar i zaključio da mu je ostalo još dosta vremena da se spremi.

• • •

— Šta želite? — upita konobar Barica.

— Donesite mi jedan...

— Šta?

Baric ne odgovori. Buljio je u osobu koja je sedela na drugoj strani dvorane.

— Nisam vas dobro čuo.

— Bilo šta. Donesite šta bilo.

— Koktel?

— Da. Da, može...

Baric zatvori oči i zatim ih polako otvori. Vizija nije nestala, sada ga je čak pozdravila laganim kimanjem glave. Baric zatrepta i prokle svoju sudbinu. Onda ustade i pođe prema stolu gde je sedela ta osoba, mahnuvši konobaru da mu tama donese piće. Nije više imalo smisla da se skriva.

Inspektor Gustav Mammon ga je suviše dobro poznavao.

• • •

— Gle, gle — reče inspektor Mammon. — Stari, dobri Baric! Čak i ovde si pustio korenje!

Baric se prisili na osmeh. Poznavao je dobro Mammona, suviše dobro, no radije nije želeo da se toga priseća. Morao je ovaj put da sačuva svoj mir i da starog lisca nekako zavara.

— Koliko znam, inspektore, Luna City je još slobodan i otvoren grad za sve. Ili nije tako?

Mammon se nasmeši i raširi ruke.

— Večno šaljivi Baric, ha! Pa, svakako, svakako. Čemu se uzbuđuješ? Samo sam se prijatno iznenadio kada sam te ugledao. Prilično neočekivano, zar ne? Iskustvo me je naučilo, Baric, da nas dvojicu putevi nikada ne spajaju u razonodi već u poslu. Čime se trenutno baviš?

Pitanje je bilo ovlaš i brzo postavljeno, ali je Baric osjetio zamku. Nasmešio se što je mogao nevinije.

— Sa mojom prošlošću je gotovo, inspektore. Možda je to znak da starim, ali mi je stalno bežanje od policije, izigravanje pravila i slično došlo na vrh glave. Bavim se biznisom.

Mammon podiže obrve i pogladi svoj gusti brk.

— Biznis? Kakva vrsta biznisa? Droga? Šverc? Zlato?

Baric oseti da se malo zapleo. Mammon je znao gotovo sve o njemu i nije trebalo da se nepripremljeno zaleti. Polako je otpio svoj koktel, puštajući da mu tečnost sklizne niz grlo. Bacio je pogled niz prostoriju i primetio znak. Morao je brzo da deluje.

— Ništa za vas, inspektore. Sitan biznis, ali častan. Možda je smešno, ali ja mu sada dođem kao neka vrsta turističkog vodiča.

— Turistički vodič? Kako postarijim damama i gospodi iz Luna Cityja olakšati kesu, ha?

— Ne, ne, inspektore! Rekao sam vam da je sa starom praksom gotovo! Deca. To je ono. Deca.

— Deca? — inspektorova obrva se opet podiže a ruka posegne za brkom.

— Pa, dabome, deca. Njih vodim. Male, bezbedne ture Zemlja — Mesec i obratno. Usput ponešto i ispričam, malo istorije, malo znanosti i tako... Od nečega se mora živeti.

Mammon se nasmeši. Znao je da je Baric stara lisica, vrlo vešt u krijumčarenju i skrivanju ukradenog plena, majstor za raznorazne finansijske malverzacije. Sada je ovaj posao sa turističkim putovanjima dece začelo paravan za krijumčarenje. I uvek je uspevao da se izvuče neoprljen. Osim dvaput, kada su im se putevi susreli...

No, sada je Mammon morao da rešava ovaj nepotrebni i čudni slučaj. Nije imao ni volje ni želje da se gnjavi sa Baricom, a možda je, na kraju, stara lisica i odlučila da se skrasi.., Ko bi ga znao?

— Pa, inspektore... — Baric ustade. — Bilo mi je drago da smo malo pročavrljali.

— Zar već ideš? — upita Mammon.

Baric se nakloni.

— Posao ne trpi odgode. Već me očekuju... — mahnuo je rukom iza Mammonovih leđa. Mammon se okrete. Mala skupina dece je veselo čavrljala na drugoj strani prostorije. Zavrteo je glavom, otprativši pogledom Barica, a zatim se usredotočio na svoj problem. Mickeyju nije bilo traga, a on još nije mogao sa sigurnošću da zaključi gde je nestao. Kosmodromi su bili pod paskom, pa od sinoć niko sličan Mickeyju nije otišao sa Meseca. No, Luna City je velik grad, mogao je biti bilo gde.

Kod treće krigle piva zaključio je da je hotelska soba najbolje mesto za razmišljanje. Na Barica je bio potpuno zaboravio.

• • •

A onda se inspektor Mammon iznenada seti nečega i naglo se trgne iz dremeža. Kako toga pre nije setio! Gustave, ti matori, olinjali magarče! — proklinjao je sebe dok se oblačio na brzinu. Nije baš bilo lako ugutrati glomazno telo u tesno odela starinskog kroja. Sve mu je bilo pred nosom, sve je bilo tako prozirno i jasno da ga je baš ta jasnoća odvela na slepi kolosek. Zatražio je račun od portira, no ovaj mu je rekao da sve troškove

plaća madame Chiaparelli. Nije više imao vremena za bilo kakva principijelna objašnjavanja. Osećao je da je nasamaren, vraški i prokleto nasamaren, kao neki policajski pripravnik!

Ekspres traka ga je prebacila do kosmodroma, ali je stigao da samo iz sjajne, providne kupole pogledom isprati srebrnobelu tačku raketnog broda koji je jurio prema Zemlji...

Popio je kriglu piva u kosmodromskom restoranu. Sledeći let trebalo je da čeka dvadeset četiri časa. A za to je vreme želeo još jednom da obiđe Mickeyjevu sobu. Morao je sve da potvrdi na licu mesta. Ni Zemlja nije baš toliko mala.

Ipak, sa sigurnošću je mogao da tvrdi da je Mickey na putu prema Zemlji.

• • •

Dok se vraćao na Zemlju, udobno zavaljen u sedište prvog razreda, grickao je svoj brk i razmišljao. Nije se ni najmanje žurio. Sada je znao gdje je Mickey i u to više nije bilo sumnje. Jedino mu je bilo krivo što je dopustio da ga nasamari ona lopuža Baric.

Toliku drskost nije očekivao! Mickey je bio tako blizu, da je čak gledao u pravcu gde se Micky nalazio, no nije posumnjao, nimalo nije posumnjao! Njegov poslovični tragački njuh je omanuo; bio je prevaren, ali ne i pobeđen. Oprez mu je popustio, ali morao je da zna: gde je Baric, tu je i neka teška mutljavina. A ko bi bolje organizirao Mickeyjevo bekstvo iz Luna Cityja na Zemlju nego li Baric? Niko. Baš niko.

Ipak, sve je bilo u okviru fer igre. Mickey je bio pred njim, mogao je da ga vrati madame Chiaparelli, samo da je bio malo promućurniji. Baric je bio tačka oslonca u svemu tome, kotačić koji mu je nedostajao, pogotovu što je naišao na trag u Mickeyjevoj sobi.

Valjda starim, pomisli. Ili me je atmosfera u dozlaboga zagrejanom apartmanu madame otupela. Biće da je ovo drugo, pomisli tešeći se.

Zemlju je dočekao sa olakšanjem. Nije voleo nagle promene teže, zbog svoje kilaže. Sa zadovoljstvom je udisao vlažan, prohladan zrak Julijskih Alpa, posle stabilizacijske komore. Zatim je seo u raketoplan koji će ga odncti prema cilju. Prema Mickeyju Mouseu.

• • •

Vreme je bilo sunčano i ugodno za šetnju. Lagano je prolazio predelima koje je sada posetio drugi put u.životu. Prvi put je bio dečačić i žarko je sanjao da sve ovo vidi, a sada? Sada je sve ovo gledao drukčijim očima.

Gomila dece sa roditeljima i bez njih sustiže ga i on joj se pridruži. Iz daljine je prema njima nailazila mala povorka. Da, tu su bili svi, kao i uvek, kao i onda kad je prvi put posetio ovo mesto.

Sačekao je da mu se skupina dovoljno približi, a onda je polako pristupio malenoj figuri koja je bila najgušće okružena decom. Sreo je njegov pogled. Sada je bio gotovo u dlaku isti, kao stari, znani lik.

— Pa, Mickey — upita — kako ti se sviđa dobri, stari Disneyland?

• • •

U parku iza restorana sedeli su na klupi Gustav Mammon i Mickey Mouse.

— Znači, pronašli ste me, inspektore... Mislio sam da vam to nikada neće poći za rukom, priznajem.

Mammon se nasmeši, pogladivši svoj brk.

— Možda i ne bi, da nisam video Barica i povezao njega sa tvojim telefonskim razgovorima i stvarima u sobi. Bio si prilično nemaran i ostavljao si dosta tragova. Za druge nebitne, ali za mene bitne. No, nisi uništio kasete sa snimljenim motivima iz Disneylanda na Zemlji. Nisi imao srca, mislim. Ostavio si, također, filmove o Mickeyju... Posmatrao sam te maločas. Niko nikada ne može da se više od tebe približi tom liku, niko...

— Hvala, inspektore — odgovori android. — U brzini nisam na sve mislio. Jedinu želju koju sam imao, ispunio sam. Dugo mi je trebalo dok sam stupio u vezu sa Baricom. Neprestano su me nadgledali, naročito ona sušena riba Vitnboum...

Čudno, pomisli Mammon, i ja sam pomislio, na haringu.

— ... Baric me je prokrijumčario uz ostalu decu, na to se obraća najmanja pažnja. Naravno, bio sam dosta maskiran, ali video sam dok ste razgovarali u hotelu. Baric je bio siguran da nećete ništa posumnjati, pričao mi je o vama u brodu. Mislili smo da nismo ostavili tragove.

— Tragovi uvek ostaju, Mickey — reče Mammon.

— Znači, uspela je. Dobiće natrag svoju igračku, prokleta madame Sveimajuća! Ipak je pobedila! Kupila je najboljeg policajca i dobila igru!

— Polako, Mickey, polako! Ovo sam radio za svoj ćef. Zainteresovala me je cela stvar. Androidi gotovo nikada ne beže, a bogati i prebogati naslednici još rede. Zatim, tvoje je bekstvo protivzakonito. Na Zemlji si ipak inkognito. No, reci... ova gužva, deca, sve ovo... šta će ti to?

— A zar vi onaj zlatni kavez u Luna Cityju smatrate slobodom? Tačno, imao sam sve. Na žalost, nikada me nizašta nisu pitali. Ali, ko je nas androide ikada za nešto pitao? Moj je status vrhunac obesti madame Chiaparelli, status ljudskog bića koji je kupila za mene, ako to niste znali.

— Znao sam to — Mammon kimnu.

— Još bolje. Onda znate sve. Bez svoje volje sam stvoren po želji jedne nastrane bogatašice, koja me je pretvorila u fizičku kreaturu jedne mrtve i nestale ličnosti koja je na nesreću bila njen sin jedinac. Nisam bio ni ljudsko biće, bar po liku, a ni miš. Odabrao sam da budem ovo drugo. Sin joj je voleo doživljaje jednog izmišljenog miša, čiji lik upravo gledate, sin koga nije mogla da zaboravi i koga nije mogla imati uza se. Zašto da očajava? Stvorila je surogat: mene. Krivila je sebe za smrt jedne ličnosti, a sistematski uništavala drugu. Mene. Ja znam da sam android, savršen produkt laboratorija, Ali, dat mi je i deo razuma, doziran onoliko koliko je ona želela. Ni gram više. Ali i toliko mi je bilo dovoljno da s vremenom sve shvatim. Očajavao sam posmatrajući Mary. Znate li nju?

— Znam — reče Mammon.

— Chiaparellijeva je imala staru sluškinju, još dok je njen sin, pravi Mickey, bio dete. Bila je stara i umrla je. Ali, madame Chiaparelli je želela da pobedi i samu smrt. Mogla je da napravi androida po Marynoj figuri, jer joj je telo bilo kompletno. Na žalost, od njenog Mickeyja ostali su samo atomi a njih nije mogla da reprodukuje. Zato je mene napravila.

Mammon oseti gorčinu u androidovom glasu. Ili mu se to samo učinilo?

— Sluškinji i nije potrebno mnogo pameti, svakako. Bitno je da je pored nje, da je podseća na prošlost, na njenog nestalog sina, na njegovu strast, želje i ljubavi. Jedna od njih je i ljubav prema izmišljenom mišu iz stripova. Čudno ili smešno? Tužno ili strašno? Ili je jednostavno želela da

sebe i ostale oko sebe uveri u svoju svemoć? — Inspektor je ćutao. Mickey nastavi tišim glasom. — Onda sam ponekad ludeo... šetao sam onim sobama bez kraja i konca, vrteo se ukrug i stalno ukrug. Bežanje mi je postalo opsesija. Međutim, svi moji pokušaji bili su jalovi. Madame je bila mnogo lukavija i jača. Sve dok nisam počeo kontaktirati sa pravim ljudima.

Android srete pogled čoveka sa velikim, gustim brkovima.

— Dakako, ne mislim dalje da bežim. Gde bih i pobegao? Sa ovim likom prepoznali bi me na prvom koraku. Mislim da ću poći sa vama inspektore... I ovo malo vremena u slobodi nešto mi je značilo. Idemo?

Mickey skoči sa klupe. Mammon pusti brk koji je cupkao.

— Idem samo ja, Mickey — odvrati. — Ne bih želeo da te odvajam od ove dece, koja očevidno od tebe očekuju nešto što im samo ti možeš pružiti. Pa, pruži im te snove i to varljivo nešto, Mickey. Mislim da ćeš u tome uspeti.

Android se nasmeši gotovo ljudski.

— Nije li to poraz Gustava Mammona?

— Možda. Ipak, ovaj poraz mi je pružio i zadovoljstvo koje nisam doživeo u mnogim velikim uspesima,

Androidova ruka je bila ljudski topla u kratkom stisku. Ostao je da stoji kraj klupe, posmatrajući krupnog čoveka velikih brkova, sa licem okruglim kao jabuka, kako se udaljava stazom. A onda ga velika skupina dece odvuče sa sobom.

• • •

Svi su bili tu, naravno i madame Chiaparelli. Doktor Holmes ništa nije izgubio od svoje tešiteljske poze. Vintboum je još više nalikovao dimljenoj haringi dok se trudio da zadrži svoj stav hladnog, svevidećeg sekretara madame. Mary je stajala po strani. Gotovo da je jedino ona imala normalan izgled.

Ali, to je samo android, pomisli Mammon. Ništa drugo. Gledaj ove druge, staro momče, oni su ljudi, živa, misleća bića.

— Kakve nam novosti donosite, inspektore? — Madame Chiaparelli je delovala trezveno i mirno. Doktor Holmes je verovatno pripisivao sebi

zaslugu za to.

— Nikakve, madam. Moja potraga nije urodila plodom. Verovao sam da sam na tragu, ali sve je palo u vodu, pardon, izjalovilo se. Na naseljenim planetima, na žalost, ima mnogo mesta gde se Mickey mogao sakriti. No, istraga se nastavlja. Žao mi je.

Lagao je, a znao je i zašto. Nije mu bilo nimalo krivo.

— Hvala, inspektore. Charles će se pobrinuti za troškove i vaš honorar, s obzirom da ste ovo radili izvan redovne dužnosti.

Inspektor se nasmeši.

— Nikako, madame. Ovo sam radio za svoje zadovoljstvo. Žao mi je što nisam uspeo.

Ostavio ih je začuđene. Imao je utisak da je i madame ovaj put bila zatečena.

Pred vratima ga je sustigaq Vintboum.

— Šteta, prava šteta, inspektore. Nadam se da se ovo neće odraziti na vašu reputaciju :..

— Ne brinite, Vintboume. Vi mi ne dajete ocene.

— Bilo mi je drago, inspektore... — Vintboum pruži ruku koja osta da visi u vazduhu.

— Shvatam vas, Vintboume. Vi biste na Zemlji bili dobar advokat, ili ste to već bili?

Sa zadovoljstvom je primetio da su se na Vintboumovu licu pojavili crveni pečati.

• • •

U brodu se opustio, raskomoćen. Kroz glavu su mu prolazili poslednji događaji i razgovor sa malim androidom.

U redu je, staro momče, nešto si uradio. Možda nije sve najbolje, ali si uspeo — pomisli. Pre nego što je zapao u san seti se svog pribora za ribolov. No, za to je imao i previše vremena.

Edmond Hamilton:

The Dead Planet

Preveo Božidar Stančić

Mrtvi planet

Planet je bio malen i na prvi pogled na njemu nije bilo ničega zloslutnog. Činilo se da je mračan, hladan, beživotan, ali bez znakova da u njemu tinja nekakva opasnost. Pitali smo se hoćemo li poginuti kad se naš brod sruši na taj planet.

Tharn je rukovao komandama. Sva trojica obukli smo hermetička kombinezone, nadajući se da će nas oni možda spasiti budemo li se naglo spustiti. U teškim metalnim skafandrima izgledali smo kao neobični veliki roboti, kao tri metalne kugle s pokretljivim i mehaničkim rukama i nogama.

— Samo da se to nije dogodilo ovdje! — obeshrabreno će Dril u interfon. — Ovdje, u ovom pustom i najnepoznatijem dijelu galaksije!

— Imamo sreću što smo se našli u solarnom sustavu kad je krepao energetski blok — promrmljao sam.

— Sreću, Oroc? — ponovi Dril gorko. — Sreću što produžujemo život za nekoliko dana agonije? To je sve što možemo očekivati od ovoga mjesta.

Tlo što se pružalo ispod nas zbilja je djelovalo zastrašujući na nas zvjezdane istraživače i brodolomce. Planet je smješten u krajnjem rubu galaksije, a središte mu je bilo staro tamnocrveno sunce, već na izmaku.

Šest je planeta lebdjelo u orbiti oko te zvijezde na zalazu. Padali smo prema najbližem planetu, koji nam se činio najpogodniji za život... možda. No, sad smo mogli jasno vidjeti da ondje nije moguć nikakav život. Bila je to kugla bez atmosfere, pod pokrivačem vječnoga snijega i leda.

Ostalih pet planeta djelovalo je još bezizglednije. A pravac i nismo više mogli promijeniti. Pitali smo se hoće li šest energetskih agregata, sada preopterećenih, imati dovoljno snage da smanje brzinu spuštanja i spase nas od trenutne smrti.

Smrt se približavala, znali smo, a ipak smo ostajali na svojim mjestima. Nismo bili heroji, ali pripadali smo Zvjezdanoj službi, pa iako to ispunjava slavom, ne znači da ne živimo stalno u sjeni smrti, pa se čovjek i navikne.

Mnogi su pripadnici Službe našli smrt pri pothvatima da se izrade karte galaksije. Od svih istraživačkih brodića koji su, kao i naš, pošli u zapisivanje položaja zvijezda, samo dvije trećine, pa i manje, vratilo se u bazu. Ostalima se dogodila nesreća... ili su im krepali preopterećeni agregati, kao sad nama kad smo pokušavali umaći masi međuzvjezdanih krhotina.

— Uskoro ćemo dodirnuti tlo — dopro je do nas Tharnov mirni glas. — Pokušat ću uzdignuti brod, iako su slabi izgledi. Svežite se.

Metalnim smo rukama svezali opasače, koji će nam možda omogućiti da preživimo. Dril je promatrao planet što je rastao ispod nas.

— Čini se da je dolje mjestimice gusti sloj snijega. To će malo ublažiti dodir s tlom.

— Da — odvrati ravnodušno Tharn. — Ali tada će brod uroniti u snijeg. Na ledu, ako se i razbije, zapazit će ga, u slučaju nesreće, brod koji bude prolazio.

U tom sam trenutku bio ponosan što sam u Zvjezdanoj službi i gotovo sam potcijenio opasnost kojoj smo jurili u susret. Ta divna hrabrost, kao najznačajnija karakteristika Službe, omogućila je našoj vrsti da se udalji od našega malog planeta do najudaljenijih područja galaksije. Istraživači bi mogli umirati jedan za drugim, ali bi se osvajanje svemira nastavljalo.

— Evo nas — promrmljao je Dril gledajući dolje. Ledenobijela površina pustoga planeta jurila je prema nama vrtoglavom brzinom. Napetih sam živaca čekao da Tharn nešto poduzme. A on je čekao do posljednjeg trenutka i tada je aktivirao motor. Dva su posljednja generatora zagrmjela. No, oni neće moći izdizati više od nekoliko sekundi, a onda će i oni posustati. No, i to je bilo dovoljno Tharnu da usmjeri padajući brod koristeći se vibracijskim pražnjenjem pogona kao kočnicom.

Aterirati »na noge« više je rezultat sreće nego spretnosti. Svijest ne može prosuditi beskrajno sitnu razliku između nesreće i preživljavanja. Mrva potiska više i promašili bismo, odbivši se, a mrva premalo i razbili bismo.se.

Tharn je imao sreće — ili samo pilotskog nagona? Sve se završilo u trenu. Brod je pao, generatori su zaurlali, uslijedio je udar i zatim tišina. Brod je ležao na boku, na ledu. Krma se zgnječila i raspala na jednom mjestu. Zrak je išištao, ali za nas u skafandrima to nije imalo posljedica. Dakako, dva preostala generatora crkla su od napora da ublaže naš pad.

— Uspjeli smo! — Dril je iz očaja prešao u oduševljenje. — Nisam vjerovao da imamo bilo kakve šanse. Tharne, ti si pilotski as nad asovima!

No, čini se da je u Tharna uslijedila reakcija pražnjenja nakon živčane napetosti. Otkopčao je remen kojim se bio vezao, pa ustao i pogledao kroz okno.

— Zasad smo sačuvali kožu — promrmljao je — ali smo u kaši.

Postali smo svjesni te istine kad smo mu prišli. Ovaj mali planet na rubu galaksije bio je jedan od najpustijih koje sam ikad vidio. Na njemu samo led, tama i hladnoća. Led je širio svoju bjelinu. Nije bilo atmosfere, snijeg koji smo zapazili bio je samo smrznuti zrak. Sleđena ravnica pod mračnim nebom, od kojeg su dvije trećine bile prazne. U jednoj trećini blistale su zvijezde galaksije. Planet na koji smo se spustili bio je samo predstraža.

— Generatori su nam pregorjeli, a nemamo dovoljno legura za varenje kako bismo obnovili kaleme — primijeti Tharn. — Ne možemo ni uputiti poziv za pomoć našim slabim odašiljačem. A i rezerva zraka će se iscrpsti. Izvući ćemo se ako na ovom planetu nađemo dovoljno tantala, terbija i drugih metala potrebnih za leguru visoke otpornosti, pa da obnovimo kaleme. Drile, izvadi radio-sondu.

To je instrument koji nam je služio pri kartografskim istraživanjima za otkrivanje naslaga metala na nepoznatim planetima. Sonda je projicirala široke mlazove vibracija koji su se mogli podesiti tako da odbijaju zrake pri svakom željenom elementu. Taj praktični aparat pronalazio je naslage i odmah izračunavao položaj.

Dril je podesio instrument frekvencije na tražene rijetke metale pa čekao mičući cijev projektora prema kutu traženja.

— Zbilja imamo sreće! — poviče onu — Sonda označava da ima terbija, tantala i drugih metala koji su nam potrebni. Pod ledom, nedaleko odavde.

— Prelijepo da bi bilo istinito — rekao sam iznenađen. — Nikad ne

nalazimo sve te metale zajedno.

— Načinit ćemo saonice — Tharn je brzo planirao — i na njih staviti pomoćni strujni blok i uspostaviti dezintegrirajući mlaz da razbijemo led. Moramo uzeti kablove i kolotur i načiniti nogare.

Sve je brzo bilo gotovo. Izašli smo na led vukući saonice i materijal. Tištala nas je zloslutnost leda i pustoši pod otvorenim nebom u izvangalaktičnom prostoru. Sretali smo već puste planete, ali nikad tako jadne.

Pregršt zvijezda naše galaksije zalazila je pod obzorje dok smo koračali, pa je postalo još mračnije. Naše kriptonske svjetiljke brazdale su bijelu stazu u tami, a mi smo, ponekad posrćući, koračali, jer su nam se stopala sklizala po ledu. Dril bi ponekad stao i provjeravao podatke na sondi. Poslije nekoliko sati hoda, podigao je glavu i dao nam znak.

— Ovdje je. Zacijelo ima naslaga metala na oko pedesetak metara ispod nas.

Nije se baš činilo ohrabrujuće. Bili smo na valovitom ledenom tlu i nismo očekivali da bismo na takvom položaju našli ležište rijetkih metala. No, o Drilovim se tvrdnjama ne raspravlja. Skinuli smo sve potrebno sa saonica, stavili u pogon malu atomsku turbinu i uključili saonicu dezintegrirajućeg mlaza. Tharn je uperio zrake na led i ubrzo načinio žlijeb od tri-četiri metra u sloju leda. Zatim se otvorila rupa, mlaz je prolazio kroz tlo kao kroz maslac, a onda se odjednom odbio i vrcnule su iskre i plamen. Tharn je odmah prekinuo dovod struje.

— Došli smo do stijene koja sadrži metal.

Dril se začudio.

— Ali još bismo morali produbiti rupu za dvadesetak metara do ležišta.

— Ući ćemo u rupu i pogledati — reče Tharn, — Pomozite mi da namjestim nogare.

Ponijeli smo debele grede i sad smo ih rasporedili u čvrsti tronožac iznad otvora. Debeli se kabel odmatao na na kotačiću dok smo silazili. Trebalo je, zapravo, da odemo samo dvojica, ali nitko nije želio ostati gore na sumornom ledu, a nitko nije želio silaziti sam, i tako smo silazili u sanduku svezanom za kabel.

— Vladamo se kao djeca a ne kao prekaljeni zvjezdani istraživači! — podviknuo je Tharn. — Podnijet ću našim psiholozima izvještaj o uznemirujućim efektima uvjeta što vladaju na planetima na rubu galaksije.

— Jeste li ponijeli mlazne pištolje? — zapitao je iznenada Dril.

Ponijeli smo ih, dakako, premda nismo znali zašto. Zbog nekoga neodređenog straha...

— Hajdemo — naredio je Tharn.

Polako smo se spuštali u rupu. Dril je prema dnu uperio kriptonsku svjetiljku. Nakon nekoliko desetaka metara viknuli smo iznenađeni. Zapazili smo prepreku. Pod ledom je bio debeo sloj providnog metala i mlaz ga je probio. Ispod rupe koju je spalio mlaz nije bilo ničeg, samo praznina, golemi prazni prostor.

No, Tharnov je glas treperio od uzbuđenja kad je rekao:

— Pogledajte! To sam si i mislio!

Mlaz kriptonskog svjetla, uperen u prazninu ispod nas, otkrivao je zaprepašćujući prizor. Pod ledom pružao se nekakav grad. Metropola zgrada od bijelog betona, jedva vidljivih u slabom svjetlu svjetiljke. Cijeli je grad bio pod golemom metalnom kupolom, što je podnosila teret nakupljenog leda iznad sebe.

— Mlaz dezintegratora probio je led i ovu kupolu — objasnio je Tharn uzbuđen. — Možda taj mrtvi grad počiva ovdje već cijelu vječnost.

Mrtvi grad? Jest. Nismo zapažali tragova života na mračnim ulicama dok smo silazili. Bijele avenije, pročelja, koridori i neboderi bili su šutljivi i prazni. Ovdje nije bilo zraka, pa nije moglo biti ni stanovnika. Stigli smo na ulicu, pričvrstili kabel i ogledali se. Zatim smo sva trojica u isto vrijeme viknula od iznenađenja. Oko nas se pojačalo svjetlo, najprije kao nježno praskozorje, pa zatim blago svjetlo.

— Ovo mjesto nije mrtvo! — poviče Dril. — Ovo svjetlo...

— Svjetlo može biti uključeno automatski — objasni Tharn. — Ti su stanovnici bili znanstveno napredni, zacijelo su bili u stanju instalirati takav mehanizam.

— To mi se ne sviđa — promrmlja Dril. — Imam dojam da je to ukleti

grad.

I ja sam imao takav dojam. Zapravo nisam osjetljiv na zagonetke, inače me ne bi primili u Zvjezdanu službu. Ipak, neka nejasna slutnja, dosad neznana potištenost, pritiskala mi je duh. U dnu svijesti bujala je neodređena predodžba o strahoti što se nadvila nad tim gradom tišine.

— Došli smo po metal i našli smo ga — primijetio je odlučno Tharn. — Svjetlo nam neće nanijeti zla, naprotiv, pomoći će nam.

Dril je aktivirao radio-sondu i pogledao brojčanik. On je pokazivao da su metali nedaleko od nas. A tamo je bila neka golema visoka zgrada, kojoj je vrh gotovo dodirivao kupolo. Uzeli smo je kao orijentir i pošli prema njoj. Zacijelo smo izgledali neobično u našoj grotesknoj opremi koračajući tom metropolom tišine i smrti, tajnovito obasjanom.

— Grad je zacijelo vrlo star — Tharn će tiho. — Jeste li zapazili da zgrade nemaju krovišta? Znači da su stariji...

— Tharn! Oroc! — viknuo je Dril uzmaknuvši i zgrabivši mlazni pištolj. Zapazili smo stvorenje u istu čas. Kretalo se prema nama pokrajnom ulicom koju smo prošli. Ne bih ga mogao opisati. Nije nalikovalo ni na kakav oblik života. Bilo je to čudovište, bila je to masa crnog mesa što je mijenjala oblik, jedan gnusniji od drugoga, vrlo brzo klizeći prema nama.

Nije bila potrebna mržeja i strah da bi nam pokazali da je to tijelo neprijateljsku nastrojeno. Sva trojica smo opalili u isti čas. Stvorenje se povuklo nevjerojatno brzo i nestalo između zgrada. Počeli smo trčati, ali je ono nestalo.

— Galaktičkih ti bogova! — prsne Dril drhtavim glasom. — Što je to bilo?

I Tharn je bio iznenađen.

— Ne znam. Vidjeli ste da je bilo živo i da je brzo reagiralo na naše pucnje što znači da je inteligentno i odlučno.

— Normalno tijelo ne bi moglo živjeti u toj ledenoj pustoši — primijetio sam.

— Možda tu ima više oblika života i tijela nego što mislimo — promrmlja Tharn. — No, ta stvorenja nisu mogla sagraditi ovakav grad...

— Evo još jednoga! — prekinuo sam ga ja usred rečenice. Drugo crno strašilo kretalo se poput golemog crva, ali čim smo podigli oružje, sakrilo se.

— Idemo dalje — opet će Tharn, premda više ne tako črrsto... — Metali koji su nam potrebni u ovoj su zgradi ili negdje blizu, pa ako ih se ne dočepamo, možemo samo umrijeti na ovom ledu.

— Možda ima i groznijih smrti nego biti zaleđen gore — primijetio je Dril promuklo. No, krenuo je s nama. A hod po tim osvijetljenim sablasnim ulicama bio je mučan. Počelo se pojavljivati mnoštvo crnih čudovišta u tom mrtvom gradu. Otvorili smo vatru na njih, ali smo ubrzo prestali jer ih nismo mogli pogoditi. Nisu se približavali da bi nas napali. Činilo se više da nas slijede i nadziru. Bilo ih je sve više, bili su sve gnusniji i prijeteći kad smo se približavali neboderu. A strašnije od tih zastrašujućih stvorenja bili su valovi groze i straha što su nam opsjedali duh. Pritisak koji smo osjećali od početka, sad je postojao sve mučniji.

— Očito smo pod psihološkim napadom ne baš gostoljubiva porijekla — napomenuo je Tharn — vjerojatno zato što se približavamo neboderu.

— Taj je planet na granici galaksije — podsjetio sam ga — i možda su neka neopisiva stvorenja iz našeg svemira došla da se nastane u ovom ugašenom gradu.

Mislim da bismo u tom trenutku okrenuli leđa gradu da nas nije smirio Tharn:

— Tko god bilo to stvorenje, koje se trudi da nas potisne i otjera, ono se i samo boji nas — ustvrdio je. — To znači da se možemo suočiti s tom silom na ravnoj nozi.

Približili smo se širokoj terasi pred nadsvođenim ulazom u zgradu. Koračali smo kao omamljeni psihološkim napadom što je potkopavao našu hrabrost. Zatim je došao vrhunac.

Visoka ulazna vrata nebodera otvorila su se polako. Iz zgrade je izišlo krupno stvorenje koje se kretalo gegajući se i čiji nas je izgled zaustavio na mjestu.

— Nije to nikad došlo iz naše galaksije — primijeti Dril promuklo.

Stvorenje je bilo krupno, crno, a njegov je oblik ulijevao strah. Kao neka

šćućurena muljevita rakovica crnih krakova, što nisu ni ticala ni ruke. Oči su mu bile tri otvora trokutasto postavljena na glavi, iz kojih je šibalo hladno zeleno svjetlo i koje su nas promatrale hipnotičkom snagom. Pod tim gnusnim licem bez podbratka napuhavala se i ispražnjavala respiratorna kesa dok nam je stvorenje prilazilo silazeći niz stube.

Mlazovi svjetla iz naših svjetiljaka obasjavali su to čudovišnu strašilo, ali je ono i dalje teturalo prema nama.

Dril je kriknuo i pokušao uzmaknuti, a ja sam bio pripravan da ga slijedim, ali je Vharn povikrruo:

— Gledajte! Ovo čudovište diše!

Shvatili smo začas, a zatim sam se sjetio: stvorenje diše, a zraka nema!

Tharn je zakoraknuo, bio je doista hrabar. Koračao je ravno prema čudovištu. I kad je bio sasma blizu, golemog je čudovišta nestalo, a u isti čas je nestalo i onih manjih strašila na ulicama iza nas.

— To, dakle, nije bila zbilja? — zapita Dril.

— Nije, bila je to projekcija hipnotičke iluzije — objasni Tharn. — Kao i ono prije. Čim sam zapazio da diše, pomislio sam da su nestvarni.

— Dakle, onaj koji je uključio hipnotički napad, nalazi se u zgradi? — zapitao sam polako.

— Da, s metalom koji nam je potreban. Ući ćemo — odlučno će Tharn.

Kad smo se uspinjali, neprekinuti val strahotnih misli pritisnuo nas je. Kao da me zgrabilo ludilo kad smo otvorili vrata. A čim smo ušli u prostrani bijeli brod, pritisak je prestao. Naš omamljeni duh se oslobodio straha. Kao da smo izašli iz golemog džepa mraka galaksije u novi bistar svijet.

— Slušajte ... čujem... — šapnuo je Tharn.

I ja sam čuo, ne baš govor već zvukove, mentalne valove što su u naš duh unosili iluziju zvuka. Glazbe. U početku slabašne i daleke, ali sve glasnije, da bi se slila u krešendo skladnih glasova i instrumenata. Takve glazbe nismo nikad dotad čuli, ali nas se dojmila svojim trijumfalnim tonovima.

Gromki su tonovi evocirali divovske bitke, nade i razočaranja jedne vrste. Ukočili smo se suspregnuta daha slušajući tu nadnaravnu simfoniju slave i poraza.

— Dolaze — tiho će Tharn promatrajući golemi bijeli brod.

Vidio sam ih, no, sad me, začudo, nije bilo strah, premda je ovo bilo još neobičnije. Duga povorka prikaza približavala nam se, stanovništvo toga mrtvog svijeta, narod iz prošlosti. Nisu nam nalikovali, ali su bili uspravni dvonošci, a oblik tijela im je bio nalik našem. Ne bih znao drukčije opisati.

Glazba je došla do vrhunca i utihnula. Siluete su se zaustavile i promatrale nas. Prvi od njih, vjerojatno šef, počeo je govoriti i glas mu je dopro do naše svijesti.

— Tko god bili, ne morate se bojati — rekao je. — U ovom gradu nema života. Sva stvorenja koja ste vidjeli, sva strahota koja vas je obuzela, čak i mi koji sada s vama razgovaramo, sve su to samo prikaze projicirane telepatskim snimkom programiranim tako da se uključi automatski čim netko uđe u grad.

— To sam i mislio — promrmlja Tharn. — Drukčije nije moglo biti.

Vođa prikaza nastavi:

— Naš je narod nestao davno, po vašem računanju vremena. Rođeni smo na ovom planetu — spomenuo je ime koje je nemoguće ponoviti — davno u prošlosti. Dosegli smo moć i razboritost, zatim i slavu. Naša znanstvena dostignuća odvela su nas u druge svjetove, na druge zvijezde i napokon u istraživanje i u kolonizaciju cijele galaksije. Tada nas je zadesila velika nesreća. Iz dubine izvangalaktičkog svemira nahrupili su okupatori, toliko različni da nisu mogli živjeti u savezu s nama. Rat je bio neizbježan: mi smo željeli sačuvati galaksiju, a oni su je htjeli pokoriti. Nisu to bila materijalna bića, bila su od fotona, čestica napona snage, nasilja... pokretljivi oblaci što su se mogli združivati u bezgraničnoj aktivnosti. Oni su nas tjerali od zvijezde do zvijezde, raspršili nas na tisuću svjetova. Napokon smo se utvrdili u posljednjoj tvrđavi. Da je bilo nade za suradnju i stvaranje nove civilizacije s tom rasom u budućnosti, prihvatili bismo i poraz. Ali to je onemogućivala njihova ograničena inteligencija. Nikad oni neće dostići civilizaciju, nikad to neće dopustiti bilo kojoj vrsti u galaksiji. Zato smo odlučili da ih uništimo prije nego što sami umremo. Ta su stvorenja bila proizvod snage i samo ih je sila mogla uništiti. Pretvorili smo

naše sunce u energetsku golemu centralu zabivši u nj nekoliko planeta i mjesec kako bismo izazvali kataklizmu. Iz našeg je sunca šiknuo divovski val energije, koja je uništila te fotone u pražnjenju kozmičke energije. I za nas je to bio kraj. No, mi smo prije toga sagradili ovaj podzemni grad i u njemu skupili sva otkrića i našu mudrost za dobro buduće ere. Jednoga će dana novi oblici života doseći civilizaciju u galaksiji, jednoga će dana istraživači s drugih planeta stići ovamo. Ne budu li dovoljno inteligentni da se posluže moćima sabranim ovdje, naši telepatski napadi će ih otjerati. No, budu li dovoljno inteligentni da razaberu putokaz koji smo ostavili, shvatit će da je to bila samo iluzija i ući ipak u neboder koji čuva naše tajne. Vi ste izdržali to iskušenje i vama, bilo koje da ste vrste, predajemo naše znanje i moći. U ovoj zgradi i na nekim mjestima grada naći ćete sve što smo ostavili. Poslužite se time razborito za dobro galaksije i svih njezinih vrsta. A sad, od nas u prošlosti vama u budućnosti — zbogom.

I prikaze su nestale i mi ostadosmo sami u tihom i bijelom brodu.

— Svemira ti! Kakva je to vrsta morala biti! — reče Tharn. — Ispuniti sve ovo, umrijeti srušivši prijetnju koja bi bila vječni bič za galaksiju i naći načina da prenesu sve svoje spoznaje u budućnost!

— Da vidimo možemo li pronaći te metale — požurivao ga je Dril drhtavim glasom. — Sad samo želim otići odavde i popiti čašu sankve.

Otkrili smo mnogo više od traženih metala u tom divnom skladištu nepoznate znanosti: generatora boljih od naših, a lako postavljivih. Ne bih govorio o onome što smo našli ondje. Zvjezdana služba već to sve razgledava i analizira riznicu nestalog znanja, a zaključci će biti predočeni svima u galaksiji kad za to dođe vrijeme.

Mučan je bio posao prenijeti u brod generatore, ali je bila dječja igra instalirati ih. Čim smo zavarili ploču na oštećenom mjestu oplate, bili smo pripravni da odletimo.

I dok je naš brod poput strijele jurio preko vječnoga mraka ovoga zaleđenog planeta, pa kad smo prešli njihovo malaksalo sunce, i pošli prema svojem planetu, Dril je izvadio bocu sankve.

— Svucimo te proklete kombinezone, a zatim ću si priuštiti dobar gutljaj!

Skinuli smo skafandere s olakšanjem, sklopili svoja umorna krila i zagladili svoje razbarušeno perje. Pogledali smo se, nas tri ptice iz Riegela,

dok je Dril punio čaše ružičaste sankve. Na kljunastom Tharnovu licu, u njegovim zelenim očima, vidio sam da mislimo isto. Podigao je čašu pandžama.

— »U čast te velike nestale vrste, kojoj naša galaksija duguje sve — rekao je. — Pijemo za svijet kojem su oni dali svoje ime. Pijemo za Zemlju!

Isaac Asimov:

A Loint of Paw

Preveo Hrvoje Prčić

Rupa u zakonu

Nije bilo sumnje da se Montie Stein lukavom prijevarom dočepao više od sto tisuća dolara. Također nije bilo sumnje da je uhapšen jedan dan nakon isteka zakonskog roka zastrijevanja krivice.

Njegov način izbjegavanja hapšenja u tom vremenskom intervalu doveo je do epohalnog procesa Države New York protiv Montgomeryja Harlowa Steina, sa svim svojim posljedicama. Bilo je to uvođenje četvrte dimenzije u zakone. Jer, vidite, nakon prijevare kojom je došao do sto hiljadarki i nešto sitniša, Stein je hladnokrvno sjeo u vremenski stroj, koji je posjedovao ilegalno, i podesio kontrole na sedam godina i jedan dan u budućnost.

Obrana je jednostavno postavila problem. Skrivanje u vremenu u osnovi se ne razlikuje od skrivanja u prostoru. Ako vlast nije uspjela otkriti Steina u toku sedam godina, to je njen problem.

No, javni tužilac je iznio da zakon o zastrijevanju nije donesen za igre između zakona i kriminalaca. Ta je milosrdna mjera donijeta da se prijestupnici zaštite od beskrajnog straha od hapšenja. Za neke je prijestupe dovoljna kazna i određeno razdoblje strahovanja od zatvora. Ali Stein — inzistirao je javni tužilac — nije ni dana strahovao.

Obrana je ostala mirna. Zakon nije ništa govorio o razmjeru optuženikova straha i tjeskobe. Jednostavno je postavljeno vremensko ograničenje. Tužilac je replicirao da Stein nije proživio to vrijeme. Obrana je tvrdila da je Stein sada sedam godina stariji nego u vrijeme delikta pa je prema tome živio u tom razdoblju. Tužilac je to poricao, a obrana je podnijela Steinov izvod iz matične knjige rođenih. Rođen je 2973. U vrijeme delikta — 3004. godine — bio je u 31. godini, a sada, u 3011, njemu je 38 godina. Tužilac je urlao da je fiziološki Steinu samo 31, a ne 38 godina. Obrana je vrlo mirno iznijela da zakon, kad jednom prizna nekome mentalnu zrelost, prati samo njegove kronološke godine, koje se

utvrđuju datumom rođenja i datumom određenog dana.

Javni tužilac, potpuno raspaljen, kleo se da će, ako se Stein pusti na slobodu, polovina zakona postati neefikasna.

— Pa onda promijenite zakone — odgovorila je obrana. — i uzmite u obzir vremenska putovanja, ali dok se zakon ne promijeni, provedite ga onako kako je napisan.

Sudac Neville Preston razmatrao je tjedan dana taj problem i onda donio odluku. Bila je to prekretnica u povijesti prava. Stoga mnogi nepravično sumnjiče suca Prestona da je podlegao neodoljivoj želji da izrekne frazu koju je izrekao.

Njegova je presuda glasila doslovce: »PRAZNINA U VREMENU SPAŠAVA STEINA«.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Scott Sanders:

The Anatomy Lesson

Prevela Ingrid Jurela-Jarak

Vježba iz anatomije

Kad sam stigao u Anatomsku knjižnicu, sve su kosti već bile izdate studentima. Svuda uokolo studenti su se naginjali nad drvene kutije, u hodnicima i snack-barovima, prikupljajući noge i ruke i bilježeći dijagrame u svoje bilježnice. Na polovini stolaca bili su klimavi kosturi, dok su drugi ležali po stolovima poput kakva naplavljena drvlja i prljali ih. Budući da ću sutra odgovarati to gradivo, zamolih knjižničarku da još jednom u spremištu potraži kakvu kutiju s kostima.

— Ali, kažem vam, sve su već izdane — reče mi, gledajući me oštro ispod golemog pramena kuštrave, tamne kose, poput kakve krvoždne životinje zarobljene među grmljem. Koliko joj je studenata samo dosađivalo ove večeri?

— Možda imate neki oštećeni kostur? — ustrajao sam nastojeći da bar nešto dobijem. — Neki krnji?

Odmjeravala me oštrim pogledom, i ne opažajući moj osmijeh, proračunavala u koju bi me kutiju za kosti mogla staviti pošto bi me pojela za večeru. Na oči joj pade sjenka, neka stalna tuga, poput nacrtane suze na licu nekog klauna.

— Nepravilni? — ponovi i okrenu se.

Kad sam vidio da se vraća, uzdahnuh od olakšanja. Tek kad je nečujno ušla u spremište, spazih da na rukama ima rukavice. Zacijelo je vrlo sitničava, pomislio sam. Ne želi uprljati ruke prašinom i plijesni s tih kostiju.

Dok sam čekao da mi donese primjerak, promatrao sam kralješnice nagnutih studenata svud oko mene koji su se mučili nad dijelovima kostura. Pet lumbalnih kralješnjaka, sedam cervikalnih, i otprilike tucet toralnih: ponavljao sam ta imena i malo učvršćivao svoje samopouzdanje.

Uskoro se knjižničarka vratila noseći kutiju. Bila je veličine sanduka za naranče, drvena i malo prljava od godina i truleži. Metalni zatvarači koji su je držali zatvorenom bili su blijedo zeleni. Nije čudo što je nosila rukavice.

— Ovaj je za ograničenu upotrebu — istakla je gurajući kutiju preko pulta.

Oklijevao sam držeći ruke na kutiji kao da sam joj provjeravao toplinu.

— Onda, hoćete li je ili nećete? — upita me.

Bojao sam se da će je vratiti u arhiv, pa jednom rukom zgrabih sanduk, dok sam drugom potpisao posudba.

— Neki stari tip? — pristojno je upitah.

Nije se nasmijala.

Okrenuh se noseći sanduk. Teret je bio lakši no što se doimao, kao da se u toku godina isušilo drvo. Možda ću umjesto kostiju pronaći samo gomilu prašine. Pod prstima sam osjećao hladnoću metalnih kopči.

Nakon kraćeg traženja našao sam malo prostora na podu pokraj nekog mršavka čiji su laktovi i koljena provirivali kroz odjeću kao krakovi morskog čudovišta iznad mora. S naporom sam pokušavao otvoriti kopče na sanduku, i one su prilično nevoljko popustile. Šarke su zaškripale i na trenutak se sve oči upriješe u mene, a zatim, se vratiše proučavanju.

U kutiji sam našao uobičajene pretince za kosti, lagane poput ptičjih krila, ali umjesto da su bile pokrivene tkaninom ili plastikom, kao obično, bile su pokrivene nekim metalom boje bakra koji je bio kao zakitan olovom. Svaka je kost točno pristajala u svoj metalni džep. I ne pogledavši bilješke, pun samopouzdanja prihvatih se slaganja noge, spajajući tarzalnu kost s onom metatarzalnom. Ali vrlo brzo sam shvatio da ima previše kostiju. Svaka je imala malo čudan oblik — po jedan izdanak ondje gdje ga nije trebalo da bude, ili neku rupu pod pravim kutom, drugačije no što je bilo općepoznato. Jedini način da se sve kosti stave na pravo mjesto bio je da se slože u neko sedmoprsto čudovišta čije je stopalo bilo malo veće od stopala odraslog muškarca, jednako dugih članaka nožnih prstiju, a na kostima gležnja bile su neke izbočdne za... što? Krila? Peraje?

To me nagnalo da se vratim na svoj tekst iz anatomije. No ma koliko dugo proučavao dijagrame, nisam shvaćao što je posrijedi kod ove noge.

Izvježbanom kretnjom zagreboh nožem po kosti, što me uvjeri da je riječ o pravim kostima. Ali od kakvog li samo čudovišta? Osjećajući se pomalo krivim, kao da sam svojim neznanjem omogućio rođenje ovog stvora, osvrnuh se po učionici, gledajući nije li tko to opazio. Posvuda su se žive lubanje — proučavajući — naginjale nad mrtve, potpuno zadubljene u posao, i ne opažajući me. Činilo se da me je samo knjižničarka postrance pramatrala kroz svoju zamršenu kosu. Brzo vratih nožne kosti svaku u svoj odjeljak.

Onda se prihvatih ruke koja se mogla pohvaliti ne sa sedam, nego sa šest prstiju. Bilo mi je potpuno jasno da su tu dva palca, svaki na drugoj strani ruke, a svi ostali prsti mogli su se saviti prema gore i prema dolje, tako da su obje strane ove neznane šake služile kao dlanovi. Na jednoj strani ručnog zgloba bila je neka udubina, a na drugoj izbočina, pa se činilo da se na tu šaku može pričvrstiti druga. Potajno se sagnuh nad svoj nevjerojatan kostur i pri tome sam želio samo to da me ne vidi netko od studenata.

Nakon dugotrajna mučenja oko cjevanice i ključnjače — svaka je kost bila prepoznatljiva, ali malo drukčija od ljudske — pažljivo sam otpakirao kosti glave. Najviše sam se plašio baš tih kostiju. Već sama činjenica da su sve bile razbacane, bila je dovoljna, jer su inače kosti glave bile skupljene u posebnu kutiju. No videći ih na kupu, bilo mi je još gore. Pristajale su zajedno složene samo na jedan način, ali mi se to učinilo tako strašnim da sam triput iznova slagao glavu. Zacijelo je postojala samo jedna čeljust, no nevjerojatno široka, i samo dvije rupe za uši. Ali bilo mi je jasno da je glava sama po sebi dvostruka, kao da su dvije bile stisnute zajedno, kao par trešanja na jednoj peteljci. Svaka hemisfera mozga imala je svoju lubanju. Otvor za nos bio je na uobičajenom mjestu kao i otvori za dva oka. Ali usred široka čela, kao ispust na kadi, bio je otvor za treće oko.

Potpuno nemoćan pred ovim čudovištem, zatvorih svoje bilješke iz anatomije. Nagnut nad njim kako bih spriječio da ga netko od studenata vidi, dugo sam zurio u ta tri oka i spojene lubanje koje su se širile poput dva spojena mjeseca. Ne, odlučno sam rekao u sebi, nije moguće da je postojao takav stvor. Bila je to nečija slana šala, namjerno napravljena da mi poljulja znanje iz anatomije. Ali neću pasti na taj štos. Ljutito rastavih tu lažnu lubanju, ugurah kosti u njihovo metalne odjeljke, zatvorih kutiju i odnesoh je do pulta.

— To je vama možda smiješno — rekoh — ali ja moram položiti ispit?

— Smiješno? — upitno će knjižničarka.

— Ova stvar — rekah i lupih po kutiji podižući oblačić prašine. — To je neka krivotvorina, potpuno nemoguća stvar — nastavih kad je podsmješljivo podigla obrvu.

— Je li? — upita me rugajući se i stavivši ruke u rukavicama na kutiju.

— To čak i nije neka dobra šala — nastavio sam bijesno. — Niko tko zna nešto anatomije neće pasti na taj štos.

— Zaista? — upita skidajući rukavicu s jedne šake. Zaželio sam zaviknuti na nju i pobjeći prije no što je otkrila ruku. Ali bio sam kao začaran pomicanjem rukavice i pojavom ružičaste kože.

— I sama sam u početku teško mogla povjerovati u to — govorila je otkrivajući mi ruku dlanom prema gore.

Bilo mi je lakše kad spazih da ima samo pet prstiju. Ali mesnati brežuljak na ruci bio je upaljen i natečen kao da je nicao pupoljak novog palca.

To je samo ožiljak, grozničavo sam razmišljao. Ništa strašno.

No onda okrenu šaku i pokaza se drugi dlan. Prsti se skvrčiše prema gore, a zatim prema dolje, oblikujući krletke na pultu.

Ustuknuo sam. U glavi su mi se prekretali kosturi, imena kostiju izlijetala su iz pamćenja poput lišća nošena vjetrom. Sve se moje pažljivo prikupljeno znanje pobrkalo. Nisam je više mogao gledati jer nisam želio ugledati rupu za treće oko na njezinu čelu ispod raskuštrane kose, te skrenuh pogled na drugu stranu.

— Koliko vas ima? — upitah kroza zube.

— Koliko znam, ja sam jedina. Ako ne uračunam ovog našeg prijatelja — odgovori lupkajući prstima po kutiji a kosturom.

— Ali, odakle ste7 — nastavio sam, razmišljajući o udaljenosti među nastanjenim planetima i konstruirajući u glavi siluete svemirskih brodova.

— Iz Boisea.

— Boiesa u državi Idaho? — upitah.

— Pa, zapravo sam odrasla na farmi cikle odmah pokraj grada — odgovori.

— Znači vi ste... — upro sam kažiprstom u nju, a zatim pokazao na sebe.

— Čovjek? Pa, dakako! — nasmijala se grlenim glasom. Studenti s obližnjih stolova svrnuše načas zamućene poglede s kostura na nas. Knjižničarka snizi glas. — Čovjek sam baš kao i vi — promrmlja.

— Ali vaše ruke? Lice?

— Sve do prije nekoliko mjeseci bile su ljudske — reče i brzo navuče rukavicu te dodirne nateklo lice. — Lice mi je bilo koštunjavo. Cipele su mi pristajale.

— Što se onda dogodilo?

— Sastavila sam ove kosti — reče i opet udari prstom po sanduku. Iznutra se začu klopot kao osipanje šljunka.

— Vi sad... postajete... kao oni?

— Tako se čini.

Njezine podignute usne i spuštene oči slale su ni proturječna obavještenja. Te tužne oči klauna bile su odviše razmaknute. Iako sakriveno ispod šume tamne kose, čelo joj je bilo nevjerojatno široko.

— Ne bojite li se? — upitah.

— Više ne — odgovori. — Ne otkad mi se počela širiti glava.

Trgnuh se sjetivši se široke lubanje, blijede poput porculana, i tri oka.

— Što je to? — upitah, dodirnuvši pažljivo kutiju s kostima.

— Zasad još ne znam. Ali počinjem saznavati, počinjem shvaćati, nešto živo, što leti.

— Leti?

— Možda i pliva. Vizije su mi još nejasne. Zasad o tome razmišljam kao o nekom sasvim mogućem kosturu, o fosila budućnosti.

Pokušao sam je zamisliti s gležnjevima na koje su pričvršćena krila, glave natečene poput dvostrukog mjeseca, blještećeg trećeg oka.

— I kakvo ćete stvorenje biti kad se... promijenite? — upitah.

— Morat ćemo pričekati i vidjeti, nije li tako? — reče.

— Mi? — promrmljah udaljavajući se od pulta.

— Sastavili ste kosti, je li?

Zagledah se u svoje dlanove, zatim okrenuh šake, gledajući drhtavu kožu gdje će uskoro nastati novi zglobovi palca.

Objavljeno prema dogovora s GPA München

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI

DOGAĐAJI ● POLEMIKE

Što (mu) je bilo?

Poštovani druže Jurkoviću,

Javljam se u povodu feljtona »Što je zapravo bilo« Zvonimira Furtingera što u nastavcima izlazi u SIRIUSU, sa ciljem da ponudi nekoliko »svježih ideja« potencijalnim piscima znanstvene fantastike. Kada sam pročitao prvi nastavak (SIRIUS 86, o parapsihološko obdarenim vračevima i »tajni« Keopsove piramide) slegnuo sam ramenima, uvjeren da je Stari Majstor imao loš dan, podlegavši mistici i kvazinauci. Kasnije nastavke nisam ni čitao, ali kad mi je pogled slučajno pao na gomilu gluposti iznesenih u šestom nastavku nisam se više mogao suzdržati da ne reagiram. Mislim, naime, da svojim pisanjem ovaj ugledni pisac nanosi veliku štetu početnicima koji vjeruju njegovu autoritetu pa, oslanjajući se na mistiku i najvulgarniju pseudoznanost napisu neku papazjaniju koja se ni uz najbolju volju ne bi mogla nazvati ZNANSTVENOM fantastikom (pa čak ni jednostavno neznanstvenom. već upravo ANTIZNANSTVENOM!), što im onda nijedan ozbiljniji časopis na svijetu ne bi objavio (uključivši, vjerojatno, i ovaj kojem ste Vi urednik).

S obzirom na to da bi opsežnija analiza cijeloga tog idejnog smeća zahtijevala bar toliko prostora koliko su ga zauzeli dosad objavljeni nastavci, ograničit ću se na nekoliko kritičkih opaski.

Znanstvena se metoda spoznaje temelji na nekoliko vrlo jednostavnih principa. Prvo: promatranje i eksperiment jedini su kriterij koji odlučuje o ispravnosti neke teorije ili hipoteze. Ako njihovi rezultati proturiječe predviđanjima, znanstvenik će svoju početnu pretpostavku bez milosti odbaciti. Drugo: kao relevantan eksperimentalni podatak ne mogu se priznati proizvoljne tvrdnje pojedinaca, u stilu: »Ja bio i vidio, kunem se, bili su mali i zeleni«. Eksperimenti se moraju obavljati sistematski, svi relevantni uvjeti moraju biti koliko je god to moguće kontrolirani ili bar mora biti ocijenjen njihov utjecaj, valja obaviti niz pokusa varirajući uvjete, pri interpretaciji rezultata treba biti maksimalno kritičan i prihvaćati samo one pretpostavke koje bi postavljenoj hipotezi mogle

odmoći, a ne pomoći (na primjer, analizirajući »parapsihološke moći« raznih vidovnjaka, moramo uzeti u obzir ne samo one njihove prognoze u kojima su bili uspješni nego i one u kojima su promašili). U saopćavanju rezultata moraju svi ovi faktori biti istaknuti, treba biti točno rečeno tko je, kada i gdje, u kakvim uvjetima izvršio eksperiment. To je nužno da bi se ispunio treći uvjet: Da bi se rezultat definitivno prihvatio i postao dio priznatog znanstvenog znanja nužno je da ga potvrdi nekoliko nezavisnih istraživača. .

Ovi strogi uvjeti nisu nikakvo »skolastičko« cjepidlačenje. Čovjek je, to znaju ne samo psiholozi nego i suci-istražiteljl, vrlo nepouzdan promatrač. Podložan je fatamorganama, halucinacijama, sugestijama (npr. masovna »viđenja« Dojave Djevice Marije i si.), sklon je da vidi ono što očekuje ili želi da vidi, i najzad — sklon je prijevarama, lažnim svjedočenjima ako vjeruje da će mu one donijeti nekakvu korist. Usprkos vrlo strogim mehanizmima kontrole, u znanosti se svake godine otkrije po nekoliko velikih prijevara, kada su častohlepni istraživači krivotvorili rezultate pokusa da bi jeftino došli do slave. Ponekad se prijevara održi godinama, pa i desetljećima. Kada je tako u znanosti, može se očekivati da je situacija još teža u »popularnim znanostima« (točnije: pseudoznanostima) kao što su denikenovština, ufologija, parapsihologija. piramidologija, trokutologija i si. Istraživači su tu obično vrlo oskudnog znanstvenog (a često i općeg) obrazovanja, prilaze istraživanjima s unaprijed određenim stavovima, bez imalo kritičnosti, spremni da fanatično brane svoje uvjerenje, a svojim kritičarima istodobno pripisuju zlonamjernost i skrivene mračne pobude. Stoga je jasno da su im rezultati uglavnom bezvrijedni.

Nadalje treba navesti: u nastojanju da objasni nove rezultate, znanost uvijek polazi od onog što je već prije spoznato. Zato je potrebno veliko obrazovanje prije nego što se počne plodonosno baviti znanstvenim istraživanjima. Nepoznato se može tumačiti samo poznatim, a ne nečim još misterioznijim.

• • •

Ovaj opširni uvod bio je nužan da bi se shvatile Furtingerove greške. On se poziva na autoritet jednog Edisona. U 19. stoljeću u postojanje duhova vjerovali su poznati znanstvenici Wallace i Crookes. Objašnjavajući kako su oni podlegli šarlatanima, Friedrich Engels je u članku »Prirodna nauka u svijetu duhova« (u kojem se poziva i na neke vlastite pokuse, lz kojih se jasno vidi razlika Između kritičkog i vjerničkog

pristupa) objavljenom u knjizi »Dijalektika prirode« napisao:

»Jedva ćemo se prevariti ako krajnju fantastičnost, lakovjernost i praznovjerje tražimo... kod suprotnog smjera, koji se, pozivajući se na golo iskustvo, odnosi prema mišljenju sa suverenim prezirom i koji je uistinu najdalje dotjerao u oskudnosti misli«. Edison je savršeni novi primjer za to. Do sada smo znali da je Tesla bio pomalo sklon fantazijama i mistici, a sada vidimo da ga »strogi empiričar« Edison u tome znatno nadmašuje.

Dalje, Furtinger se poziva na švedskog filmskog producenta Jiirgensona, koji je, navodno, snimajući glasove ptica na magnetofon, snimio nenamjerno glasove duhova — što Furtinger tumači kao telekinezu. Taj su postupak, navodno, mnogi ponovili. Koliko se ovome može vjerovati, jasno je, mislim, samo po sebi. Samo još jedna primjedba: ornitolozi su već tisućama puta snimali glasove ptica, a da ne spominjemo milijune drugih svakodnevnih snimanja u svijetu, pa i znanstvena kod kojih je potrebna izvanredno velika osjetljivost mikrofona i kontrola svih izvora zvukova. Kako to da nitko nije opazio taj efekt? Ili se on, kao Djevica Marija, ukazuje samo onima koji u njega vjeruju?

Telekinezu smatra Furtinger nedvojbeno dokazanom pojavom. Guranje kutije šibica po stolu je sitnica; telekinezom sa mogu čak birati brojevi u telefonskoj centrali i podizati višetonski kameni blokovi! Potpuno neprovjerene tvrdnje, kako je netko negdje učinio to i to, iznose se kao općepoznate činjenice!

Istina, u SIRIUSU 86 opisan je eksperiment koji dokazuje postojanje telekineze, a koji (Furtinger, ipak, dodaje »navodno«) može svatko izvesti. Ako postoji itko tko to uspije izvesti, neka ne oklijeva, jer ima idealnu šansu da bez mnogo truda zaradi 10.000 dolara! Toliku je nagradu, naime, obećao neki američki mađioničar onome koji pred njim uspije demonstrirati neki parapsihološki efekt (»Galaksija« 119). Samo pazite: kontrola je vrlo stroga, i za petnaest godina otkad je ova nagrada raspisana još je nitko nije uspio dobiti.

Treba nešto reći i o Furtingerovu ignorantskom odnosu prema priznatim znanstvenim rezultatima. On, očito ne samo laik nego i totalna neznalica, usuđuje se da izriče autoritativne sudove o problemima egipatskih piramida! On svuda vidi tajne: zašto su one građene, kako, tko ih je gradio, kojim oruđem, kako su prenijeti kameni blokovi. Sve odgovore, koje su dale generacije egiptologa, on otpisuje jednom rečenicom (»danas su sve te hipoteze manje-više opovrgnute«), izjednačuje narodna

praznovjerja sa znanstvenim rezultatima, iznosi proizvoljne tvrdnje, poziva se opet na neke anonimne autoritete »u Keopsovoj piramidi, ustanovilo se naknadnim proučavanjem, nije nikad nitko bio pokopan« — to je za mene potpuno nova tvrdnja koja proturiječi svemu što sam do sada pročitao o tome).

Mnoštvo podataka o gradnji piramida iznosi engleski arheolog Peter White u knjizi »Prošlost je ljudska«, u kojoj argumentirano pobija teze Ericha von Denikena,. (»Galaksija« 83 1 84). Tu se odgovara na sva pitanja koja Denikena i Furtingera zbunjuju. Suvišno je da se to ovdje ponavlja.

• • •

O pojedinim Furtingerovim zabludama moglo bi se reći još mnogo, ali ono bitno je, mislim, jasno. Može se još upitati: od kakve je važnosti sve to za znanstvenu fantastiku?

Odgovorit ću sasvim ukratko: znanstvenost znanstvene fantastike sastoji se u tome što ona, slično znanosti, nepoznato tumači polazeći od poznatoga. Pisac ima veliku slobodu u konstruiranju svojih imaginarnih svjetova, ali pri tome uvijek mora polaziti od nekih poznatih i priznatih znanstvenih spoznaja. U krajnjem proizvodu — znanstveno-fantastičnoj priči — bit ća znanje i fantazija povezani u neraskidivu cjelinu, ali će taj amalgam biti skladan samo ako je sam autor sposoban da te dvije komponente strogo dijeli. Fantazija građena na fantaziji — to je loša salata (i Vi, u recenzijama, često zamjerate zbog mistike, religioznosti, denikenovštine i si.), a fantazija građena na fantaziji koja se izdaje za znanost — to je katastrofa. Parapsihologija je tipičan primjer: polazi se od pretpostavke da čovjek ima neke bitne osobine koje on u stvarnosti nema, te se na osnovi toga grade psihologija likova, zaplet itd., pa na kraju junak pripovijetke nije više čovjek već neko drugo biće, neljudsko ili nadljudsko. Rijetki su pisci koji su tom metodom uspjeli nešto načiniti uvjerljivo. Početniku ona svakako nije preporučljiva.

Vjerujem, na kraju, da je Starom Majstoru ovo ipak bio samo niz loših dana. U njegovim se pričama ovakve nebuloze ipak ne pojavljuju.

Nadam se da ćete ovo objaviti. Vjerujem da može pomoći mladim autorima (u koje se. uostalom, i sam ubrajam), ako već ne dođu do »originalnih rješenja u svojim pričama«, onda bar da im ideje budu bolje utemeljene uvjerljivije i plodonosnije. Uz srdačan, pozdrav,

Zoran Oštrić. Zagreb

SFerakon '84

Nastavljajući sada već višegodišnju tradiciju održavanja susreta ljubitelja znanstvene fantastike, zagrebačka je SFera i ove godine održala svoju konvenciju, SFERAKON "84. Vi koji Sirius čitate barem godinu dana, možda ćete se prisjetiti da smo prošle godine u ovo vrijeme SFERAKON '83 pohvalili kao do tada najveću i najbolje organiziranu konvenciju u našoj zemlji. Rado bismo i ovaj put izrekli sličnu pohvalu, no ona bi zacijelo vrijedila tek polovično.

Naime, dok bismo dio programa — a tu prije svega mislimo na filmski i video program — i mogli nazvati prilično atraktivnim, pa čak i relativno dobro organiziranim, cjelokupna ocjena ipak ne bi mogla biti tako pohvalna. Činjenica da u sadašnjem trenutku vjerojatno ni jedan drugi jugoslavenski klub ne bi bio u stanju organizirati konvenciju približnu ovoj, ipak ne smije značiti da se organizator smio toliko opustiti, prije svega u dijelu programa koji je mogao, a po našem mišljenju i trebao dati pečat dobro organiziranoj konvenciji — programu predavanja, okruglih stolova i književne radionice. Opuštenost (nazovimo to tako), s kojom su obavljani pripremni poslovi za ovaj dio programa, ubuduće se ne bi smjela ponoviti, to više što ovakvi susreti daju izuzetnu mogućnost da se pokrenu pitanja koja su od bitne važnosti i za profesionalnu i za fanovsku stranu domaće SF scene. Istina je, doduše, da organizator ne može biti kriv ako se na konvenciji netko ne pojavi, ali je zasigurno kriv ako zbog opuštenosti neka predavanja nisu ni održana (a predavači su bili prisutni), ili ako tehnički dio posla oko književne radionice nije obavljen na vrijeme i na zadovoljavajući način.

Sve ove kritike (potekle od čovjeka koji je, kao voditelj okruglih stolova i književne radionice, barem unekoliko i sam kriv za neke propuste), ipak nipošto ne znače da ovogodišnji SFERAKON nije uspio - one su samo osvrt na greške koje su se uz nešto više koncentracije mogle izbjeći. Za većinu od dvjestotinjak posjetilaca, koji su od petka 24 do nedjelje 26. veljače imali prilike odabrati neki od tri do pet programa, koliko ih se paralelno odvijalo u prostorijama Centra za kulturu na Peščenici, dakle, za većinu ljubitelja znanstvene fantastike koji su se prije svega došli dobro zabaviti, sresti stare prijatelje i upoznati nove, za njih će kritičareve riječi možda zazvučati i preoštro, jer dobre je zabave doista bilo. i svatko je, vjerujem, uspio pronaći nešto zanimljivo za sebe.

I ove je godine SFera nastavila vrijednu tradiciju da na konvencije koje organizira pozove uglednog i zanimljivog počasnog gosta. Ovaj put je to bio poznati britanski fan i pisac, Bob Shaw, autor niza zanimljivih priča, od kojih su neke objavljene i u Siriusu. Njegov »Ozbiljan znanstveni govor« bio je i zanimljiv i šarmantan, protkan humorom, kako smo to već od dosadašnjih gostiju iz Velike Britanije (Webb. Aldiss) i navikli.

Od predavanja svakako valja izdvojiti ono Zige Leskovšeka o sovjetskom slikaru Sokolovu, a od okruglih stolova onaj o SF izdavavštvu i, općenito, SF situaciji u našoj zemlji, te tribinu o Siriusu i razgovor o domaćem stripu. Premda su na SFERAKON došli predstavnici samo pet klubova (»Lazar Knmarčić« iz Beograda, »Pulsar« iz Skopja. »Lira« Iz Niša, »Gea« iz Osijeka, te domaćin SFera). a izostao je i niz gostiju, okrugli stol o domaćem SF-u ipak je uspio pružiti uvid u trenutnu situaciju i perspektive. »Kentaur« će ove godine ponovo krenuti. GZH. čujemo, također priprema SF biblioteku (negdje za ovu jesen). Tehnička založba Slovenije radi na izdavačkom planu za iduće tri godine, u Sarajevu se pokreće novi SF časopis »Vizija«, u Makedoniji je objavljen specijalni broi ohridskog književnog časopisa »Spizalit« u cijelosti posvećen SF-u, a takve tematske brojeve prošle su godine objavili i ljubljanski »Problemi« te zagrebačka »Književna smotra«... Sto se privatnih izdavača tiče, u Sloveniji su prošle godine na taj način svoje knjige objavili Bojan Mesarko, Matjaž Sinkovec i Samo Kuščar, u Hrvatskoj je biblioteka »Vizija« uspjela objaviti samo jedan roman, a onda je, zbog novih zakonskih propisa, nestala s izdavačke scene, dok je u Srbiji »Polaris« objavio tri SF hita, a Aleksandar B. Nedeljković svoje dvije šarmantne knjige. Za iduće razdoblje najzanimljiviji nam se, ipak, čini projekt Bobana Kneževića iz Beograda, čiji prvi broj SF almanaha donosi doista vrijedan izbor iz strane produkcije, po relativno pristupačnoj cijeni.

Sto se klubova tiče, tu situacija, čini se, izgleda lošije no ranijih godina. Međusobne komunikacije gotovo da nema. tako da zajednički časopis, a pogotovo zajednička organizacija, YUSFO, ostaju tek lijepe želje za neko buduće razdoblje.

Od ostalih programa zanimljiva je bila i tribina o »Siriusu«, na kojoj je gost bio Siriusov recenzent domaćih pripovjedaka, Darije Đokić. Tribinom je dominirala naglašena kritičnost, posebno prema kriterijima izbora (nekih) domaćih priča, a posljednji mini YU Sirius bio je za to pitanje osobito zahvalna tema. Iz duge, i počesto burne rasprave valja, čini mi se. izdvojiti prvi put jasno istaknut dominantni (recerizentov) kriterij izbora —

znanstvenu koherentnost i utemeljenost.

Razgovor o domaćem SF stripu, u kojem su sudjelovali Neven Antičević, Igor Kordej i Radovan Devlić, bio je jedan od najzanimljivijih, a možda i najsadržajniiih programa SFERAKONA. Ukupno uzevši, ovogodišnjom SFerinom konvencijom svi su posietiocl. vjerujem, bili zadovoljni. Premda ni najveći a ni najbolje organiziran do sada. ovogodišnji susret ljubitelja SF bio je zacijelo jedan od atraktivnijih, a l onog najvažnijeg za jednu SF konvenciju — dobre zabave i druženja — sigurno nije nedostajalo. Na idućoj konvenciji, nadajmo se, neće nedostajati ni ono malo potrebne profesionalne ozbiljnosti.

Zoran Milović

Nagrada SFera

Već četvtu godinu za redom SFera — Društvo za znanstvenu fantastiku iz Zagreba — dodijelila je istoimenu nagradu za izuzetna ostvarenja i zasluge u domaćem SF-u. Do njezine pojave 1981. godine, adekvatnog priznanja u nas nije bilo, osim sporadičnih natječaja. Pojava nagrade »Sfera« došla je na vrijeme da poprati bum i stasanje žanra, i da ga još više stimulira. Kao jedina na području cijele Jugoslavije nagrada je postala poznata i u inozemstvu pod nadimkom Jugo-Hugo što je u Društvu prihvaćeno sa simpatijom. Međunarodna afirmacija jedan je od dokaza svrsishodnosti ovakve nagrade. Podsjetimo se, do sada su laureati bili Goran Hudec, Radovan Devlić, Biljana Mateljan (svi za najbolju priču), Miha Remec (za roman), dok je plaketom za životno djelo nagrađen bard našega SF-a Zvonimir Furtinger.

Ovoga puta, Komisija za dodjelu nagrade imala je vrlo težak i zato vrlo ugodan zadatak. Prošla je godina, naime, bila vrlo plodna i bogata u SF sferama, posebno kroz ostvarenja domaćih autora. Dok je prošlih godina dilema bila između dvije ili tri priče, ovaj put je nominaciju zaslužilo tucet priča (sve objavljene na stranicama »Siriusa«), U izboru su bile »Sjeta« Zdravka Valjka, »Najveća tamnica samoće« Zivka Prodanovića. »Sume. kiše, grad i zvezde« Slobodana Curčića. »Prva pojava prave crne kutije« Rastislava Durmana, »Veliko crveno sunce« Hrvoja Prćića »Crnji od olujne noći« Bobana Kneževića,. »Faktor progresa« Biliane Mateljan, »Moja verzija« Rudija Kelmana, »Poziv« Branka Pihača, »Kaluđer« Dragoga Nedeljkovića, »Aura« Denisa Rakuse i »Amijum« Snežane Bulić-Atanasković

I romani su bili brojni za nasu produkciju, umjesto jednog ili dva — čak osam: »Utov dnevnik« Branka Belana, »Moć atavizama Ljubomira Prelića, »Uzbuna na odjelu za rak« Nevena Orhela, »Javorko u letećem tanjuru« Ivana Godine, »Dnevnik o Minotauru« Dragana Orlovića, »Sabi« Same Kuščera, »U svitanje sveta« Aleksandra Manića, te »Epitaf carskog gurmana« Veljka Barbierija.*

Nakon usuglašavanja, za najbolju priču u 1983. godini proglašena je »SUME, KIŠE, GRAD 1 ZVEZDE« SLOBODANA ĆURCIĆA. Slobodan Ćurčić rođen je 1951. godine u Obrenovcu, ekonomist po struci, astronom amater, živi u Smederevu, a SF piše od 1970. godine. Onima koji prate SF zbivanja u Jugoslaviji, Slobodanovo ime je dobro poznato — odlično je prošao na konkursu Andromede, priča mu je bila i u YU Siriusu, objavljivao je i u Galaksiji, Eureki, Siriusu, član je World SF organizacije... Nagrađena priča objavljena je u broju 89 SIRIUSA i odmah je privukla pažnju čitalaca. To je priča o ljepoti i radosti života, o čovjekovoj izdržljivosti, snazi i vitalnoj sili kojom opstaje u raznolikim uvjetima, to je priča i o ljudskoj uskogrudnosti i gluposti, sebičnosti ali i ljubavi, borbi ali i skladu s prirodom, to je priča o jednom mogućem sutra i o humanosti kojoj ni danas ne poklanjamo dovoljno pažnje. Točno je da se u priči mogu naći izvjesne stilske i logičke nepreciznosti, ali ju je ukupni dojam Ipak stavio na prvo mjesto priča objavljenih prošle godine.

Kod romana nije bilo dileme. Roman BRANKA BELANA »UTOV DNEVNIK« djelo je svjetske vrijednosti i jedno od najboljih u povijesti domaćeg SFa. Treba li uopće govoriti o Branku Belanu? Samo kao podsjetnik navedimo da je rođen 1912. godine u Postirama na Braču, doktorirao pravo, bio filmski scenarist i režiser dokumentaraca u Jadran filmu (za film »Tunolovci« dobio je 1949. godine saveznu nagradu), snimio je i dva igrana filma (»Koncert« i »Pod sumnjom«), vrstan je filmski i TV kritičar (nagrada »Dušan Timotijević« 1977. godine), pisac odličnih filmskih knjiga, profesor na Akademiji za kazališnu i filmsku umjetnost (dobitnik nagrade »Vladimir Nazor« za životno djelo na filmu), vrlo plodan literat još od prve objavljene priče 1955. godine — tu su pripovijetke (nagrađen ex aequo prvom nagradom »Večernjeg lista« za novinsku priču), radio i TV drame, romani (nagrada grada Zagreba 1961. godine), prevodilački rad (između ostalih prevodi i Asimova, Loftinga), danas u mirovini, živi u Splitu, neumorno stvara i dalje. U SFu je već vrlo dugo. »Pisao sam i još pišem naučno-fantastične priče. Subliteratura? Ne znam. Pisao sam šezdesetih godina i kriminalističke romane. Subliteratura? Ne znam. Poticaj za ove romane dobio sam od smicalice: zločin treba tražiti u

skrivenoj podsvijesti počinioca, počinio ga je i ne može ostati jednak, zločin ga je izmijenio. Poticaj za SF dobio sam od nečega što možda nije smicalica: budućnost je u svakom trenutku ucrtana u nečemu što jest danas, jedva zamjetljiva, nešto kao krhka biljčica nastala mutacijom i izrasla na sebi još uvijek stranom tlu. Za pedeset, sto ili tristo godina, krhka biljčica može smoći dovoljno snage da se pretvori u žilavi korov koji će prekriti cijelu zemlju. Pišem SF da bih dao svoj beznačajni prilog u borbi protiv opasnih krhkih biljčica. Bezumna ideja!«

Koliko ta ideja nije bezumna govori upravo nagrađeni roman »Utov dnevnik« tiskan u ediciji »Kentaur« početkom prošle godine. To je antiutopija poput »Mi« Zamjatina, poput »1984« Qrwella ili »Vrlog novog svijeta« Huuxleyja. Vulgarno je prepričavati remek-djelo no evo ipak nagovještaja sadržine romana. Daleka budućnost Druge civilizacije. Prva je nestala pod najezdom glodavaca iz roda soreida. Društvom-stađom upravlja birokratizirana Uprava matice Zemlje. Stado mora biti sretno i zadovoljno. Načelo vladanja je kredo impersonalizma. Čovjekova »sreća« je u obezličenju, u nesvjesnosti, u vraćanju njegova bića iskonu. Svemoćni, sveprisutni senzodetektor isključuje neprilagodljive i oni bivaju prognani u Mer, udaljeni otok na velikome moru. U njegovu krilu rađa se Pobuna. Iako iz nužde makijavelistička, ona teži očovječenju. UT (U za urlik, T za tresak) to postiže kroz ljubav djevojke Aure i filozofiju pisca, hiberniranog mozga iz drevnih vremena Franka Issa Haleba (nije potrebno znanje enigmatike da se u njemu prepozna autor). Ne samo društveni problemi čovječanstva, ne samo upozorenje i borba protiv totalitarizma i tehnokratizma, nego i borba za umjetnost, protest protiv otilitarističkog pristupa književnosti, vapaj za duhom, za humanističkom širinom, odrednice su ovog romana. »Umjetnik zna budućnost, ono što ne zna znanost« rečenica je iz djela koje je upravo dokaz te tvrdnje i humanističke vizije Branka Belana.

Dodijeljene su i dvije Povelje za izuzetan doprinos populariziranju žanra.

Prvu je dobio dnevni list »POLITIKA«. Još od 1953. godine u tom je dnevniku kontinuirano, u nastavcima, objavljeno devedesetak romana najznačajnijih svjetskih SF autora, čak i trenutnih hitova. Dodaju li se tome povremeni članci, prikazi i kritički SF osvrti, Izranja mnogima nepoznata činjenica da je »Politika« najkonstantniji, najagilniji, najstariji i gotovo najbrojniji izdavač SF-a u Jugoslaviji.

Već nekolike godina Radio-Ljubljana ima stalnu emisiju posvećenu SF-u — »Pet minuta za znanstvenu fantastiku«. Emisija traje dulje od proklamiranih pet minuta i afirmirala se kao značaan izvor vijesti, kritike, eseja i dobrih SF priča. Alfa i omega te emisije, entuzijast bez kojega nje ne bi ni bilo je BRANE DIMITROVlC i njemu je dodijeljena druga Poelja. SFeracon '84, na kojemu su nagrade dodijeljene, je prošao, a ostaje nada da to neće biti samo kratkotrajna senzacija i da će višegodišnji trud grupice zaljubljenika i masovni odaziv čitalaca navesti velike izdavače da ozbiljnije i češće obrađuju gladno SF tržište. Neka i njima poticaj budu riječi iz pozdravnog pisma Branka Belana (iz zdravstvenih razloga nije mogao osobno primiti nagradu):

»Počeo sam pisati SF beletristiku spoznavši da se za sada u embrionalnom stupnju u svijetu iskazuju fenomeni koji prijete onečovječenju čovjeka, njegovom pravu da izvana bude ono što je iznutra: integralna i slobodna osoba. Strukturalisti su već najavili da je čovjek mrtav. Države su toliko jake da mogu zaviriti u svačiju dušu, ukoliko im je stalo do toga, jer bitno je da se čini da pripadamo njoj, ne sebi. Sto čovjeka očekuje kad tehnika dostigne svoj apogej? Da bude konačno svoj ili da bude termit? Moje pisanje SF beletristike imalo je pobudu u tome pitanju. Ono želi biti opomena da bi se čovjeka sačuvalo čovjeku te da bi vladanje čovjeka nad čovjekom bilo samo u korist očovječenja čovjeka. Pokušao sam se saživjeti sa čovjekom kojega bi tehnika mogla dovesti do ropstva praznine. Zato sam fenomene koji slute na to ropstvo, koji prijete danas jedva uočljivo, nastojao dovesti do apsurda kao katalizatora moguće istine o čovjeku budućnosti. I zato sam ostao na ovoj našoj Zemlji, nisam se zalijetao u svemir.«

HRVOJE PRČIĆ

SF i film

Posljednje tri godine pamtit će se po golemom broju SF filmova koji su zapljusnuli svjetske kinematografe. Devizna nestašica onemogućila je da naši distributeri otkupe i one najpoznatije naslove, a o sustavnom prikazivanju manje poznatih ali zanimljivih filmova nije moglo biti ni govora. Brojke to neumoljivo potvrđuju. U tom razdoblju u Americi je distribuirano više od 609 naslova. Od te gomile filmova ml smo otkupili četrdesetak što nije ni 7 posto. Da stvar bude gora. ni svi otkupljeni filmovi nisu još prikazani na našim ekranima. Petnaestak ih tek čeka premijere.

Štampa se također nije proslavila. Tekstova o SF filmovima je malo, nepotpuni su i ne zadovoljavaju zanimanje ljubitelja žanra. Zato će ovaj tekst pokušati bar čitaocima Siriusa omogućiti da do izvjesne mjere zavire u događaje ispred i iza kamera najnovijih većih SF projekata.

= CHRISTINE — To je ime prekrasnog žarkocrvenog »plymouth furyja« model 58. Taj je automobil nosilac neobičnih sposobnosti i glavni je junak najnovijeg Carpenterova filma snimljenog po istoimenom, vrlo popularnom romanu majstora strave Stephana Kinga. Producent B. Kobritz tvrdi da je scenarist B. Phillips napravio velik posao kad je roman od 526 stranica uspio pretvoriti u uspješan filmski scenarij ne krateći pri tom sam sadržaj romana. Cijeli projekt je stajao 10 milijuna dolara; samo na automobile je potrošeno pola milijuna. Model »plymoutha« iz '58 već se petnaestak godina ne proizvodi. Zato je trebalo pretražiti otpade širom SAD i Kanade, a pronađene olupine temeljito renovirati. Za sav taj posao bila je »kriva« kniiga snimanja koja je predvidjela niz scena u kojima su vozila mogla biti oštećena, pa i uništena (nar. skupina huligana teškim čekićima potpuno demolira vozilo). Stdga je sasvim normalno da je Carpenter, i inače poznat kao perfekcionist u radu inzistirao da mu se osigura dovoljno (oko 25) automobila iste marke. Kritika predviđa filmu lijep financijski uspjeh, ali se o umjetničkim vrijednostima ne izjašnjava. Premijera je najavljena za proljeće ove godine.

= ZVJEZDANE STAZE III — Nakon drugog dijela prikazanog pod imenom Khanov gnjev koji je požnjeo priličnu, pogotovu dolarsku popularnost, njegov ekskluzivni producent Harre Bennett napisao je scenarij za treći dio Potraga za Spockom koji će sam i producirati. U filmu će se pojaviti Spockov otac Sarak (Mark Leonard — pamtimo ga iz jedne epizode TV serije) te sin admirala Kirka (viđen u drugom dijelu). No snimanje nije moglo proći bez komplikacija: ovaj put je među Trekovclma (članovima klubova ljubitelja Zvjezdanih staza) pronađen kompletan originalni scenario. Nakon konsternacije koja je nastala kad se za to saznajo, odgođen je početak snimanja, a predstavnik kompanije izjavio je da taj scenarij više nije osnova za film. Tek je tada snimanje počelo, da bi završilo za deset tjedana. No glasine se i dalje nezaustavljivo šire. Već se »zna« da će brod »Enterprise« biti uništen. Najviše se spekulira sa Spockovom pogibijom, odnosno da li će biti pronađen, što bi značilo da će se pojaviti i ispred kamera. Ovo »i« nije slučajno: upravo Leonard Nimoy, poznatiji kao Spock. režiser je trećeg nastavka! (15 milijuna dolara; premijera najavljena za lipanj 1984).

= PJEŠČANI PLANET — Dino De Laurentiis je zagrizao u svoj najveći SF projekt otkupivši prava za Herbertov najpoznatiji roman Dune. Njegova kćerka Rafaela je producent, pa je ona birala glumce. Iako provjerena imena, to nisu glumci koje bi naša publika posebno pamtila osim Jurgena Proshnowa (Podmornica) koji glumi vojvodu Leta. Režiser David Lynch snimao je na nekoliko lokacija u Meksiku, gdje je ekipu posjetio i Herbert izjavivši da je zadovoljan sa scenarijem. Kompanija EEG radi na Odiseji 2010, a Lucas sa svojom ILM, osim Zvjezdanih staza III, snima i Kradljivce izgubljenog kovčega II. Laurentiis ipak ne odustaje i tvrdi da se datum premijere (26. 12. 1984) neće pomicati.

Boris Marini

Za SIRIUS...

= Vaše priče što ste ih poslali SIRIUSU u toku siječnja, dragi čitatelju, BOLJE su od onih lz studenoga i prosinca prošle godine, ali ipak daleko od toga da bi se od njih mogao načiniti nekakav novi YU-SIRIUS. Drugim riječima: i one najbolje među njima jedva zadovoljavaju kriterije »za SIRIUS« (to su oni kriteriji koje nismo izmislili ni Darije Đokić ni ja, nego Vi, dragi čitatelju, i potvrdili ih svojom vjernošću SIRIUSU).

= Na primjer, priča Rubin je u novoj verziji u redu, kao i Čvor, no obje ste, uklanjajući u njima greške na koje smo Vas upozorili Darije i ja, »ukrasili« novim greškama... Ipak, i s time zajedno druga popravljena izdanja svakako su najbolje priče pristigle u prvome mjesecu ove godine. Izgubljeno putovanje ima previše razučen prvi dio, a Jamb također (onai opis kockanja!), no obje su priče objavljive i u ovom neprvorazrednom obliku. Posljedica (uz sve naknadne moguće primjedbe PTT-a) i Basna o zelenom biku (uz svu svoju tanašnost) prolaze — jednoga dana — u SIRIUS zbog duhovitosti koje sadrže. Do dna naiskap također — uz napomenu da je to već x-ta verzija prerade. Emisar i Istraga su laki, nepretenciozni vicevi (za jedan od budućih šesnaestih minijusiriusa, toliko kuđenih) dok su Vam ostale tri priče neprihvatljive zbog vremešnosti ideja u njima (Idiot i nije tako loš štos, ali je loše obrađen). Razvod je previše tanak za SIRIUS: možda će biti malo »deblji« za neko drugo izdanje

= To je sve. Idemo dalje.

...nije za SIRIUS

= Za ovu ste rubriku, dragi čitatelju, bili izuzetno marljivi. Počet ću od priča koje imaju i neke kvalitete. Tako, na primjer, Koza ima dobar početak i sredinu, koji ne zaslužuju tako loš štos na završetku. Nađite nešto novije i drukčije I Moja Maja je ostala bez nedostatka iz prve verzije, ali je stekla novi: vrbovanje glavnog junaka opisano je više nego naivno — ni u najpolicijskijoj državi neće ni budala već nakon prve ševe pristati na protudržavni čin samo stoga što mu se ČlNI da je mačka iskrena. Preradite to! (Na primjer: on je poznaje već otprije; ili: već je otprije u pokretu). Izmijenite i besmislicu na svršetku priče — ono da su neprijateljske strane udaljene jedna od druge samo nekoliko sati hoda podzemnim hodnikom. Dalje i dalje su daleko i od SIRIUSA. ali dovoljno dobri za neki drukčiji časopis. Zaboravi da postojim, kaže priča, no ja ne zaboravljam da je tu sf iskorišten samo za jedva shvatljivo filozofiranje. Želja Vam očito nije bila

da me oborite s nogu svojom patetikom — no to Vam je ipak uspjelo.

Radnja priče Vam je banalna, a kad ste je već smjestili u SAD, tada biste morali znati da se tamo ne može činiti ono što Vi opisujete ako na to pacijentica (unaprijed) ne pristane i ne potpiše taj pristanak. Osim toga: ostatak liječničkog svijeta vjerojatno ne bi bilo tako glup da bar netko u njemu ne shvati na vrijeme kako bi razvoj Homo superiora bio duži od razvoja Homo sapiensa...

= Evo sada i totalnih »neova«: Stvarnost i snovi nisu ni snovi ni stvarnost: naime, svaka umjetna inteligencija koju je načinio čovjek mora se — čak i ako ne znate za Asimova i ako ga ne priznajete — pokoravati zakonima robotike, što kod Vas nije provedeno. Osim toga: priča je zbrkana, nemotivirana ... O narodu bez lica je tema obrađivana i bez onih logičkih nesuglasica u koje ste Vi upali; priča Vam je više bajka nego sf, stil je kako-tako, a naracija OK. Vremeplov i ja: tema obrađivana čak i u SIRIUSU, iako bez vremeplova. Inače, naracija Vam je bolja od stila. Igraju se nestašni izvanzemaljci sa Zemljanima, ovaj put u posve osrednoj obradi. Dobro djelo: lzvanzemaljci kao (opet!) naši Stvoritelji — ali u priči koja nema likove, tempo ni jasno izložen smisao. Samoubistvo ima štos koji nije pretjerano smiješan, a ni najmanje jasan. Nasljednici su za nekakav list za Vaše (buduće?) unuke. Presađeni život je presadio i poznatu, staru ideju; mrvuljak atmosfere, stila i naracije nisu dovoljni, da SIRIUS ponovi tu ideju. Savjet: još mnogo vježbati! Korak ispred je za Kafku, ali nije za sf. Prokleta opklada ni za Kafku ni za SIRIUS, nego za neke (pučko)školske novine. Stabilnost je tema koju je (bez Vašeg preglomaznog uvoda) obradio već odavna Wells. Zaštitnik: opet čovjekov imunološki kompleks kao inteligentski entitet — u već viđenoj konstrukciji i dosadnoj naraciji. Villendorfska Venera je (uz relativno čitak stil i naraciju) biblijski stara i ofucana tema. Nek živi ljubav je čak dosta dobra alegorijska priča, ali, na žalost, nema veze sa sf-om. Korekcija ima nepopravljivu manu!

Spora je statična priča u kojoj kao da se ništa ne događa. Kotov paradoks je također prespor, razvučen i pomalo banalan kao priča, nešto kao »vježba o pretpostavljenoj znanosti«. A da Ideju iskoristite bolje u nekoj drugačijoj priči? Bliski susret neodređene vrste je, sasvim određeno, prastari vic. Čovjek iz ogledala je viđen već toliko puta da već vonja po plagijatu. Prizor iz Budućnosti Čovječanstva je (čekajući prijevod s mađarskoga) postao prizor bez poruke, uz jedva malo opisa scenografije. Deset pravih ljudi u Sodomi također su čekali na prijevod — da bi se

vidjelo da im je tema upravo biblijski poznata, i višestruko obrađivana. Pokus je sa zidne (dječje) novine. Odrastite!. Svi su poludjeli: također. Jedina greška i nije jedina: loša karakterizacija likova, nejasna motivacija. Nema više nagrade — čak ni za pučkoškolce. Soba je poezija, a dogovorili smo se... zar nismo?... a Iskrcavanje nije ni to, nego dječji vic, tek marginalno sf... Deja vu: svemirom ne putuju budale (to smo već registrirali kao Prvi Bokićev zakon) nego ni umobolnici. Sve ostalo je — u najmanju ruku — uvreda za Gagarina i Armstronga. Moć razdvajanja je toliko tanašna parapsihologija da je ne bi prihvatio ni (u ovom broju napadnuti) Furtinger. Sinovi Zemlje ne bi bili ni za djecu čak i da nisu tako dosadni i razvučeni. Skup umova također je tanka parapsihologija. Demon straha: prava je šteta sto ste izvrsnu ideju upropastili lošom, nejasnom motivacijom i očajnom karakterizacijom likova: demon Vam je plitak, mlađi psihijatar idiot, njegova asistentica fukara... M. K. nije dao naslov, ali je pogriješio: u zanimljivo ispripovijedanu priču o jednom pismu unio je neoprostivu grešku — glavni lik se cijelo vrijeme čudi omotnici u kojoj mu je stigla telepatska poruka, ali tu poruku i ne spominje, iako tvrdi da ju je izvrsno shvatio. Preradite (i uz to izbjegnite formu »pisma uredniku«)! A na vratima je toliko poznato da se mal-te-ne plagijat (oprostite na izrazu!). Na mrtvoj straži je namrtvo poznat štos, čak i u Vašoj obradi!. Strahopećina nije sf, to je sasvim sigurno, a što je — to ne zna nitko osim Vas, autora. Savjet: pišite tako da bar još ponetko shvati što ste htjeli reći! Bočice života su stara priča o zlatnoj ribici — samo razvučena — a Sami ćemo mi to nije ni za dječji vrtić.

= Slovenske priče, ovaj put, Žiga Leskovšek nije dospio ocijeniti, tako da je ovo zasad sve. Jeste li zadovoljni? Zasigurno znam jednoga koji nije zadovoljan: to je

Vaš Borivoj Jurković